

Baltic Engagement
Centre for Combating
Information Disorders

BECID

1. GADA PĀRSKATS

2022. gada decembris līdz 2023. gada decembris

Pirmā galīgā dokumenta daļa 1.4. ES finansētajam projektam ar ID 118471,
ko koordinē Tartu Universitāte (UTARTU).

Maija Klāsena (*Maia Klaassen*) | Koordinatore un jaunākā izpētes programmas biedre
Ingera Klesmenta (*Inger Klesment*) | Komunikācijas un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes speciāliste
Gretela Juhanso (*Gretel Juhansoo*) | Komunikācijas un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes speciāliste

... kopā ar visu centru un tā ieinteresētajām pusēm.

Co-funded by
the European Union

SATURA RĀDĪTĀJS

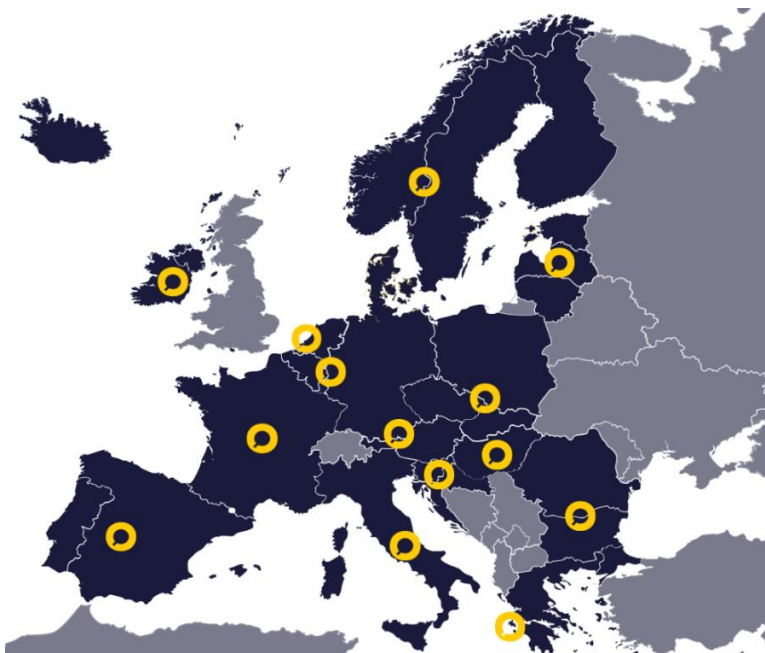
IEVADS	2
1. PROJEKTU VADĪBA, IZPLATĪŠANA UN ILGTSPĒJĪBA	3
1.1. ADMINISTRATĪVĀ UN FINANŠU KOORDINĀCIJA	4
1.2. KVALITĀTES NODROŠINĀŠANA UN DATU PĀRVALDĪBA	7
1.3. PROJEKTA AKTIVITĀŠU UN REZULTĀTU IZPLATĪŠANA	8
1.3.1. <i>BECID konferences, semināru un darbnīcu veicināšana un līdzdalība</i>	9
1.3.2. <i>Izplatīšana, izmantojot ziņu plašsaziņas līdzekļus</i>	17
1.4. SADARBĪBA AR VALSTS IESTĀDĒM	19
1.5. SADARBĪBA AR EDMO	21
1.6. BECID ILGTSPĒJĪBA UN NEATKARĪBA	23
1.6.1. <i>Kvalitatīvas starpdisciplināras izglītības piedāvājums reģionā</i>	24
1.6.2. <i>Ceļi virtuālo praktiķu iesaistīšanai mūsu darbā</i>	26
2. FAKTU PĀRBAUDE	29
2.1. DELFI LIETUVA	30
2.2. RE:BALTICA	31
2.3. DELFI LATVIJA	31
2.4. DELFI IGAUNIJA	32
2.5. VAI TĪK TOK IR VĀRTI UZ POLITIKU BALTIJĀ? PAGAI DĀM TĪKAI LATVIJĀ	33
3. IZPĒTE UN ANALĪZE	38
3.1. ČETRAS UNIVERSITĀTES, KAS STRĀDĀ KOPĀ	39
3.2. ESOŠO ZINĀŠANU UN RĪKU NOVĒRTĒŠANA UN ANALĪZE	41
3.2.1. <i>Noturības, neaizsargātības un situācijas riska izpratnes līdzsvarošana: komunikācijas nevienlīdzības mazināšana Baltijas valstīs</i>	43
3.2.2. <i>Konceptuālās un metodoloģiskās pieejas sabiedrības noturības pētījumos</i>	44
3.2.3. <i>Plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes mācīšana skolā kā starpdisciplinārs mērķis</i>	45
4. MIL DARBĪBU IZVEIDE UN VEIKŠANA	47
4.1. BECID LOCEKĻU DARBS PIE MIL 2023. GADĀ	48
4.2. TĪK TOK IEVIETOŠANA MĀJĀ: BEZSAISTES MIL INTERVENĒCE PAR MŪSU TIEŠSAISTES DZĪVI	51
4.3. DIGITĀLO PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻU LIETOTPRASME BALTIJĀ	55
4.4. MATERIĀLU UN INTERVENĒCES PASĀKUMU IZLASE, KO 2023. GADĀ IZVEIDOJA BECID MIL KOMANDA ..	58
5. 2023. GADA STUDENTU PĒTNIECĪBAS BŪTĪBAS	60
5.1. IGAUNIJAS SKOLOTĀJU PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻU LIETOTPRASMES VIŅU PAŠU VĒRTĒJUMĀ ĪKS TĀ MĒRĪŠANA	60
5.2. PLAŠA PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻU IZGLĪTĪBAI IR JĀBŪT NEATŅEMAMAI MĀCĪBU PROGRAMMAS SASTĀVDAĻAI	63
KO SAGAI DĪT 2024. GADĀ	65

Ievads

Baltijas Iesaistes centrs informācijas traucējumu apkarošanā (BECID)

Pazīstams arī kā BECID, tika uzsākts 2022. gada decembrī Tartu Universitātes Sociālo studiju institūta koordinācijā. Galvenais mērķis? Uzlabot sabiedrības noturību un palīdzēt demokrātiskām sabiedrībām pretoties informācijas traucējumu un informatīvās ietekmes novājinošajai ietekmei trijās Baltijas valstīs Igaunijā, Latvijā un Lietuvā.

BECID apvieno četras universitātes (**Tartu Universitāti** un **Tallinas Universitāti** Igaunijā, **Vidzemes Augstskolu** Latvijā un **Vitauts Dižā universitāti** Lietuvā), četrus neatkarīgus IFCN apstiprinātus faktu pārbaudītājus (**Delfi EE, LV un LT**, un **Re: Baltica**) un **Baltijas Mediju izcilības centru**, kas apvieno trešā sektora plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes organizācijas. Kā atbalsta partneris bez budžeta līdzdalības iesaistīts arī **Vidzemes TV** Latvijā.

1. attēls. EDMO centru karte 2023. gada decembrī,
avots edmo.eu

Kā reģionālais centrs **BECID** ir viens no [14 EDMO centriem](#), kas aptver Eiropas Savienības (ES) 27 dalībvalstis. Centri, EDMO EUI, Connect ĢD un valsts iestādes sadarbojas, lai risinātu informācijas traucējumus kā vienota fronte. Tas jau ir radījis nozīmīgas pārmaiņas.

Piemēram, tā kā centri tiek finansēti konkursa ietvaros ar finansējuma likmi 50 %, līdzfinansējumu Igaunijā (dotācijas ID 101084073) nodrošina Igaunijas Ārlietu ministrija, Kultūras ministrija, Iekšlietu ministrija, Izglītības ministrija, un Pētniecības un valdības birojs ir faktiski izrādījis valsts līdz šim ievērojamākais ieguldījums starptautiskajā sadarbībā kā līdzeklis dezinformācijas apkarošanai.

Saskaņotie stratēģiskie mērķi un konkrēts rīcības plāns divarpus gadiem atbalsta sabiedrības noturības uzlabošanu pret informācijas traucējumiem, izmantojot uz pierādījumiem balstītu pētnieku, faktu pārbaudītāju un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes ekspertu darbu. Kaitīga informācija neapstājas pie valsts robežām – kāpēc gan lai mēs savā darbā nepaļautos uz pārrobežu sadarbību?

1. PROJEKTU VADĪBA, IZPLATĪŠANA UN ILGTSPĒJĪBA

DP1 pārskats

Pirmās darba pakas galvenie mērķi ir izveidot efektīvu pārvaldības struktūru un koordinēt BECID projektu, finanšu, datu un risku pārvaldību. Šim nolūkam tika izstrādāti seši dažādi uzdevumi.

Pirmajā centra darbības gadā vissvarīgākā bija pārvaldības struktūras, darbplūsmu un iekšējās komunikācijas izveide (**T1.1**) un virzienu un norādījumu sniegšana turpmākajam darbam. Sākotnēji izmēģinot decentralizētas pārvaldības stratēģiju, kurā par katru uzdevumu sešus mēnešus bija atbildīgas dažādas personas, pēc tam nolēmām iecelt vienu personu no katras organizācijas kā atbildīgo un norādīt informāciju katrai DP un pārvaldības komitejai.

Par sākotnējo plānu maiņu projektu vadībā bija grūti vienoties, jo 2023. gada decembrī BECID ir 66 biedri visā Baltijā, kas ir gandrīz divas reizes vairāk nekā sākotnēji plānotais sastāvs – 38. (Lielākā daļa darbinieku trijās valstīs, protams, nestrādā pilnu slodzi.) Komunikācijas kanāli tika izvēlēti atbilstoši dalībnieku vēlmēm un iezīmēti datu pārvaldības plānā, nodrošinot kvalitātes nodrošināšanas, novērtēšanas un uzraudzības procesus (**T1.2**).

Tartu Universitāte koordinē izdevumus, aktivitātes, finanšu vadību un darba laika uzskaiti (**T1.3**), taču **centra lēmumu pieņemšanas procesi ir izveidoti atklāti un demokrātiski**. Piemēram, 2023. gada novembrī par iespējamu tēmu ikmēneša sanāksmēs kļuva Ukrainas organizāciju iesaistīšana nākamajā finansēšanas kārtā. (Eiropas Komisija [2022. gada septembrī](#) paziņoja par atbalstu Ukrainas organizāciju iesaistīšanai programmā “Digitālā Eiropa” un digitālo inovāciju centros.) Tā kā dalībnieku starpā netika panākta tūlītēja vienprātība, mēs aptaujājām visus centra dalībniekus – administratīvos un citus – un, pamatojoties uz aptaujas rezultātiem, rīkojām atsevišķu sanākumi, lai apspriestu šo jautājumu, līdz visi bija iesaistīti. Mēs neesam vienīgais centrs, kas meklē identitāti informācijas traucējumu apkarošanas ekosistēmā.

---

*Jautājums par ilgtermiņa stratēģiju visiem EDMO centriem ir šāds:
vai mēs esam reģionālais centrs, kas apkalpo ieinteresētās personas un
neaizsargātās auditorijas reģionā, vai arī mēs esam starptautiskā tīkla
centri, kas apkalpo tīklu un starptautisko sabiedrību?*

Pirmo gadu mūsu mērķis ir panākt vārda atpazīstamību reģionā – ne tikai sev, bet arī BECID kopumā un kā komandai. Projekta aktivitāšu un rezultātu izplatīšana caur satura

veidošanu un pasākumu organizēšanu (T1.4) ir bijusi ļoti veiksmīga: piemēram, uz novembra beigām Igaunijas plašsaziņas līdzekļos esam parādījušies 34 reizes, katru mēnesi organizējuši vismaz vienu tīmekļsemināru, un piedalījušies 88 citos pasākumos, ko organizēja attiecīgās ieinteresētās personas.

Pagaidu tīmekļa vietne, kuras pamatā ir Tartu Universitātes serveris, tika atklāta projekta pirmajā mēnesī un pēc tam 2023. gada augustā aizstāta ar jaunu tīmekļa vietni becid.eu, kas kalpo arī kā aizkulises telpa, kur projekta partneri var apmainīties ar informāciju, kā arī kalpo sabiedrībai. Tā kā BECID ir viens no 14 reģionālajiem EDMO centriem, mēs par savām aktivitātēm informējam savus starptautiskos kolēģus un partnerus EDMO tīklā, izmantojot platformu "TrulyMedia", kas paredzēta Eiropas informācijas noturības ekspertiem.

Tomēr BECID loma plašākajā EDMO tīklā neaprobežojas tikai ar zināšanu apmaiņu un jaunu sadarbības projektu inkubēšanu: mēs arī aktīvi sadarbojamies ar Eiropas Komisijas ĢD Connect un mūsu valsts iestādēm un valdības iestādēm (T1.5). Mūsu galvenais uzdevums 2023. gadā bija saistīts ar neformālām konsultācijām par Digitālo pakalpojumu tiesību aktu (DSA) ieviešanu un platformu iesniegto pārredzamības ziņojumu uzraudzību. Piemēram, 2023. gada augustā [NORDIS](#), BECID Ziemeļvalstu partnerorganizācija, apmeklēja Igaunijas valdības biroju, lai tiktos ar BECID, Igaunijas Patērētāju tiesību aizsardzības un tehniskā regulējuma dienestu, Valdības biroju un Kultūras ministrijas pārstāvjiem, lai pārrunātu gaidāmos izaicinājumus likumdošanas izmaiņu ieviešanā un lai savienotu abu valstu datu regulatorus. Turpinājām arī slēgtos seminārus Igaunijas valsts aģentūrām, iepazīstinot ar BECID aktivitātēm un tīkla darbu, ar 2024. gadā plānoto atklāto semināru angļu valodā.

Daļa no BECID neatkarības un ilgtspējas stratēģijas (T1.6) izveides ietvēra arī turpmākā finansējuma meklēšanu, lai nodrošinātu centra darbības turpināšanu neatkarīgi no konkrētām EDMO finansējuma kārtām no Eiropas Komisijas. Gada laikā esam spējuši uzrakstīt jaunus veiksmīgus finansējuma piedāvājumus divu BECID projektā pilotētu aktivitāšu paplašināšanai (mācību programmas izveide dezinformācijas apkarošanai un digitālo prasmju attīstīšana, balstoties uz jauniešu un senioru konsultēšanas modeli), kas ir saņēmuši finansējumu, un papildu projekti jau tiek īstenoti. Esam saņēmuši arī negatīvas atbildes uz diviem līdzīgiem pieteikumiem, taču aktivitātes šajā virzienā turpināsies saskaņā ar BECID Neatkarības un ilgtspējas stratēģiju. [Viena gada angļu valodas maģistra programma "Dezinformācija un sabiedrības noturība"](#) laidīs savu pirmo kursu Tartu Universitātē 2024. gada februārī.

1.1. Administratīvā un finanšu koordinācija

BECID projekta pirmajā gadā (1.–12. mēnesī vai 2022. gada - 2023. gada decembrī) Tartu Universitāte ir vadījusi administratīvās un finanšu koordinācijas uzdevumus pēc iespējas efektīvāk. Tartu Universitāte jau no paša sākuma uzdeva projektu un finanšu vadītājus, kas atbildīgi par projekta kritisko aspektu pārraudzību, fokusējoties uz netraucētas darbības

nodrošināšanu un atbilstību finansētāja vadlīnijām. Galvenās darbības šajā periodā saistībā ar finanšu koordināciju ietvēra, bet neaprobežojās ar tālāk minētajiem.

- Regulāras komunikācijas ievērošanas nodrošināšanu. Tartu Universitāte regulāri sazinās ar visu konsorcijs partneru birojiem, lai nodrošinātu, ka izdevumi tiek veikti saskaņā ar finansētāja normām un noteikumiem.
- Finanšu konsultāciju atbalsta sniegšanu. Tartu Universitātes komanda sniedza partneriem pamatnostādnes par budžeta pārvaldību un darba laika uzskaites tabulu sagatavošanu, kā arī par citiem finanšu jautājumiem.
- Projekta progressa un galīgo dokumentu uzraudzību. Liela uzmanība tika pievērsta projekta progressa uzraudzībai. Tas ietvēra visu projekta galīgo dokumentu laicīgu pabeigšanu un kritisko atskaites punktu sasniegšanu, kā plānots.

Mūsu sākotnējais kvalitātes nodrošināšanas un datu pārvaldības plāns ietvēra arī BECID vadības un lēmumu pieņemšanas struktūru, kas tika pierādīta atklātā diskusijā ar visiem centra locekļiem un Pārvaldības komiteju, ka tā nedarbojas. Pārvaldības struktūra tika izveidota, lai sadalītu lēmumu pieņemšanas pienākumus, lai izklaidētu varu un nodrošinātu godīgu piekļuvi aizraujošam darbam visiem centra dalībniekiem. Šim nolūkam centru vadīja **vadošā pētniece** (VP), prof. Andra Sībaka (Andra Siibak), kura cieši sadarbojas ar **projektu vadības komandu** (PVK), kas bija atbildīga par projekta ikdienas izpildi un pārbauda visas projekta aktivitātes, lai nodrošinātu efektīvu un visu BECID aspektu lietderīgu īstenošanu.

Saskaņā ar šo sākotnējo plānu PVK sastāv no VP prof. Andras Sībakas, **projektu vadītājas** (PV) Maijas Klāsenas, **komunikācijas koordinatore** (KK) Ingeras Klesmentes un Gretelas Juhanso un **finanšu vadītājas** (FV) Reginas Lapes (Regina Lapp). Dotācijas nolīgumā organizācija ir noteikusi **darba paketes vadītājus** (DPV), taču mēs pievienojām arī **uzdevuma vadītājus** (UV), lai nodrošinātu, ka vienmēr ir kāds, kam ziņot. Papildu operatīvajai komandai mēs izveidojām arī **pārvaldības komiteju** (PK), kurā ir viens pārstāvis ar lēmumu pieņemšanas tiesībām no katra centra un ieinteresēto personu **konsultatīvā padome** (KP), kas sanāks vairākas reizes gadā – teorētiski tas ir stabils plāns.

Šeit slēpjas problēma: teorija netiek īstenota praksē tik gludi kā šķiet. Pirmkārt, dalītas atbildības modelis darbojas tikai ar dažiem komandas locekļiem, kur visi ir vienlīdz motivēti un iegulda vienādu darba apjomu. Starptautiskajā centrā, kur ir 66 cilvēki, to nevar garantēt. Otrkārt, tika publicēts uzaicinājums iesniegt projektu – un BECID divarpus gadi, kas izklāstīti mūsu priekšlikumā – pirms tika izveidots [EDMO EUJ](#), kas ir centrālais koordinācijas centrs pārējiem 14 centriem. Tas nozīmē, ka nebija iespējams paredzēt, cik stundas ilgs sadarbība ar EDMO un citiem centriem. Ne tāpēc, ka mēs nemēģinājām; spekulācijas par pirmajā kārtā izveidotajiem centriem, kurus mēs meklējām, piemēram, [CEDMO](#) un [IDMO](#), izrādījās nepareizi, jo arī viņiem nebija pieredzes par to, kā novērošanas centru tīkls darbosies kopīgā darbā. Šīs papildu stundas un komunikācijas slodzes izrādījās nepieņemamas pilnas darba laika profesorei, piemēram, prof. Andrai Sībakai, un arī no vadības komandas tika prasīts vairāk stundu.

Tā vietā, lai koordinētu vienu projektu, ir jāsaista sava projekta mērķi, atskaites punkti un galīgie dokumenti ar 15 citiem projektiem, no kuriem visi ir rakstīti atsevišķi. Turklāt joprojām sadarbojieties ar visām vietējām ieinteresētajām personām, pirmkārt, un galvenokārt, saskaņā ar dotācijas nolīgumu.

Iepriekš minētais ir izrādījies izaicinošs uzdevums, taču mēs EDMO tīklā esam to ar prieku pieņēmuši. Kāpēc? Jo neviens darbs, ko esam paveikuši 2023. gadā un kas izklāstīts šajā ziņojumā, nebūtu paveikts bez šīs dotācijas un EDMO iniciatīvas.

Mums nācās pielāgoties. Tāpēc sākotnējā struktūra bija jāpārveido, lai tā būtu aktīva un veicinoša EDMO tīkla dalībniece un palīdzētu uzturēt efektīvu un lietderīgu saziņas līniju BECID ietvaros un par to. Koordinators Tartu Universitāte arī pieņēma darbā jaunu cilvēku vadības komandā, atstājot galīgo pārvaldības struktūru šādu.

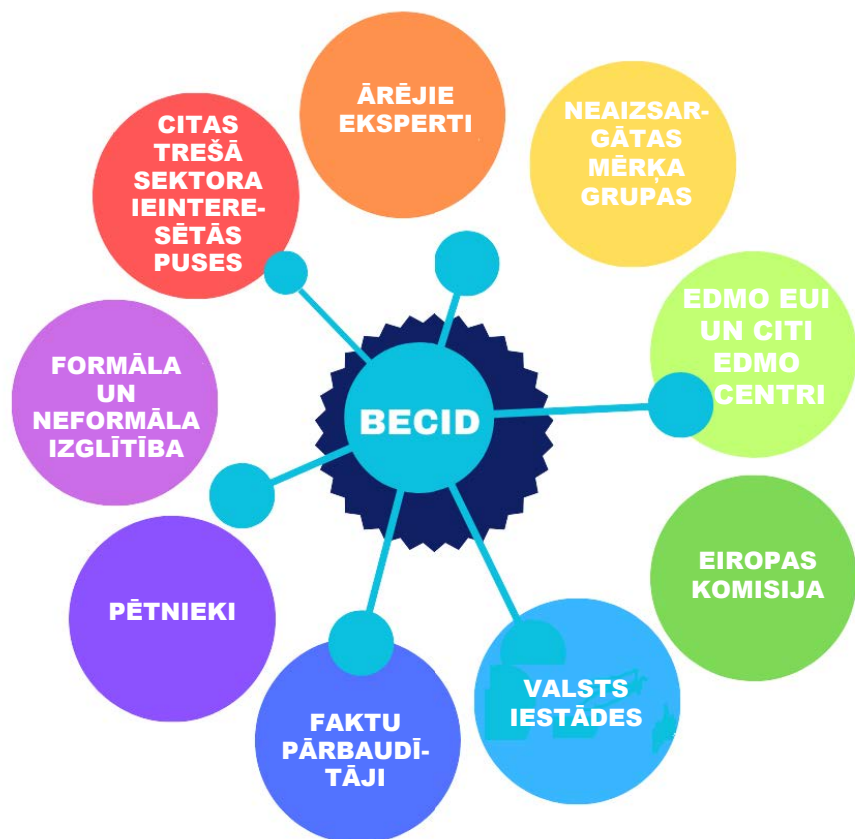
- **VP prof. Andra Sībaka** ir atbildīga par pētniecības koordināciju, (zinātniskās) darbības auditu projekta rezultātu progressa un kvalitātes kontekstā, risku analīzi un ārkārtas rīcības plāna sagatavošanu.
- **PK Maija Klāsena**, projekta koordinatore, ir atbildīga par vienmērīgiem kopstrādes apstākļiem starp centru ar BECID KP, PK un citiem centriem un EDMO EUI. PC sadarbojas ar projektu vadītāju, lai sagatavotu projektu atskaites un pārstāv centru valsts un starptautiskos pasākumos.
- **PV Liliana Ariva (Lilian Ariva)** ir jaunā projektu vadītāja, kas ir atbildīga par projekta virzības tehnisko pusi, termiņu uzraudzību, riskiem un mazināšanas metodēm, kvalitāti un ietekmi. Viņa ir atbildīga par efektivitāti un efektivitāti.
- Finanšu vadītājas amatā turpina **FV Regīna Lape**, tāpat kā ar deviņiem partneriem; ne visiem ir iekšējas projektu vadības vai grāmatvedības nodaļas; finanšu koordinācijai nepieciešama atsevišķa pozīcija.
- **KK Ingerai Klesmentei** pievienojās cita komunikācijas speciāliste, Gretela Juhanso, lai turpinātu veicināt efektīvu saziņu, lai abas varētu pavadīt pusi sava laika kopā ar BECID kā plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes eksperti 4. darba pakotnei (un tādējādi izplatīt izmantojamus un ilgtspējīgus materiālus, nevis tukšas preses relīzes).
- **PK** jeb pārvaldības komiteja joprojām ir galvenā projekta kolektīvā lēmējinstācija, kas ir atbildīga par administratīvo jautājumu pārvaldību, pētniecības programmu un zinātnisko ietekmi, kā arī pārrauga juridiskos, līgumiskos un administratīvos lēmumus konsorcijs līmenī.
- **KP** jeb konsultatīvo padomi bija paredzēts sasaukt vairākas reizes gadā. Tomēr, tā kā budžetā nav paredzētas reālās algas, mēs nolēmām sasaukt tikai KP pēc katra gada pārskata (piemēram, šī), lai saņemtu atgriezenisko saiti un apspriestu turpmākos mērķus un darbības rādītājus, kas tiks turpināti nākamajā gada pārskatā.
- Uzdevuma vadītāja kā indivīda loma tika atcelta, to aizstāja vadošā organizācija.

Lai iegūtu specializētas zināšanas par finanšu pārvaldību, pētniecības ētiku, datu pārvaldību un komunikāciju, konsorcijs paļausies uz PVK attiecīgo uzdevumu veikšanā un Tartu Universitātes atbalsta struktūrām, kas darbojas kā BECID koordinējošais partneris. Kopumā BECID konsorcijs ir izveidojis pārvaldības struktūru, kas ļauj efektīvi koordinēt un vadīt projekta zinātniskos un sabiedriskos mērķus. Mēs saglabāsim elastību, lai veiktu izmaiņas, ja tīkla attīstība uzskatīs par nepieciešamajām izmaiņām.

1.2. Kvalitātes nodrošināšana un datu pārvaldība

Projekta procesu uzraudzība un kvalitātes nodrošināšana atbilst vairākiem aspektiem, tostarp tiem, kas noteikti datu pārvaldībai T1.2 un BECID kvalitātes nodrošināšanas un datu pārvaldības plānā. Pēdējais darbojas un galvenokārt attiecas uz iekšējo datu pārvaldību BECID darbību rakstura dēļ. Mēs glabājam savus datus koplietotā **Sharepoint** darbvietā un kopīgojam operatīvo informāciju, izmantojot **Slack**, **Zoom** sapulces un **e-pastu**. Turklāt mēs izplatām projekta rezultātus ieinteresētajām personām ārpus BECID un starp tām, kas padara mūsu datu pārvaldības procedūras un drošību vēl svarīgāku (sk. 2. attēlu).

Nelielās problēmas, kas radušās, ietver atbilstošu piekļuves tiesību nodrošināšanu cilvēkiem, kas pievienojas jaunām lomām, un pareizu datu ierobežojumu saglabāšanu, kas attiecas uz personām, kuru uzdevumi projektā ir izpildīti. Lai gan nav bijuši būtiski traucējumi saistībā ar datu pārvaldības plāna ievērošanu, nelielas problēmas ar piekļuvi datiem ir atrisinātas ātri. Šīs mazās problēmas galvenokārt skāra datu pārvaldības vidi un sistēmas piekļuves problēmas konkrētiem projekta dalībniekiem, kuras vajadzības gadījumā ir atrisinātas ar Tartu Universitātes IT atbalsta palīdzību. Nav zināmi nekādi traucējumi

2. attēls. BECID divpusējie izplatīšanas, sadarbības un komunikācijas partneri.

datu pārvaldībā “TrulyMedia” un BECID tīmekļa vietnē, kas tiek glabāta Delfi LT serveros.

Plašākas uzraudzības un kvalitātes nodrošināšanas prioritātes ietver savlaicīgu un veiksmīgu projekta saistību, t. i., uzdevumu un apakšuzdevumu, izpildi. Lai gan iepriekš aprakstīts sīkāk, nodrošinot, ka visi projekta dalībnieki ir informēti par būtisku ar projektu saistīto informāciju un prasībām, ir notikušas nelielas saziņas plūsmas korekcijas, tostarp dažas notiekošas. Šie pielāgojumi ietver visa projekta saziņas formātu un biežumu un nodrošina, ka visi projekta dalībnieki ievēro noteiktos uzdevumu izpildes termiņus vai nekavējoties informē projekta vadības komandu par visām problēmām.

Tā kā projekta uzraudzības un kvalitātes nodrošināšanas procesi attīstās projekta gaitā, projekta vadības komanda ir regulāri sazinājusies ar citiem EDMO centriem par labāko praksi gan attiecībā uz projekta rezultātu izplatīšanu, gan šādu projektu iekšējo procesu pārvaldību. Tā kā mūsu loma EDMO tīklā pastāvīgi attīstās, mūsu elastība centra pārvaldībā ir ārkārtīgi svarīga.

1.3. Projekta aktivitāšu un rezultātu izplatīšana

Projekta pirmajā gadā tika izstrādātas un pārveidotas izplatīšanas stratēģijas. Cenšoties atrast labāko līdzsvaru starp sadarbību un trīs Baltijas valstu iedzīvotāju uzrunāšanu ar dažādām valsts valodām, galu galā tika nolemts saziņai ar mērķauditoriju izmantot esošos kanālus ar lielu auditoriju. Tāpēc galvenie saziņas kanāli tika izmantoti partnerorganizāciju sociālo plašsaziņas līdzekļu kanāli un oficiālās tīmekļa vietnes.

Sākotnējā BECID tīmekļa vietne tika atvērta 2023. gada janvārī, un pastāvīgā tīmekļa vietne tika izveidota desmitajā mēnesī (www.becid.eu). Oficiālā BECID tīmekļa vietne ļauj starptautiskai auditorijai sazināties ar mērķa grupām visās Baltijas valstu valodās, kā arī angļu un krievu valodā. Tīmekļa vietnē tika publicēti visi projekta laikā izveidotie materiāli, popularizēti pasākumi, publicēti emuāra ieraksti un pētījumu rezultāti.

Lai nosūtītu ziņojumus tieši mērķa grupām, kas nebija mūsu partnerorganizāciju kanālu sekotāji, piemēram, jauniešiem, gados vecākiem pieaugušajiem, skolotājiem un citiem, mēs izmantojam vietējos plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes tīklus Igaunijā, Latvijā un Lietuvā, vietējās bibliotēkas, skolas, valdības aģentūras un tīmekļa lapas, kas atbalstīja mūsu mērķus, piemēram, [Targalt Internetis](#) Igaunijā.

Turklāt visa BECID plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes komanda ir izteikusies par digitālajām un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes tēmām no saviem kontiem dažādās sociālo plašsaziņas līdzekļu platformās. Viņi ir ieteikuši mācību un lasīšanas materiālus, informējuši par notikumiem, izcēluši galvenos pētījumu rezultātus, tulkojuši savam paziņu tīklam, pievērsuši uzmanību problēmām un iejaukušies situācijās.

Turklāt BECID biedru pārstāvji aktīvi piedalījās daudzos semināros, organizēja apmācību sesijas un pasākumus, kā arī uzstājās valsts un starptautiskās pētniecības konferencēs (pilnu sarakstu skatīt nākamajā nodaļā). Šī darba rezultātā var droši apgalvot, ka Baltijas valstīs tika skaidri uzsvērtā plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes nozīme visos sabiedrības segmentos un tai tika pievērsta ievērojama uzmanība.

1.3.1. BECID konferences, semināru un darbnīcu veicināšana un līdzdalība

Mūsu BECID un citu EDMO tīkla rezultātu izplatīšanas principu pamatā ir **BECID iesaistīšana nelielos veidos visā mūsu ekspertu darbā**, pat ja tikai izmantojot "PowerPoint". Konsekventi runāt par mūsu kopīgo darbu un to, kāpēc tas ir bijis izdevīgi, nav tik vienkārši kā vienam otru uzslavēt; tas palīdz izvairīties no nolemtības un drūmuma, ko dažkārt mēdz nest MIL intervences.

Kā BECID centra dalībniekiem mūsu pienākums ir ne tikai runāt par riskiem, kas saistīti ar informācijas traucējumiem, vai minēt vissliktākā gadījuma piemērus, bet arī iepazīstināt ar to, kas tiek darīts valsts un starptautiskā mērogā dezinformācijas apkarošanai. Būtiski, ka, veicinot plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes apmācību, kas lielā mērā ir atkarīga no individuālās atbildības apgūt jaunas lietas vai veidot jaunus ieradumus, tas palīdz izvairīties no nomāktības, kas savukārt var novest pie bezdarbības.

Decembris (2022)

"TikTok mājas" projektēšana, plānošana un izpilde, bezsaistes intervence pret tiešsaistes draudiem. Komanda maz nezina, ka tā kļūs par atkārtotu intervenci un radīs tiešu saikni ar platformas palīdzības komandu (autore Gretela Juhanso un Ingera Klesmente).

1. fotoattēls. "TikTok māja" ziemassvētku tirdziņā Tartu; 2022. gada decembris.

Janvāris (2023)

- Lekcija par informācijas traucējumiem un to kaitīgās izplatības apkarošanu ar plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi, kas ir daļa no Senioru Universitātes vai Vāārikate Ūlikool sērijas Igaunijā (autore Maija Klāsena).
- Lekcija māmiņām Tartu rotaļlietu muzeja zīdaiņu klubā par mazuļiem un digitālajām ierīcēm (autore Ingera Klesmente).

- Prezentācija "SpotIt" starptautiskā projekta konferencē Pērnāvā par informācijas traucējumiem un pretestības attīstību dezinformācijai Igaunijā (autore Maija Klāsenā).
- Seminārs Stebby uzņēmuma darbiniekiem – "Sociālie plašsaziņas līdzekļi kā atbalstošs/iznīcinošs spēks mūsu labklājībā" (autore Marija Murumā-Mengela (*Maria Murumaa-Mengel*)).
- Prezentācija IREX tīkla tīmekļseminārā – "Kā uzmundrināt studentus, izmantojot MIL mikrointervences – mūsu kursu piemēri" (autore Marija Murumā-Mengela).
- Prezentācija "Informācijas noturība kā visaptverošas valsts aizsardzības stūrakmens" uz medicīnisko dezinformāciju orientētiem digitālajiem aktīvistiem (NVO "Vox Rationis") viņu ziemas dienās (autore Maija Klāsenā).
- Tīmekļseminārs ar nosaukumu "Plašsaziņas līdzekļu lietotprasme Baltijā" par plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes psiholoģiskajiem aspektiem. Prezentācija ar nosaukumu "Skolēnu stimulēšana ar plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes mikrointervenci" (autore Marija Murumā-Mengela).

Februāris (2023)

- Lekcija par informācijas traucējumiem un to apkarošanu ar plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi, daļa no sērijas "Vecāka gadagājuma universitāte" Elva (autore Maija Klāsenā).
- Tiešsaistes lekcija par rotaļīgām plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmes pieejām Igaunijas jaunatnes darbiniekiem (autore Marija Murumā-Mengela un Ingera Klesmente).
- Prezentācija ar nosaukumu "Sociālo plašsaziņas līdzekļu vērtība" Narvas Starptautiskās studentu iespēju palielināšanas konferences dalībniekiem (autore Marija Murumā-Mengela).

Marts (2023)

- Jaunizveidoto BECID aktivitāšu prezentēšana EDMO centra sanāksmē Romā, Luisa Universitātē (autore Maija Klāsenā).
- Semināru diena Tallinā par rotaļīgām plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmes (MIL) pieejām Igaunijas jaunatnes darbiniekiem (autore Marija Murumā-Mengela un Ingera Klesmente).
- Uzstāšanās Teeviit 5 LIVE, apspriežot plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes speciālista karjeras ceļu un izvēles izglītības vidē (autore Maija Klāsenā).
- Prezentācija ar nosaukumu "Augšupēja pieeja intervencēm" Radikalizācijas izpratnes tīkla ikmēneša sanāksmē (autore Maija Klāsenā).
- Prezentācija TeeviitTalk konferencē ar nosaukumu "Intensīvais kurss plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmē" (autore Maija Klāsenā).
- Tīmekļseminārs "No dezinformācijas uz informācijas noturību", kurā piedalās jaunākā izpētes programmas biedre plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes jomā Maija Klāsenā, Inga Sprinģe no Re:Baltica un Tartu Universitātes Informācijas noturības mikrogrāda programmas maģistrantūras studenti, koncentrējoties uz dezinformācijas ietekmi uz sabiedrību un stratēģijām noturības uzlabošanai.

Aprīlis (2023)

- Aukse Balčitiene (*Auksé Balčytiené*), Kristina Juraite (*Kristina Juraitė*), Marija Murumā-Mengela, Ingera Klesmente, Gretela Juhanso un Rimgaile Kasparaite (*Rimgailė Kasparaite*)

piedalījās IREX iedvesmotā projekta “MIL Baltijā” noslēguma pasākumā Rīgā, 2023. gada aprīlī. Diskusijas ietvēra ar BECID aktivitātēm saistītās partnerības un pieredzi plašsaziņas līdzekļu lietotprasmē.

- EDMO centrs plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes sanāksme – MIL nacionālā un reģionālā līmenī (Maija Klāseņa)
- Prezentācija “Bērnu drošība internetā un jaunas metodes drošākas nākotnes veidošanai” Tartu pilsētas bibliotēkā (autore Ingera Klesmente).
- Piedalīšanās kā plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes vērtētāja uzdevumā Locked Shields (autore Maija Klāseņa).
- Paneļdiskusija par plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes nozīmi visās sabiedrības grupās Postimees Žurnālistikas skolas noslēguma pasākumā (autore Maija Klāseņa).
- Prezentācijas un paneļdiskusijas dalība Igaunijas Nacionālās bibliotēkas organizētajā skolotāju apmācību dienā “Kad mākslīgais intelekts ienāk skolās...” (autore Diāna Poudele (*Diana Poudel*)).

Maijs (2023)

- Apmācību programma “Ko jaunieši dara tiešsaistē” jaunatnes darbiniekiem, koncentrējoties uz digitālo kompetenču attīstīšanu (autore Diāna Poudele).
- Tartu Universitātes Starptautisko attiecību biedrības seminārs ar nosaukumu “Tiešsaistes atcelšanas kultūra un digitālās prasmes” (Marija Murumā-Mengela). Divas darbnīcas “Digitālais privātums un profilēšana – kāda ir mūsu datu vērtība?”;
- “Informācijas traucējumi – no stratēģiskiem meliem līdz cilvēciskām kļūdām” (MILProjectLab2023 dalībniekiem Tallinā (Marija Murumā-Mengela).
- Dalība EDMO 2023 ikgadējā konferencē:
  - Evita Puriņa no Re:Baltica faktu pārbaudes komandas pievienojās dezinformācijas un Eiropas Parlamenta vēlēšanu panelim, daloties pieredzē par neseno Saeimas vēlēšanām Latvijā;
  - BECID projektu vadītāja Maija Klāseņa piedalījās paneļdiskusijā “Plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes intervences pasākumu identificēšana”.

Jūnijs (2023)

- Maija Klāseņa piedalījās paneļdiskusijā par plašsaziņas līdzekļu lietotprasmī Eiropas perspektīvas centra tīklošanās pasākumā “Sabiedrības noturības stiprināšana un ārvalstu veiktās dezinformācijas apkarošana sešās Rietumbalkānu valstīs” Portorožā, Slovēnijā.
- Lietuvas un Ukrainas bibliotēku foruma “Bibliotēku loma demokrātiskās sabiedrības stiprināšanā” diskusijā par bibliotēku un akadēmiskās kopienas lomu sabiedrības izpratnes un kritiskās domāšanas veidošanā uzstājās Aukse Balčitiene un Darius Remeika (*Darius Remeika*).
- BECID pētījumi tika pārstāvēti atsevišķā panelī Baltijas studiju Eiropas konferencē (CBSE) Kauņā:

- Aukse Balčitiene prezentēja “Mācības par pasīvās un aktīvās noturības rezultātiem un perspektīvām mazā valstī”;
  - Marju Himma-Kadaka (Marju Himma-Kadakas) piedalījās ar “Faktu pārbaudes prakšu un žanru salīdzinošo analīzi” (pārstāvēt visu komandu, kas strādāja pie raksta: Maija Klāsenā, Stens Torpans (*Sten Torpan*), Jānis Buholcs, Rimgaile Kasparaite, Kristina Berksuna (*Kristina Berksun*), Aukse Balčitiene);
  - Maija Klāsenā prezentēja “Mikrointervences: informācijas aktīvisma kā plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmes instrumenta pārbaude”; Agnese Dāvidsone prezentēja savu darbu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes jomā ar “Bibliotēkas kā sabiedrības noturības veicinātājas pret dezinformāciju”;
  - Igns Kalpoks (*Ignas Kalpokas*) iepazīstināja ar “Digitālā dezinformācija un strukturālā noturība: Lietuva reģionālā kontekstā”.
- Seminārs Igaunijas bibliotekāriem ar nosaukumu “Mikrointervences un MIL bibliotēkās” Tartū (autore Marija Murumā-Mengela).
  - Aukse Balčitiene piedalījās 14. CEECOM konferencē Brno, 2023. gada 27. un 29. jūnijā, ar prezentāciju “Baltijas demokrātijas daudzveidīgo traucējumu apstākļos: atspoguļojot 20 gadus ilgušo plašsaziņas līdzekļu lomu kā demokrātiskās kultūras un noturības nesēja Lietuvā, Latvijā un Igaunijā.”
  - Tīmekļseminārs “Efektīvu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes krātuvju veidošana EDMO centros” ar SALTO līdzdalības resursu pūla prezentāciju (autore Maija Klāsenā).
  - Marijas Murumā-Mengelas prezentācija starptautiskajā CEECOM konferencē Brno, Čehijā ar nosaukumu “Kā jūs iztēlojaties informācijas traucējumus? Tiešsaistes fokusa grupu un radošu uzdevumu izpēte iedomu konkretizēšanai”.

Jūlijs (2023)

- Apmācība ar nosaukumu “Pašaizsardzība informācijas vidē” jaunajām Sieviešu brīvprātīgās aizsardzības organizācijas vai Naiskodukaitse dalībniecēm (autore Diāna Poudele).
- Panēdiskusijas organizēšana un vadīšana “Kāpēc jaunieši vienmēr sēž savos telefonos?” aizspriedumu festivālā Vīlandē, Igaunijā (autore Ingera Klesmente).
- Seminārs Igaunijas redaktoru asociācijai ar nosaukumu “Desmit briesmīgi komunikācijas terori” (autore Marija Murumā-Mengela).

Augusts (2023)

- Japānas parlamenta deputātu delegācijai Tartu prezentācija “Labklājība un digitālā dzīve – plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasme kā dzīves prasmju pamats” (autore Marija Murumā-Mengela).
- Lekcija–seminārs “Plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmes sabiedrības noturībai” Viktorijas Universitātes jaunatnes darba programmas studentiem (autore Maija Klāsenā).

2. fotoattēls. "TikTok māja" Viedokļu festivālā Paidē; 2023. gada augusts.

- Darbnīca "Jaunieši un digitālā pasaule" sociālajiem pedagogiem (Marija Murumā-Mengela un Ingera Klesmente).
- Darbnīca "Ķermeņa paštēls un sociālie plašsaziņas līdzekļi" ikgadējā Viedokļu festivālā Paidē, Igaunijā (autore Marija Murumā-Mengela).
- Jauniešu digitālo kompetenču attīstīšanas darbnīca "Hakeru cīņa" (autore Diāna Poudela Viedokļu festivālā).
- Plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes intervence "TikTok māja" Viedokļu festivālā Paidē (autore Gretela Juhanso un Ingera Klesmente).
- Darbnīca "Kā pārvaldīt savu informācijas telpu" Telia Digitarkuse zonā (autore Diāna Poudela).
- Digitālās drošības spēles bērniem Viedokļu festivālā (autore Ingera Klesmente).
- Seminārs "Skolotāji un skolēni sociālajos plašsaziņas līdzekļos – komunikācijas normas un MIL" Igaunijas mākslas skolotājiem (autore Marija Murumā-Mengela).
- Darbnīca "Sazvērestības teorētiķi – intervence sazvērestības teorijās un ezotēriskajās kopienās" Igaunijas Veselības padomēm (autore Marija Murumā-Mengela).
- Darbnīca "Porno lietotprasmē kā plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmes daļa" Igaunijas jaunatnes darbiniekiem (autore Marija Murumā-Mengela).
- Galvenā runa "AI, izglītība un visa tā ētika" un praktiska slēgtā AI darbnīca Igaunijas komunikācijas komandai HARNŌ organizētajā konferencē visu Baltijas valstu Erasmus+ aģentūrām (autore Maija Klāsenā).
- Krīzes apmācība par dezinformāciju Lēnemā skolotājiem vingrinājuma "ÄKK" laikā (autore Maija Klāsenā).
- Dalība un diskusijas "Būtent" diskusiju festivālā, ko vada Aukse Balčītiene, kura sniedza arī vairākas radio intervijas, un Darius Remeika, kurš prezentēja kritiskās domāšanas apmācību.

Septembris (2023)

- Ieva Ivanauskaite (*Ieva Ivanauskaitė*), kas pārstāv Delfi Lietuva, piedalījās 32. ekonomikas forumā un prezentēja BECID un tā darbību.
- Marija Murumā-Mengela uzstājās ECREA Auditorijas un uzņemšanas pētījumu sekcijas konferencē Porto, Portugālē, "Kā jūs iztēlojaties informācijas traucējumus? Tiešsaistes fokusa grupu un radošu uzdevumu izpēti iedomu konkretizēšanai".

- Marija Murumā-Mengela Tartu Universitātes Sociālo studiju institūta konferencē uzstājās ar īsu lekciju par tēmu “Sazvērestības teorijas – un kā ar tām cīnīties”.
- VDU pārstāvji, tostarp Igns Kalpoks un Rimgailis Kasparaitis (*Rimgailé Kasparaité*), apmeklēja Roma Sakadoļska (*Romas Sakadoļskis*) žurnālistikas forumu Viļņā, daloties atziņās par nākotnes problēmām un izaicinājumiem plašsaziņas līdzekļu nozarē.
- Diāna Poudela vadīja apmācību informācijas noturības treneriem Sieviešu brīvprātīgās aizsardzības organizācijas (jeb Naiskodukaitse) dalībniecēm.
- Maija Klāsenas iepazīstināja ar BECID plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes attīstības aktivitātēm EDMO centru konferencē Dubrovnikā, Horvātijā.
- Andra Sībaka, BECID galvenā pētniece, vadīja semināru par tēmu “Covid-19 pandēmija kā uzticams sociālais konteksts sociālās inženierijas krāpniecībām” Urbīno universitātes Itālijā doktorantiem.
- Gunta Sloga, BMIC direktore, tikās ar Moldovas StratCom ekspertiem, lai pārrunātu viņu darbu EDMO ietvaros un ar Igaunijas Kultūras ministrijas pārstāvjiem, īpašu uzmanību pievēršot plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes iepazīšanai neaizsargātajās grupās.
- Stens Torpans (*Sten Torpan*) no Tartu Universitātes tika uzaicināts kā eksperts-konsultants dezinformācijas klasterim Deutsch-Baltische Zukunftsstiftung konferencē Tartū “Vācbaltiešu konference: brīvība kā kopīga Eiropas vērtība”. Viņš konferences jaunatnes vēstniekiem uzstājās ar lekciju par Krievijas propagandas naratīviem un Baltijas valstu pretpasākumiem.
- Aukse Balčitiene apmeklēja “16. Dubrovnikas mediju dienas” no 29. līdz 30. septembrim un uzstājās Starptautiskajā zinātniskajā konferencē “Dezinformācijas pētījumi: pašreizējās tendences un perspektīvas”.

Oktobris (2023)

- Maijas Klāsenas konferences prezentācija “AI praksē” Pērnavas jauniešu iedvesmas dienā.
- Ingeras Klesmentes iepazīstināšana ar plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes mācīšanas metodēm caur kustību spēlēm 5–10 gadus veciem bērniem “Liikuma Kutsuv Kool” Rudens seminārā.
- Tartu Universitātes Sociālo studiju institūta konference “Izaicinājumi sabiedrībā zinātnieka skatījumā” ar prezentācijām:
  - Ingera Klesmente (“Kā attīstīt bērnu digitālo un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi bez tehnoloģijām?”); un
  - Marija Murumā-Mengela (“Kas palīdz pret “sazvērestības teorijām” un informācijas haosa izplatīšanos?”).
- Diānas Poudeles apmācības “Kā novadīt droša interneta viesstunda 1.–5.klasei” Sieviešu iekšējās aizsardzības pārstāvēm.
- Marija Murumā-Mengela un Maija Klāsenas, kas pārstāv Tartu Universitāti ENLIGHT tīkla ikgadējās konferences “Prakadēmiskās studijas – esiet drosmīgi un mainiet pasauli” pedagoģiskās balvas pēdējā kārtā.
- Ingera Klesmente plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes darbnīca skolotājiem Ātrās reaģēšanas vingrinājums (ÄKK) Raplā.

- Diānas Poudes apmācības “Plašsaziņas līdzekļi un ietekme” priekšmetu skolotājiem par tēmu “Sociālie plašsaziņas līdzekļi un algoritmi” (Igaunijas debašu biedrības apmācību projekts).
- Žurnālistu tīkla veidošanas pasākums Luisa Žurnālistikas skolā kopā ar Maiju Klāsenu un Marju Himma-Kadaku.
- Diānas Poudes īslekcija Tieslietu kanclera birojā par tēmu “Informācijas spēks”.
- Marija Murumā-Mengelas apmācības Tartu skolu vadītājiem, reaģējot uz bumbu surogātpasta vilni – “Sarežģītas tēmas skolā – plašsaziņas līdzekļu (psiholoģijas) centrēts skatījums un ieteikumi”.
- Minikonference “Sabiedrības noturības stiprināšana un ārvalstu izraisītas dezinformācijas apkarošana Rietumbalkānos: Bosnija un Hercegovina visa sabiedrība” Sarajevā, panelis “Dezinformācija un plašsaziņas līdzekļu un pilsoniskās sabiedrības organizāciju naudas problēma” (Maija Klāsena).
BECID tika pārstāvēts Tartu izglītības festivālā ar:
  - plašsaziņas līdzekļu izglītības spējošanas darbnīcu (autore Ingera Klesmente);
  - darbnīcu “Kā skolēni iekrīt sociālo plašsaziņas līdzekļu *trušu bedrēs*?” (autore Gretela Juhanso);
  - semināru “Sazvērestības teorijas – kurš, kas, kur?” (autore Marija Murumā-Mengela).
- Mēs arī piedalījāmies nacionālās Igaunijas plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes ikgadējās konferences organizēšanā un veicinājām sekojošo:
  - paneļdiskusijas mērenību “Kam vajadzētu palīdzēt bērniem kļūt zinošiem plašsaziņas līdzekļos?” (Marija Murumā-Mengela);
  - ielu mākslas tūri ar Sirlu “Par ko runā ielas un kā tas attiecas uz plašsaziņas līdzekļiem?” (Marija Murumā-Mengela);
  - plašsaziņas līdzekļu izglītības spējošanas darbnīca kopā ar Katlinu Kirnu (*Catlyn Kirna*) (Ingera Klesmente);
semināru par sazvērestības teorijām sociālajos plašsaziņas līdzekļos ar Oksanu Belovu-Daltoni (*Oksana Belova-Dalton*) (Gretela Juhanso);
  - darbnīcu “Kā analizēt ietekmētāju radīto saturu?” medijpratības konferencē (Marija Murumā-Mengela).
- Lekcija par plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi, informācijas noturību un drošību lektori akadēmijas studentiem (Maija Klāsena).
- Piedalīšanās paneļdiskusijā “Plašsaziņas līdzekļi kā vakcīna pret propagandu” Psiholoģiskās aizsardzības kursā (Marija Murumā-Mengela).

Novembris (2023)

- Ingera Klesmente Igaunijas Nacionālajā bibliotēkā vadīja uz spēlēm balstītas digitālās un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes apmācības bibliotekāriem, kas bija vērstas uz pamatzglītību.
- Diāna Poudela vadīja apmācību sesiju ar nosaukumu “Kā vadīt droša interneta viesstundu?” caur Zoom, kurā piedalījās aptuveni 120 dalībnieki, tostarp vecāki, skolotāji un jaunatnes darbinieki.
- Marija Murumā-Mengel novadīja lekciju par tēmu “Uzvedība sociālajos plašsaziņas līdzekļos” Hugo Trefnera ģimnāzijas skolēniem.

Šis projekts ir saņēmis finansējumu no Eiropas Savienības DIGITAL-2021-TRUST-01. Dotācijas numurs: 101084073.

- Ingera Klesmente Tallinas tehniskajā ģimnāzijā nodrošināja uz spēlēm balstītas digitālās un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes apmācības skolotājiem, galveno uzmanību pievēršot pamatzglītībai.
- Marija Murumā-Mengela un Maija Klāseņa vadīja apmācību Tartu skolu vadītājiem par tēmu “Kā sazvērestības teorijas iekļūst skolās un bērnudārzos – un ko tad?”
- Diāna Poudela uzstājās Zinātnes komunikācijas konferencē “Mākslīgā intelekta ietekme uz informācijas telpu”.
- Ingera Klesmente prezentēja BMIC “Digimentor” atklāšanas pasākumā, daloties ar Igaunijas “Digimentor” pilotprojekta rezultātiem un pašreizējo sadarbību starp Telia, Tartu Universitātes Sociālo studiju institūtu un OÜ Digihelp (jeb Digiabi).
- Marija Murumā-Mengela vadīja apmācību sesiju Austrumu prefektūrai par tēmu “Sazvērestības teoriju izplatība un plašsaziņas līdzekļu lietotprasme”.
- Maija Klāseņa iepazīstināja ar BECID aktivitātēm EMIF+EDMO konferencē “Kopienas veidošana pret dezinformāciju” Florencē, Itālijā.
- Ingera Klesmente Tallinas tehniskajā ģimnāzijā nodrošināja uz spēlēm balstītas digitālās un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes apmācības Kongutas skolas skolotājiem, galveno uzmanību pievēršot pamatzglītībai.
- Maija Klāseņa piedalījās paneldiskusijā un prezentācijā “III Ukrainas Nacionālās informācijas noturības klasteris”, koncentrējoties uz “Sadarbība pār konkurenci: pārrobežu sadarbības priekšrocības EDMO tīklā, pamatojoties uz BECID pieredzi”.
- Trešo BaltsTeachMIL zoomināru ar nosaukumu “Palīdzēt bērniem pārvarēt dezinformācijas cunami” organizēja visa BECID DP4 komanda.
- Marija Murumā-Mengela vadīja tīmekļsemināru Igaunijas sieviešu līderēm par tēmu “Sociālie plašsaziņas līdzekļi un iekšējā komunikācija, organizācijas informācijas noturība”.
- Prof. Aukse Balčitiene 24. novembrī piedalījās starptautiskā konferencē “Populisms nacionālajos un globālajos plašsaziņas līdzekļos” ar prezentāciju “Vai plašsaziņas līdzekļu lietotprasme var mazināt ticību sazvērestības teorijām?”.
- No 29. līdz 30. novembrim VDU pārstāvji (DIGIRES) Darius Remeika, Aukse Balčitiene, Patrīcija Naujanīte (Patrīcija Naujanytė), Rimgailis Kasparaitis Kauņas publiskās bibliotēkas darbiniekiem nodrošināja divu dienu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes apmācības.
- BMIC izpilddirektore Gunta Sloga piedalījās Latvijas Platformas attīstības sadarbībai rīkotajos Globālās izglītības nedēļas pasākumos Latvijā, daloties pieredzē par noturību un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi Latvijā.
- Re:Baltica komandas dalībnieces Evita Puriņa un Sanita Jemberga Rīgas Stradiņa universitātē lasīja lekcijas par faktu pārbaudi un pētniecisko žurnālistiku un piedalījās dažādās konferencēs.
- No 13. līdz 15. novembrim Re:Baltica komandas dalībiece Evita Puriņa piedalījās konferencē “Faktu pārbaude un noturības palielināšana 2024. gada Eiropas vēlēšanām” Briselē.
- 16. novembrī BMIC uzsāka projektu “Digitāli kopā”, kas koncentrējās uz paaudžu sadarbību, lai uzlabotu jauniešu un vecāka gadagājuma cilvēku digitālās prasmes un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi. Projekts ietvēra jauniešu apmācības (24. un 25. novembrī) un starptautisku forumu Rīgā 14. decembrī.

Šis projekts ir saņēmis finansējumu no Eiropas Savienības DIGITAL-2021-TRUST-01. Dotācijas numurs: 101084073.

1.3.2. Izplatīšana, izmantojot ziņu plašsaziņas līdzekļus

Kā minēts iepriekš, mūsu komunikācijas plāns un izplatīšanas principi ir balstīti uz konkrētu un mērķtiecīgu auditoriju sasniegšanu, nevis “Vai zinājāt, ka mums bija jauks pasākums?” novecojušu paziņojumu publicēšanu. Tāpēc mēs komunikāciju ar ziņu plašsaziņas līdzekļiem mērķējam uzmanīgi: Igaunijas kultūras laikrakstā “Sirp” ikmēneša slejā tiek veidota sērija, taču mēs esam arī bieži autori laikrakstā “**Õpetajate Leht**” – vienīgais ziņu izdevums Igaunijā, kas paredzēts skolotājiem.

Turklāt visi četri mūsu faktu pārbaudes partneri publicē savas faktu pārbaudes ne tikai [BECID tīmekļa vietnē](#) un [EDMO repositoriņā](#), bet arī savās attiecīgajās tīmekļa vietnēs, kas piesaista lielāku datplūsmu nekā projekta tīmekļa vietne jebkad varētu. BECID faktu pārbaudītāji sasniedz, un citus KPI var izmērīt projekta beigās, savukārt tālāk redzamajā sarakstā galvenokārt ir publikācijas, kuras mēs nevaram kontrolēt, un tāpēc tam ir izmērāma ietekme – vienkārši dodot atpakaļ sabiedrībai.

1. Aasavelt, K-L. (2023). Meediapādevuse nooremteadur Maia Klassen: tuleb aru saada, et telefon on tööriist meie jaoks, mitte vastupidiselt. [Teeviit](#).
2. DIGIRES. (2023). Press release on Delfi.lt about a seminar for teachers. [Delfi](#).
3. Juhansoo, G. (2023). Estonian political parties see TikTok as a gateway to youth. [BECID blog](#).
4. Juhansoo, G. (2023). Koolid ei saa ainsana vastutada laste meediateadmiste eest. [Sakala](#).
5. Juhansoo, G. (2023). Kuidas levivad vandenõuteooriad TikTakis? [Sirp](#).
6. Kirna, C., Klesment, I. (2023). Kas teate, millega tegelevad teie lapsed nutitelefonis tegelikult? [Telja Suurim Julqus podcast](#).
7. Klesment, I. (2023). Digiohutuse mängud lasteaiale ja koolile. [Õpetajate Leht](#).
8. Klesment, I. (2023). Inger Klesment - Kuidas internetis mitte petta saada? [Tre Raadio](#).
9. Klesment, I. (2023). Interneti piiramise asemel tuleb lastega nutiohtudest rääkida. Seda aitavad teha põnevad mängud. [Maaleht](#).
10. Klesment, I. (2023). Kas võitlus valeinfo on meie ühine vastutus või kellegi teise kohustus? [Sirp](#).
11. Klesment, I. (2023). Meediaõpetus peab olema kontaktis lapse reaalsusega. [Sirp](#).
12. Klesment, I. (2023). Nädalavahetuse hommik. Meediapādevuse spetsialist Inger Klesment. [Raadio 2](#).
13. Klesment, I., Juhansoo, G. (2023). Mitmekülgne infokeskkond nõrgestab kremlimeelse propaganda mõju. [Sirp](#).
14. Klesment, I., Kirna, C. (2023). Küberpādevus algab lasteaiast. [Õpetajate Leht](#).
15. Ludvig, L. (2023). Mida võtta, mida jätta ja kuidas? Meediauurijad klaarivad vahvat infokaost. [Tartu Postimees](#).
16. Malts, K. ja Vunš, M. (2023). EKSPERIMENT | Hakkasime TikTakis jälgima Eesti valeinfo levitajaid. 30 minutit hiljem vallutas meie uudisvoo Putin. [Eesti Ekspress](#).

17. Malts, K. ja Vunš, M. (2023). KUULA | Kes võitleb sotsiaalmeedias valeinfo levitajate, mõjutustegevuse ja räuskajate vastu? „[Valeinfo: paljastatud](#)“ podcast.
18. Murumaa-Mengel, M. (2023). [Bikeshedding: A Cognitive Bias That Draws Our Attention to the Trivial](#). Salto Participation and Information Pool.
19. Murumaa-Mengel, M. (2023). [Frequency Illusion: A Cognitive Bias That Lurks Everywhere and Follows You Around](#). Salto Participation and Information Pool.
20. Murumaa-Mengel, M. (2023). [Ikea Effect: A Cognitive Bias Born From Labour of Love](#). Salto Participation and Information Pool.
21. Murumaa-Mengel, M. (2023). [Just World Hypothesis: A Cognitive Bias That Makes Us Believe in Clear-cut Good and Evil](#). Salto Participation and Information Pool.
22. Murumaa-Mengel, M. (2023). Osa 9: kuidas elada infokorratuses? (Maia Klaassen). [Dialoogia podcast](#).
23. Murumaa-Mengel, M. (2023). [Ostrich Effect: A Cognitive Bias That Makes Us Ignore the Facts](#). Salto Participation and Information Pool.
24. Murumaa-Mengel, M. (2023). The golden tasks of MIL rely on discovery, lived experiences, and reflection. [BECID blog](#).
25. Murumaa-Mengel, M. (2023). Turbulent histories have made the Balts more resilient to propaganda, but we are not magically immune to disinformation. [BECID blog](#).
26. Murumaa-Mengel, M. (2023). Turbulent histories have made the Balts more resilient to propaganda, but we are not magically immune to disinformation. [BECID blog](#).
27. Murumaa-Mengel, M., Klesment, I. (2023). Lapsevanemad ei pea nutiseadmeid kartma. [Vikerraadio](#).
28. Poudel, D. (2023). Eesti avaliku elu tegelaste libaartiklid ja digipädevus. [Vikerraadio](#).
29. Poudel, D. (2023). Kuidas kaitsta ennast inforuumis? [Õpetajate leht](#).
30. Poudel, D. (2023). Tasakaalus inforuum. Huvitaja. [Vikerraadio](#).
31. Rannaväli, M. (2023). Mitmekülgsete oskustega Maia Klaassen väljakutseid ei pelga. [Teeviit](#).
32. RE:BALTICA. (2023). Article about Re:Baltica review. [Delfi.lt](#).
33. Sägi, S. (2023). KUULA | Valeuudistega võitlemine, krooniline rahutus ja koostöö Palestiina naistega. Teisisõnu - Maia Klaassen. [Delfi Forte](#).
34. Vunš, M. (2023). TOP valed valimiste kohta: kustutatavad pastakad, salajased topelthääled ja IKEA kastid. [Eesti Päevalehe Faktikontroll](#).
35. Vunš, M. (2023). VALEINFO: PALJASTATUD | Propaganda, valeinfo ja tehisaru: mida uskuda ja mida mitte. [Eesti Päevalehe Faktikontrolli podcast](#).

36. DELFI LV: (2023) Series of articles in the BCME [project "Digitally Together"](#).

3. attēls. Baltija, ko ģenerējis ChatGPT5.

1.4. Sadarbība ar valsts iestādēm

Nav viegli aprakstīt BECID pirmā gada ietekmi uz ekspertiem žurnālistikas, komunikācijas, informācijas pārbaudes vai plašsaziņas līdzekļu jomā (šī vārda visplašākajā nozīmē) par mūsu valsts iestādēm (VI), jo bāzes līnija nebija tāda pati trijās valstīs. Turklāt (un diemžēl projekta darbības novērtēšanai) komunikācija ir sarežģīta kvantitatīvā mērīšanai, un diskusiju ietekme nav tūlītēja.

Teikšu skaidri: nevienai no Baltijas valstīm nebija labi izveidotas un galīgas stratēģijas, kā cīnīties ar dezinformāciju vai koordinēt (nacionālo) plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi. Tomēr tas nevienam no mums nav traucējis mācīt MIL skolās neatkarīgi no tā, vai tas ir obligāts vai izvēles priekšmets.

Tomēr mēs centīsimies kvantitatīvi novērtēt mūsu sadarbību 2023. gada pārskata periodā pa valstīm un pēc tam noslēgsim šo apakšnodaļu ar subjektīvu vērtējumu par sadarbības statusu ar VI.

Lietuvā ir notikusi nozīmīga mijiedarbība **ar struktūrām, kas koncentrējas uz digitālo noturību un dezinformācijas apkarošanu**. Šajās saistībās ir iesaistījusies Kultūras ministrija un Īpašās izmeklēšanas dienests, Lietuvas pretkorupcijas tiesībsardzības iestāde, kas arī vada izglītojošas iniciatīvas korupcijas novēršanas un plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmes (MIL) jomā. 2023. gada 19. maijā Lietuvā notika Aukstes Balčītenes, Ievas Ivanauskaites (*Ieva Ivanauskaitė*) un Brigitas Sabaliauskaites (*Brigita Sabaliauskaitė*) vadītas diskusijas par BECID aktivitātēm un sadarbības partnerību attīstību. Šajās diskusijās Lietuvas Republikas Kultūras ministrijā piedalījās ministrs Simons Kairis (*Simonas Kairys*) un ministra vietnieks Vigants Gasparavičs (*Vygantas Gasparavičius*).

Runājot par **Latviju**, ar Vidzemes Augstskolas projektu saistītā informācija ir nodota Izglītības un zinātnes ministrijai, Nacionālajai elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomei, Kultūras ministrijai, Aizsardzības ministrijai, ASV un Lielbritānijas vēstniecībām Latvijā, Eiropas Parlamenta deputātiem no Latvijas, Konrāda Adenauera fondam. Kopš Vidzemes Augstskola aktīvi darbojas plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes izglītībā (piemēram, tajā notiek [Plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes iniciatīva](#)), viņu darbība valstī jau ir plaši pazīstama.

Mūsu otrs partneris Latvijā [BMIC jeb Baltijas Mediju izcilības centrs](#) jeb BMIC jau sadarbojas ar plašsaziņas līdzekļu regulatoriem: BMIC sadarbojas ar **plašsaziņas līdzekļu regulatoriem**, lai veicinātu augstus žurnālistikas un ētiskās prakses standartus. Viņi arī sadarbojas iniciatīvās, lai nodrošinātu vienlīdzīgu piekļuvi plašsaziņas līdzekļu platformām. Attiecībā uz valstu plašsaziņas līdzekļu padomēm BMIC sadarbojas ar tām, lai novērstu plašsaziņas līdzekļu aizspriedumus un nodrošinātu godīgu un precīzu ziņošanu. Turklāt, protams, BMIC darba daļa ir arī sadarbība ar ministrijām, kas ir atbildīgas par plašsaziņas līdzekļiem un komunikāciju, lai atbalstītu politiku, kas atbalsta daudzveidīgu, neatkarīgu un atbildīgu plašsaziņas līdzekļu nozari: BMIC savieno dažādas, gan privātas, gan publiskas, lielas un mazas struktūras, kas nodarbojas ar plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi, un tāpēc tai ir attiecīgi jāatbalsta.

Igaunijā Tartu Universitātes Sociālo studiju institūta komanda 2023. gada 1. martā rīkoja informatīvu sanākumi, lai apspriestu BECID iniciatīvas. Šajā sanāksmē piedalījās valdības svarīgākie sektori, tostarp Iekšlietu ministrija, Kultūras ministrija, Izglītības un pētniecības ministrija, Patērētāju tiesību aizsardzības un tehniskā regulējuma dienests un Ekonomikas un komunikāciju ministrija, kā arī vairāki BECID delegāti. Šis pasākums uzsvēra sadarbības un starpdisciplināras pieejas nozīmi projektā.

Turklāt 3. oktobrī Tartu Universitātes BECID komanda tikās ar Valsts kancelejas plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes speciālisti Stellu Sārtu (*Stella Saarts*) un Stratēģiskās komunikācijas departamenta padomnieku Pritu Talvu (*Priit Talv*). Sanāksmē galvenā

uzmanība tika pievērsta plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes stratēģiskajai attīstībai un potenciālajiem sadarbības un finansējuma veidiem. 23. novembrī atkal notika tikšanās ar Valsts kanceleju ar Izglītības un zinātnes ministriju par līdzīgām tēmām, un starp tām ir notikušas vairākas neformālākas un mazāk pārpildītas sanāksmes, zvani un e-pasta ziņojumi.

Protams, kā teikts ievadā, Igaunijas centru līdzfinansēja piecas valsts organizācijas, kuru visu stratēģiskajos dokumentos bija iekļauta neliela daļa no centra plānotajām aktivitātēm. Milzīgie centieni atbalstīt šo iniciatīvu liecina, ka ekspertu un valsts amatpersonu sadarbības tīkls bija pietiekams jau pirms projekta uzsākšanas.

Tā vietā, lai skaitītu visas sanāksmes (un telefona zvanus, e-pastus un citus neplānotus padomu lūgšanas veidus), mēs jautājām BECID konsorcijs dalībniekiem, ko viņi *domā*: vai dialogs ar attiecīgajām VI ir atklāts? Vai viņi ir iesaistīti kā ieinteresētā puse? Un – visbeidzot – vai situācija vienmēr ir bijusi tāda?

Šajā sakarā mēs varam droši teikt, ka pēc pirmā BECID gada mēs *uzskatām*, ka sadarbība ar mūsu VI ir produktīvāka, biežāka un auglīgāka. Centra komanda par to ziņos projekta noslēgumā ar plašāku ziņojumu.

1.5. Sadarbība ar EDMO

Kā minēts 1.1. nodaļā, sadarbība ar Eiropas Digitālo plašsaziņas līdzekļu novērošanas centru (jeb EDMO EUI) un citiem centriem dažkārt var būt sarežģīta viena vienkārša sistēmiska iemesla dēļ: mums visiem ir jāizpilda savi projekti, uzdevumi, mērķi un rezultāti, no kura sadarbība ar tīklu veido tikai niecīgu daļu. Tam ir arī lielas priekšrocības; piemēram, ideju apmaiņa var novest pie jaunu, paplašināmu projektu rakstīšanas idejām, kas uzkrātas, veicot pētījumu. Tomēr visi centri saskaras ar vienu un to pašu jautājumu: kā saskaņot sadarbību tīklā ar mūsu galveno (reģionāli svarīgo) darba virzienu?

Tāpēc mūsu biedri **aktīvi iesaistās dažādās darba grupās un operatīvās grupās** EDMO tīklā, katra ir veltīta noteiktai mūsu kopīgo centienu jomai un tiek veicināta ar EDMO EUI atbalstu. Vērtīgs instruments ilgstošas virtuālās sadarbības nodrošināšanai, sanāksmes un kolektīvie darba dokumenti ir pierādījuši iedvesmu pārlietu lielam sasniegumam pētniecības (DP3) un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi (DP4) darba paketēs.

Tālāk ir uzskaitīts pārskats par BECID ekspertu izplatību starp darba grupām.

- 1. Politikas izpēte un analīze** – trīs BECID biedri. Jānis Buholcs no Vidzemes Augstskolas, Signe Ivask (*Signe Ivaska*) no Tartu Universitātes un Andress Konno (*Andres Kõnno*) no Tallinas Universitātes.
- 2. ES vēlēšanas** – divi BECID biedri. Andra Sībaka no Tartu Universitātes un Kaili Maltsa (*Kaili Malts*) no Delfi EST.

- 3. Pētījums** – četri BECID biedri. Aukse Balčitiene no Vītauta Dižā universitātes, Signe Ivaska (*Signe Ivask*) no Tartu Universitātes un Andress Konno no Tallinas Universitātes.
- 4. Digitālo plašsaziņas līdzekļu lietotprasmē** – divpadsmit BECID biedri. Andra Sībaka, Ingera Klesmente, Marija Murumā-Mengela, Maija Klāsena un Regīna Lape no Tartu Universitātes; Andress Konno un Katrīna Sigijane (*Katrin Sigijane*) no Tallinas Universitātes; Agnese Dāvidsone un Jānis Buholcs no Vidzemes Augstskolas; Aukse Balčitiene un Kristina Juraite no Vītauta Dižā universitātes; Gunta Sloga no Baltijas Mediju izcilības centra.
- 5. Plašsaziņas līdzekļu lietotprasmē standarti un labākās prakses darba grupa** – viens BECID loceklis. Maija Klāsena no Tartu Universitātes.
- 6. GenAI un dezinformācija** – pieci BECID dalībnieki. Maija Klāsena un Stens Torpans no Tartu Universitātes; Vanesa Vorteila (*Vanessa Vorteil*) BECID un Andress Konno no Tallinas Universitātes; Jānis Buholcs no Vidzemes Augstskolas.
- 7. Komunikācijas sakaru darba grupa** – divi BECID locekļi. Ingera Klesmente no Tartu Universitātes un Kristina Berksuna no Vītauta Dižā universitātes.

Ja jūs interesē kvantitatīvās un subjektīvās domas par EDMO un tīklu, apmeklējiet mūsu tīmekļa vietni, lai iegūtu pilnu ziņojumu. Tagad varat arī [apmeklēt mūsu tīmekļa vietnes sadaļu “Sadarbība”](#).

Noslēdzot šo apakšnodaļu, jāsaprot, ka EDMO tīklā ir tikai viena apakšgrupa, kurā BECID dalībnieki nepiedalās. Mēs apsveram iespēju pievienoties 2024. gadā.

1.6. BECID ilgtspējība un neatkarība

Padziļināts darbs pie BECID neatkarības un ilgtspējas stratēģijas tiks sākts 2024. gada februārī, sākoties 1.6. uzdevumam. BECID ilgtspējības un neatkarības stratēģija, kas tika pabeigta līdz projekta beigām 2025. gada maijā, koncentrēsies uz centra neatkarības saglabāšanu no publiskā/privātā sektora ietekmes un paplašinātu pakalpojumu un darbību (piemēram, iebūvēti risinājumi MIL vai FC intervencēm), lai izplatītu zināšanas galvenajām mērķa grupām, pamatojoties uz pieredzi, kas gūta šī projekta 30 mēnešu laikā.

PVK ir izstrādājusi Ilgtspējas stratēģijas projektu 2023. gadam. Tas balstās uz mūsu redzējumu un mūsu misiju.

BECID mērķis ir veicināt vietējo nepatīesas informācijas atmakošanas iemeslu, potēt pret informācijas traucējumiem ar plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi un strādāt pie lielāka savienojamības un ilgtermiņa ilgtspējības šajā jomā.

Šim nolūkam BECID misija ir 1) **veidot tiltus**, sniedzot atbalstu, resursus un vadību Baltijas organizāciju tīklam, kas strādā, lai veidotu sabiedrību, kas ir noturīgāka pret informāciju, vienlaikus saglabājot savu neatkarību un autonomiju; 2) **uzlabot plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes zināšanu pieejamību**, nodrošinot atbilstošus materiālus un faktu pārbaudes dažādām mērķa grupām visā Baltijā un nodrošinot pieejamākus uzticamus avotus un 3) **cīnīties pret informācijas traucējumiem** un **dot iespēju** Baltijas civiliedzīvotājiem darīt to pašu, veicot dziļas analīzes faktu pārbaudes stratēģijas, kas izmantotas reģiona plašsaziņas līdzekļu vēsturē, un izplata rezultātus neaizmirstamā veidā.

BECID neatkarības un ilgtspējas pamatprincipi, kurus noteicām pirmo gadu (kas paliks līdz brīdim, kad tiks saskaņoti jauni plāni KP vai PK), t. i., 2023. gadā, bija šādi.

- BECID ir jāveido reputācija, lai kļūtu par jomas ekspertiem, kas ir pamanāmi reģionā un visā Eiropas Savienībā. Atsevišķām desmit organizācijām BECID jau ir spēcīga reputācija. Tāpēc turpmāko gadu stratēģija ir veidot spēcīgu reputāciju augstas kvalitātes, objektīvu pētījumu un analīžu unisonā ražošanā. Tikpat labi pazīstamas kā mūsu organizācijas reģionā atsevišķi, sadarbība pirms BECID ir bijusi nekonsekventa – ne starp visām galvenajām ieinteresētajām personām šajā jomā, bet dažām izvēlētām un nepietiekami finansēta. Tas arī ir veicinājis konkurences, nevis sadarbības vidi. Vienīgais veids, kā uzturēt sadarbību ārpus šī projekta ietvaros, ir meklēt finansējumu un turpmākos projektus, lai nodrošinātu, ka darbs, kas paveikts šī konsorcijs apvienošanā, nav bijis veltīgs.

- Mēs aktīvi meklējam jaunus finansējuma avotus, lai nebūtu atkarīgi no viena konkrēta finansējuma avota. 2024. gadā mūsu ar ilgtspējību saistītajā darbā galvenā uzmanība tiks pievērsta ar resursiem saistītiem jautājumiem ar ilgtspējību. Strādājot pie galīgā iespējamo sponsoru saraksta nākotnei, partneri turpinās apmainīties ar informāciju par to, kurš kuram priekšlikumam gatavojas, kā arī apvienot spēkus jaunos projektu priekšlikumos, lai BECID pētījumos, pasākumos, sanāksmēs un sadarbībā gūtās zināšanas liktu lietā vairāk nekā vienu reizi vienam projektam.
- Mēs izveidojam pārvaldības struktūras, kuru prioritāte ir caurskatāmība, pārskatatbildība un atbildība. (Pēc pirmā gada mēs piebilstam, ka mums ir jābūt gatavībai atrisināt visas iespējamās struktūras problēmas.)
- Mēs izturamies ar vienlīdzīgu cieņu pret visiem centra partneriem. Mēs izveidosim darba procesus, kas atbalsta indivīdu motivāciju, un turpināsim optimālu sadarbību centrā un ar ārējām ieinteresētajām pusēm. (2023. gads ir iemācījis mums piebilst un pieņemt, ka ar rediģēšanas rezultātiem nevar panākt pilnīgu 66 personu vienprātību; tādēļ veto tiesības ir jāizmanto, ja tas rada problēmas ar savlaicīgumu.)
- BECID pielāgojas izmaiņām jaunajā dezinformācijas apkarošanas jomā, veidojot elastīgas stratēģijas, plānus un procesus.
- BECID konsorcijs dalībnieki ir uzticami partneri, lai veicinātu labākās prakses apmaiņu starp valsts un reģionālajām ieinteresētajām personām un visas Eiropas tīklu.

Izņemot dažus uzlabojumus, šie principi joprojām ir spēkā un aizvedīs mūs 2024. gadā. Taču mūsu galvenā darbība ilgtspējības jomā 2023. gadā ir bijusi ļoti loģiska problēma, kas izriet no mūsu demogrāfiskā sastāva. Saskaņā ar statistikas datiem trīs Baltijas valstu iedzīvotāju skaits kopā bija nedaudz mazāks par 5,9 miljoniem cilvēku. Jebkura ekspertu joma noteikti ir maza; tā kā dezinformācijas apkarošana ir jauna joma, mums īpaši darbā jāpildin jāiesaista nākamā paaudze. Nākamo divu apakšnodaļu galvenās tēmas ir studentu darba uzraudzība par tēmām, kurās nodarbojas EDMO tīkls, un uzticēšanās nākamajai paaudzei palīdzēt mūsu uzdevumos. Tam veltīta arī šī ziņojuma 5. nodaļa.

1.6.1. Kvalitatīvas starpdisciplināras izglītības piedāvājums reģionā

Ar dotācijas nolīgumu mēs izvirzījām uzdevumu atrast veidus, kā izstrādāt programmu, kas mācītu reģionālās zināšanas starptautiskai studentu grupai kā daļu no mūsu ilgtspējas stratēģijas. Mēs rakstījām: “Citas ilgtspējības darbības ietvers specializētu mācību programmu izstrādi, tostarp maģistra programmu “Noturība pret informācijas traucējumiem””.

Tā nav vienkārši no zila gaisa dzimusi ambīcija. Tā kā pēdējos gados arvien aktuālāka ir problēma ar dezinformācijas izplatību un naidīgām informācijas darbībām, kas apdraud demokrātisku sabiedrību stabilitāti un funkcionēšanu, sabiedrībā, valsts institūcijās un darba tirgū ir sagaidāms, ka augstskolas nodrošinās ar to saistīto akadēmisko apmācību.

3. fotoattēls. Virtuālā pastkarte no MA programmas izstrādes iedvesmas dienas, Tartu, 2023. gada jūnijā.

Kā solīts dotācijas nolīguma T1.6 aprakstā (“*Mēs izstrādāsim arī ilgtspējības stratēģiju, kas noteiks nacionālos un starptautiskos finansējuma avotus, kurus varētu izmantot, lai atbalstītu BECID turpmākajā darbībā. Šī projekta ietvaros tiks iesniegti vairāki finansējuma priekšlikumi.*”), mēs arī meklējam papildu finansējumu un atradām uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus, lai atbalstītu jaunu augstākās izglītības programmu izstrādi un veicinātu sadarbību starp Centrālās un Eiropas valstīm.

Saņēmām dotāciju, un 2024. gada februāra otrajā nedēļā studijas uzsāks pirmais maģistratūras kurss. BECID nodrošināja cilvēkresursus, laiku un mērķi, lai izdomātu veidu, kā izstrādāt jaunu programmu; programmas faktiskā izstrāde un uzsākšana ir atsevišķs projekts, ko līdzfinansē Tartu Universitāte, ASV Valsts departamenta Attīstības sadarbības partnerība un Igaunijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija.

Vienu gadu ilgā maģistra programma, kas tika nosaukta [Dezinformācija un sabiedrības noturība](#), ir paredzēta speciālistiem, kuri izmanto zināšanas komunikācijas, tiesību, psiholoģijas, socioloģijas, datu zinātnes un reģionālo pētījumu jomā. Šī programma nodrošinās līdz 20 studentiem, lai efektīvi cīnītos ar dezinformāciju, apmācot viņus stratēģiskajā komunikācijā, sabiedrības analīzē, neaizsargātajās auditorijās, polarizācijā, ziņu un sociālo plašsaziņas līdzekļu lomas jomā, politikas veidošanā un analīzē, starptautiskajās attiecībās un drošības politikā.

Akadēmiski stingrā mācību programma ir izstrādāta, lai stiprinātu demokrātisko noturību Eiropā, Eirāzijā un Vidusāzijā. Pēc programmas pabeigšanas 20 atlasītie studenti var **īstenot savas zināšanas attiecīgajās kopienās**, izmantojot savas studijas, tostarp maģistra studiju noslēguma projektu, lai **veiktu mikro, mezo un makro intervences**. Programmas mērķis ir sniegt profesionāļiem svarīgas un pielāgojamas zināšanas komunikā-

cijā, socioloģijā, datu zinātnēs, reģionālajā zinātnē, tiesībās un psiholoģijā, lai vadītu informācijas procesu analīzi un sniegtu politikas ieteikumus dezinformācijas apkarošanai un tādējādi veicinātu sabiedrības noturības stiprināšanu.

Absolventi iegūs **sociālo zinātņu maģistra grādu** un tiks pieņemti darbā publiskajā un trešajā sektorā, t. i., valsts iestādēs un aģentūrās, kā arī NVŅ, kas strādā stratēģiskās komunikācijas, politikas analīzes, ietekmes novērtējuma, kibernetikas jomās, plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasme, izmantojot formālo vai neformālo izglītību utt. Demokrātijas stiprināšana pret dezinformāciju ir jauna joma, kas katru gadu piedāvā jaunus karjeras ceļus; dažas mēs, iespējams, vēl nevaram iedomāties. Padomājiet par ietekmētājiem vai uzticamiem signalizētājiem – kurš gan pirms diviem gadiem būtu domājis, ka tas būs apmaksāts darbs?

Svarīgi atzīmēt, ka MA programma ir efektīva mūsu ilgtspējai, veidojot “svaigus ekspertus” šajā jomā un aicinot studentus meklēt prakses iespējas BECID un izmēģināt darbu starptautiskā un virtuālā vidē. Turklāt mēs varam dalīties ar starpdisciplināru ekspertu publiskajām lekcijām ar visiem BECID dalībniekiem un citām EDMO tīkla universitātēm. Ideālā gadījumā tam būtu jārada iespēja izmēģināt un pārplānot praktikantu un studentu pētnieku iesaistīšanās ceļus BECID un dalīties šajā modelī ar citiem centriem. Pragmatisku apsvērumu un ilgtspējas dēļ būtu lietderīgi apsvērt virtuālo praktikantu izmantošanu; tālāk ir sniegta informācija par viņu iespējamo iesaistīšanos centra darbībā.

1.6.2. Ceļi virtuālo praktikantu iesaistīšanai mūsu darbā

EDMO tīkla praktikanti gūs labumu no teorētisko ideju par karjeras ceļiem ieviešanas ikdienas praksē un skarbās realitātes apguves. Studenti apgūs (akadēmiskās) organizācijas kultūras pamatus, izpratīs tiešsaistes darba ikdienu un apgūs dažādas praktiskas iemaņas, izmēģinot vairākas virtuālā praktikanta lomas.

Praktikanta loma ir atkarīga no studenta vajadzībām, mentora interesēm (obligāti, neatkarīgi no izvēlēta ceļa) un projekta laika grafika, kas atbilst iespējamajiem prakses grafikiem. Prakse būtu kopīgi jāuzrauga universitātes vadītājiem un partnerorganizācijai. Katram studentam ir nepieciešama individuāla uzmanība, bet tas arī būs liels ieguvums no grupas uzraudzības starp studentiem, kuri mācās tajā pašā partnerorganizācijā.

Mācīšanās rezultāti

Sekmīgi pabeidzot praksi, students:

- prot pielietot studiju laikā iegūtās teorētiskās un analītiskās zināšanas par informācijas traucējumiem, stratēģisko komunikāciju un sabiedrības noturību;
- prot risināt praktiskajā darbā radušās problēmas;
- risinot praktiskas problēmas, piemēro normatīvos aktus, augstos ētikas standartus un labāko praksi šajā jomā.

Plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasme jeb DP4 virziens

Šis virziens ir domāts radošām, neatkarīgām personībām, kuras aizraujas, iespējams, ievilināt cilvēkus nejauši apgūt ko jaunu. (Nav noslēpums, ka MIL ir visvairāk nepieciešama tiem, kas ir pietiekami pārliecināti, lai teiktu, ka viņi to visu zina.)

- Praktikanti var **palīdzēt organizēt seminārus**, darbnīcas un citus pasākumus, vai arī viņi var...
  - veikt **saziņu** pirms un pēc pasākuma;
  - būt dienas moderatori, aicinot cilvēkus uz skatuves un no tās.
- Praktikanti var mums palīdzēt mūsu aktivitātēs iesaistīt vairāk krievvalodīgo cilvēku vai citas īpaši neaizsargātas auditorijas, piemēram, gadus vecākus cilvēkus. Piemēram, praktikanti var **sazināties ar šo kopienu vadītājiem**, lai izplatītu informāciju par plašsaziņas līdzekļu izpratnes nozīmi un palīdzētu **uzsākt vai paplašināt vietējos projektus**, kas vērsti uz plašsaziņas līdzekļiem, informāciju un digitālajām prasmēm.
- Praktikanti var palīdzēt **plānot un izveidot plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes saturu** vietējos plašsaziņas līdzekļos, projekta tīmekļa vietnē vai sociālo plašsaziņas līdzekļu kontos.
- Praktikanti var palīdzēt **veidot un vadīt plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes darbnīcas** studentiem kā savstarpēju apmācību un rakstīt tīmekļa dienasgrāmatas ierakstus par šo darbnīcu rezultātiem.
- Praktikanti **var organizēt tikšanās ar studentu apvienībām**, popularizēt mūsu aktivitātes studentu vidū un rakstīt tīmekļa dienasgrāmatas ierakstus par šīm sanāksmēm.

Faktu pārbaude jeb WP2 ceļš

Visticamāk, praktikantiem, kuri interesējas par šo virzienu, patīk arī žurnālistika un faktu pārbaude, un viņi uzskata, ka būt uzmanības centrā ir aizraujoši. Ja tas tā nav, ir nepieciešams pabrīdināt; uzbrukumi faktu pārbaudītājiem visā pasaulē ir labi dokumentēti. Šis virziens ir paredzēts tiem, kam ir bieža āda, un tiem, kurus interesē rakstīšana vai komunikācija. Viņu uzdevumi varētu ietvert, bet ne tikai:

- praktikanti var uzraudzīt faktu pārbaudes procesu un rakstīt par to tīmekļa dienasgrāmatas ierakstus vai ziņojumus, kas palīdzētu analizēt procesa posmus, nodarbības un rezultātus sev un lasītājiem;
- praktikanti var mācīties faktu pārbaudi no prakses, apkopot mācību materiālus un veikt savstarpēju apmācību skolā par apgūtajiem padomiem un paņēmieniem;
- būt aizkulišu analītiķim ir aizmirsts darbs. Tomēr EDMO centru faktu pārbaudes komandā tas varētu būt praktika darbs: izrakt informāciju, apstrādāt to ziņotājam un nodot to citiem faktu pārbaudītājiem citās valstīs.

Pētījums jeb DP3 virziens

Lai praktikantam būtu prieks strādāt pētnieku grupā, pirmais jautājums, kas uztrauc praktiku, ir pētījuma tēma. Šī loma var ietvert datu pārvaldību vai kārtošanu, datu vāk-

šanu, pārrakstīšanu, kopsavilkumu vai tīmekļa dienasgrāmatas rakstus, vai arī tas varētu veicināt pastāvīgu pētījumu.

Varētu tikt veikts rakstīšanas tests, lai noskaidrotu praktikanta prasmes, kuras nevar atrisināt ar lieliem valodas modeļiem un izlikšanās spēli. Tas nav paredzēts, lai redzētu individuālu stilu, jo jebko var rediģēt, bet gan lai nodrošinātu, ka praktikants saprot projektā izmantotās pētniecības metodes. Ir negodīgi, ja projektā iesaistītais darbinieks nezina sava darba pamatus. Ja praktikants ir piemērots, tad...

- praktikanti varētu mēģināt palīdzēt meklēt nepieciešamo literatūru publikācijās;
- literatūras apskatu veikšana, jo īpaši ar uzraudzītāja palīdzību un pastāvīgu darbaudzināšanu, ir ļoti laba praktikanta prasmēs;
- pētniecības piezīmju, datu, transkripciju un Zotero kolekciju organizēšana, lai to varētu atkārtoti izmantot sabiedrība, būtu lielisks (un ilgtspējību veidojošs) uzdevums praktikantam.

Projektu vadība jeb DP1 virziens

Komunikācijas darbinieki smagi strādā projektos, kas galvenokārt darbojas virtuāli un nav pasākumu, kuros visiem 66 dalībniekiem būtu jāatrodas vienā telpā vienlaikus. Sajaucot komunikāciju un PR uzdevumus ar kādu administratīvu projektu vadību – *tikai* ar ikdienas pārvaldību un birokrātiju, cilvēka aizrautība pret ES projektiem var mazināties. Praktikanti varētu...

- palīdzēt **izstrādāt politikas ieteikumus, organizēt sanāksmes** ar politikas veidotājiem un **apkopot piezīmes** ar šo sanāksmju pārskatiem;
- IT entuziastu praktikanti var palīdzēt **izstrādāt tīmekļa platformas līdzekļus** un **ierosināt atjauninājumus, pamatojoties uz lietotāju testēšanu** un atsauksmēm;
- vadīt BECID tīmekļa dienasgramātas **satura veidošanu**, ko varam tulkot jebkurā valodā;
- dalīties **pieredzē no savām mītnes valstīm** un pārdomās par labāko praksi, ko varētu izmantot arī Baltijā;
- **izveidot īsus videoklipus, mākslīgā intelekta radītus vizuālos materiālus, blokshēmas un infografikas** jauniem mācību materiāliem vai pētniecības publikācijām;
- iesaistīties **pasākumu plānošanā** un **strādāt pie tiešsaistes notikumiem pēc paziņojumiem**.

Virtuālā darbaudzināšana prasa vairāk laika un uzmanības, tāpēc šis modelis nav piemērots visiem. Tomēr studentu iesaistīšana centru darbā ir neatņemama nozares nākotnes un visa EDMO tīkla ilgtspējas sastāvdaļa.

2. FAKTU

DP2 pārskats

Otrās darba pakas galvenie mērķi ir **stiprināt Baltijas valstu faktu pārbaudi**, veicot regulāras un kvalitatīvas faktu pārbaudes (**T2.1**; uz 2023. gada decembri EDMO repozitorijā ir publicētas 227 Baltijas faktu pārbaudes un kopumā ir publicētas **271 faktu pārbaudes**) un izveidot funkcionējošu, daudzvirzienu informācijas apmaiņas ekosistēmu starp faktu pārbaudītājiem un akadēmiskajām institūcijām Baltijas valstīs, kas tiek veikta regulāri, izmantojot kopīgi izstrādātus principus un metodoloģiju (**T2.2**).

Sadarbojoties ar pētniekiem, mēs regulāri vērtējam faktu pārbaudi Baltijas valstīs un centāmieš popularizēt standartus un labāko praksi faktu pārbaudītāju vidū (**T2.2**). Piemēram, pētnieku grupa no T3.2 pārstāvēja un pārbaudīja Baltijas faktu pārbaudītāju prakses un rīku provizoriskos rezultātus 2023. gada 8. septembrī sadarbības sanāksmē ar faktu pārbaudītājiem. Tas nav viss ieguvums, ko faktu pārbaudītāji gūst no šīs sadarbības: piemēram, Tartu Universitātes pētniece Signe Ivaska arī ir iesaistīta (un darbojas kā starpnieks) [Eiropas faktu pārbaudes standartu tīkla projektā](#).

Komunikācijas ziņā ir ļoti svarīgi **integrēt faktu pārbaudes un dezinformācijas gadījumu izpēti esošajos radio un video sērijās**, piemēram, Delfi atklātajos melos. Sadaļa. Delfi savā platformā publicē faktu pārbaudes, sasniedzot daudz lielāku auditoriju, nekā to spētu vienam projektam izveidota vietne.

2023. gadā mūsu mērķis bija sintezēt un izprast galvenās dezinformācijas tendences Baltijas valstīs, tostarp no Krievijas un Baltkrievijas. Propaganda izplatījās dažādās sociālo plašsaziņas līdzekļu platformās, īpaši saistībā ar politisko, ģeopolitisko, vides un ar veselību saistītu dezinformāciju (**T2.3, T2.4, T2.5, T2.6**), un mēs arī reaģējam uz daudzām starptautiskām krīzēm. Analīzes un faktu pārbaudes no Igaunijas tagad sasniedz globālu auditoriju, izmantojot [EDMO reizi divos mēnešos faktu pārbaudes īsus ziņojumus](#) (piemēram, BECID koordinators, konsultējoties ar ĢD Connect Briselē), un mūsu faktu pārbaudītāji iesaistās darba grupās ar faktu pārbaudītājiem no citām valstīm (**T2.7**), kas ir īpaši izdevīgi krīžu laikā, kas pārsniedz robežas, piemēram, kara laikā, ko izraisīja Hamas uzbrukums Izraēlai. 2023. gada oktobrī arī Igaunijas faktu pārbaudītāji pievienojās ES 2024 vēlēšanu darba grupai, lai, izmantojot datu apmaiņu un sadarbību, paātrinātu cīņu pret strauji izplatītiem viltus stāstiem.

Kā daļu no mūsu saistībām saskaņā ar BECID projektu, mēs publicējam regulāras faktu pārbaudes plašsaziņas līdzekļos, Baltijas faktu pārbaudes novērtējumus, reizi divās nedēļās multivides šovus, koncentrējoties uz faktu pārbaudi un dezinformāciju, propagandas un dezinformācijas analīzi no Krievijas un Baltkrievijas, Baltijas dezinformācijas tendenču sintēzi, dezinformācijas tendenču analīzi sociālo plašsaziņas līdzekļu platformās, kā arī atbildes uz faktu pārbaudes informācijas pieprasījumiem un kopīgas pētnieciskas darbības saskaņā ar EDMO pārvaldības institūcijas norādījumiem.

Tālāk ir sniegts kopsavilkums par to, ko esam sasnieguši šajās jomās pirmajā gadā, katram partnerim ar ziņojumu vai gadījuma izpēti kā piemēru no viņu darba 2023. gadā.

2.1. Delfi Lietuva

DELFI UAB, [Lietuvas tiešsaistes ziņu aģentūra](#), ir sertificēts partneris “Facebook” trešās puses faktū pārbaudes programmai. **Delfi UAB ir populārākais ziņu birojs valstī**, kas padara Delfi UAB faktū pārbaudes komandas satura izplatīšanu efektīvu, un sasniedzamība katram stāstam ir dabiski lielāka nekā BECID tīmekļa vietne mēneša laikā.

Viņu faktū pārbaudes projekts **Melu detektors** (*Melo Detektorius*) 2021. gadā publicēja vairāk nekā 500 rakstu, atmaskojot dažādus apgalvojumus un mītus. Apskatiet arī viņu [Instagram](#), [TikTok](#) un [Facebook](#).

Cits projekts **Atmaskot** (*Demaskuok*), kas tika uzsākts 2018. gadā ar Google DNI fonda un Delfi UAB finansējumu, izmanto DELFI UAB izstrādātu mākslīgā intelekta rīku, lai atklātu dezinformācijas kampaņas 2 minūšu laikā pēc to publicēšanas. Šis projekts koncentrējas uz ar Kremli saistīto dezinformācijas kampaņu atmaskošanu. Informācija par DELFI UAB darbību, faktū pārbaudes nodaļu, metodoloģiju un finansējuma avotiem ir publiski pieejama.

BECID komandā Delfi UAB ir atbildīga par tīmekļa vietnes izstrādi, tīmekļa mitināšanu un uzturēšanu, kā arī faktū pārbaudi teksta, vizuālā un audiovizuālā formātā. Atskatoties uz 2023. gadu, viņu galvenie sasniegumi bija šādi.

- **Publicēja 129 faktū pārbaudes**, kas ir pieejamas [viņu tīmekļa vietnē](#) un [EDMO faktū pārbaudes repozitorijā](#).
- Izveidoja iknedēļas apskatus par dezinformācijas tendencēm Lietuvas auditorijai, ar vizuālā satura palīdzību atmaskojot nepatiesu informāciju.
- Kopš gada sākuma Delfi TV raidījumā [“Delfi Diena”](#) pārraidīts vairāk nekā 40 faktū pārbaudes sižetu.
- Izveidoja vairāk nekā 20 raidieraksti/video sērijas, koncentrējoties uz faktū pārbaudēm, atmaskošanas vingrinājumiem, gadījumu izpēti un dezinformācijas izplatīšanu.
- Izveidota [BECID sadarbības platforma](#).
- Paplašināja vizuālās faktū pārbaudes centienus sociālo plašsaziņas līdzekļu platformās, tostarp “TikTok”, “Facebook” un “Instagram”, izmantojot pielāgotus īsus videoklipus, lai atspēkotu nepatiesus apgalvojumus par aktuālām tēmām.
- 8.septembrī organizēja savstarpējo apmācību seminārs, kurā tika apspriests faktū pārbaudes stāvoklis Baltijas valstīs (T2.2). Dalībnieku vidū bija pārstāvji no universitātēm (Tartu Universitāte, Tallinas Universitāte, Vītauta Dižā Universitāte, Vidzemes Augstskolas) un profesionāli faktū pārbaudītāji (Delfi UAB, Ekspres Meedia AS, AS Delfi, Re:Baltica).

2.2. Re:Baltica

Re:Baltica ir **bepeļņas organizācija, kas strādā pētnieciskajā žurnālistikā**, kas koncentrējas uz Baltijas reģionu, bet aptver Krieviju, Baltkrieviju, Ukrainu un citas bijušās PSRS valstis. Kopš 2012. gada viņi ir bijuši dezinformācijas analīzes priekšgalā Baltijas reģionā, koncentrējoties uz superizplatītajiem un dezinformāciju, kas nāk no Krievijas, īpaši pirms vēlēšanām. Darbojoties dažādos formātos, tostarp drukātās un tiešsaistes izmeklēšanas, dokumentālās filmas par Kremļa propagandas metodēm Eiropā un regulāru faktu pārbaudi, Re:Baltica publicē BECID faktu pārbaudes un dezinformācijas analīzi teksta formātā un ar dokumentālo filmu palīdzību.

2019. gadā viņi izveidoja faktu pārbaudes vienību “Re:Check”, kas katru mēnesi publicē 10–20 faktu pārbaudes latviešu un krievu valodās, savukārt 2020. gadā “Re:Baltica” kļuva par IFCN sertificētu faktu pārbaudītāju un sadarbojas ar “Facebook” kā trešās puses faktu pārbaudītājs, lai cīnītos pret Covid-19 dezinformāciju. Lai gan “Re:Check” ir daļa no Re:Baltica, tas darbojas neatkarīgi un tam ir sava misija, redakcionālie principi un finansēšanas informācija, kas viss ir publiski pieejams.

Re:Baltica ļauj bez maksas pārpublicēt viņu darbus, kas joprojām ir pieejami bez dalības maksas latviešu, krievu un angļu valodā, un tas viss ir pieejams viņu vietnē. BECID 2023. gadā paveiktā darba ietvaros Re:Baltica galvenie sasniegumi bija šādi.

- **Publicēja 55 faktu pārbaudes**, kas ir pieejamas [viņu tīmekļa vietnē](#) un [EDMO faktu pārbaudes repozitorijā](#).
- Iepazīstināja ar pirmā Re:Baltica ziņojuma rezultātiem ([tīmekļseminārs “No dezinformācijas līdz informācijas noturībai”](#)) 2023. gada martā; 70 dalībnieki).
- Pievērsa biežu dezinformāciju par dažādiem kritiskiem jautājumiem, tostarp par Krievijas karu Ukrainā, klimata pārmaiņām, dzimumu līdztiesību un pārtikas drošību.
- Publicēja [četrus ceturkšņa ziņojumus](#), kuros identificētas dezinformācijas tendences Baltijā, aptverot tādas konkrētas tēmas kā “TikTok” politiskā ietekme, Kremļa dezinformācija “Telegram”, dezinformācijas naratīvi 2023. gada pirmajā pusē un dezinformācija par klimata pārmaiņām.
- Delfi.lv veidotajā video sērijā [Atmaskots](#) sniedza dezinformācijas apskatus.

2.3. Delfi Latvija

AS Delfi ir vadošais ziņu portāls Latvijā, kura lasītāju skaits 2022. gada janvārī bija 833 tūkstoši mēnesī. Tam ir visplašākā tiešsaistes auditorija un tas ir Latvijas vadošais sociālo plašsaziņas līdzekļu avots. Trīs reizes iegūstot balvu “Ietekmīgākais plašsaziņas līdzekļu avots sociālajos plašsaziņas līdzekļos” un divas reizes iebalsots par iecienītāko plašsaziņas līdzekļa zīmolu Latvijā, tā “Facebook” lapai ir lielākais sekotāju skaits pēc latviešu valodas plašsaziņas līdzekļu avota (160 891 sekotāji). AS Delfi nodarbina 81 redaktoru un žurnālistu, kas veido saturu latviešu un krievu valodā, un izdevums uzsāka AS Delfi Plus – abonementa pakalpojumu, kas piedāvā paplašināto saturu, kas dibināts 2019. gadā. 2022. gada janvārī tai ir 12 100 aktīvo abonentu.

Šis projekts ir saņēmis finansējumu no Eiropas Savienības DIGITAL-2021-TRUST-01. Dotācijas numurs: 101084073.

Būdams Latvijas Mediju ētikas padomes biedrs, Delfi iestājas par visaugstākajiem kvalitātes standartiem, un vairāki tā žurnālisti ir Latvijas Žurnālistu asociācijas biedri. Kopš 2020. gada AS Delfi ir publicējusi faktu pārbaudes materiālus un citu saturu, kas cīnās ar dezinformāciju konkrētajā kategorijā “Atmaskots”, un 2021. gada nogalē tie kļuva par IFCN sertificētiem faktu pārbaudītājiem. Runājot par viņu darbu ar faktu pārbaudītājiem BECID 2023. gadā, AS Delfi svarīgākie momenti bija šādi.

- **Publicēja 45 faktu pārbaudes**, kas ir pieejamas [viņu tīmekļa vietnē](#) un [EDMO faktu pārbaudes repozitorijā](#).
- Piedalījās ikgadējā sarunu festivālā “Lampa”, piedāvājot viktorīnu – patiens vai nepatiens raksts? (Faktu pārbaudītāju un žurnālistu intervence plašsaziņas līdzekļu lietotprasmē.)
- Regulāri iekļāva faktu pārbaudes rakstus un tendences reizi divās nedēļās Delfi TV raidījumā [“Komandcentrs”](#).
- Publicēja [divus ceturkšņa ziņojumus](#) par dezinformācijas tendencēm no Krievijas (sadarbībā ar [Austrumeiropas politikas pētījumu centru](#)).

2.4. Delfi Igaunija

AS Delfi Meedia izmeklēšanas un faktu pārbaudes vienība “Eesti Päävalehe Faktikontroll” (kas vada raidieraksatu [Valeinfo! Paljastatud](#)), ir akreditēts [IFCN](#) dalībnieks un ievēro tā rīcības kodeksu. Kā politiski neitrāla publikācija AS Delfi Meedia pārbauda faktus no visa politiskā spektra. Komanda sastāvēja no pieciem locekļiem pirms BECID, bet tagad tajā ir seši locekļi: divi īpašie faktu pārbaudītāji (salīdzinājumā ar vienu 2022. gadā), divi locekļi strādāja ar izmeklēšanu un dezinformācijas tēmām, un divi koncentrējās tikai uz izmeklēšanu. Bieža sadarbība ar NVO Igaunijas debašu biedrību ļauj AS Delfi arī sniegt savu ieguldījumu nākamās faktu pārbaudītāju paaudzes apmācībā.

Delfi ir visvairāk apmeklētā tiešsaistes ziņu vietne Igaunijā, un faktu pārbaudes vienība no tā gūst lielu labumu. Lai gan pārējās plašsaziņas līdzekļu korporācijas publikācijas ieņēmumu gūšanai izmanto dalības maksu, Delfi Meedia **faktu pārbaudes tiek nepārtraukti publicētas bez dalības maksas**. Tas ļauj faktu pārbaudes vienībai finansēt savas darbības ar trešo pušu dotācijām vai nolīgumiem, ja tie saglabā redakcionālo neatkarību. Mēs, BECID, uzskatām, ka faktu pārbaudēm ir jābūt pieejamām visiem.

Vidēji AS Delfi Meedia komanda mēnesī publicē desmit faktu pārbaudes, neskaitot tulkojumus, kā arī reizi divos mēnešos raidierakstu sēriju un tikko uzsāktu dotāciju (finansē “IPI Newsspectrum”), lai pastiprinātu centienus veikt faktu pārbaudi krievu valodā. Viņi ir arī partneri “Facebook” trešās puses faktu pārbaudes programmā. BECID darbības ietvaros 2023. gadā AS Delfi Meedia svarīgākie momenti bija šādi.

- **Publicēja 86 faktu pārbaudes Igaunijā**, kas ir pieejamas [viņu tīmekļa vietnē](#) un [EDMO faktu pārbaudes repozitorijā](#).

- Tika [izveidotas raidierakstu epizodes](#) reizi divās nedēļās, lai padziļinātu regulārās un aktuālas dezinformācijas tēmas, sākot no tīkliem līdz izplatītājiem un beidzot ar dezinformācijas sekām. Lielākajā daļā epizožu kā viesi bija iekļauti eksperti.
- Nacionālajā laikrakstā publicēja desmit padziļinātas dezinformācijas analīzes stāstus. Komanda izmeklēja un cita starpā publicēja stāstus par Krievijas ietekmi un dezinformāciju “Instagram” un “Facebook” krāpniecībā.
- 2023. gada oktobrī izveidoja un vadīja [publisku faktu pārbaudes darbnīcu](#), kas bija atvērta sabiedrībai, bet bija paredzēta skolotājiem, jaunatnes darbiniekiem un citiem MIL izglītības veicinātājiem.
- Piedalījies konferencēs, kas notika Eiropas medijpratības nedēļā, piemēram, Igaunijas Nacionālajā medijpratības konferencē, kā runātāji un pasniedzēji.
- Noturēja vieslekcijas dažādās universitātēs, skolās un iestādēs, lai dalītos ar mūsu rīkiem un zināšanām faktu pārbaudē.
- Veicināja Baltijas valstu izmeklēšanu ar mūsu faktu pārbaudes partneriem no Latvijas un Lietuvas.

2.5. Vai TikTok ir vērti uz politiku Baltijā? Pagaidām Tikai Latvijā

Autores: Inga Sprinģe, Aiste Meidute (Aisté Meidutė) un Kaili Maltsa

Latvija ir pirmā no Baltijas valstīm, kurā “TikTok” partija ir ievēlēta parlamentā. Pirms vēlēšanām viņu zvaigzne bija bezdarbiece ar vidusskolas diplomu, bet viņas videoklipi saņēma miljoniem atzīmju “Patīk”. Lai gan “TikTok” lietotāju skaits visās Baltijas valstīs ir diezgan līdzīgs, Latvijā platformu izmanto populistiski politiķi, kas izplata Kremlim draudzīgas ziņas. Igaunijā un Lietuvā politikā tas pagaidām nespēlē.

Dienā, kad Re:Baltica atrodas parlamenta ēkā, lai runātu ar deputāti Gloriju Grevcovu, “TikTok” slavenībai nav laika runāt. Ar 100 tūkstošiem sekotāju viņa krietni apsteidz populārākos Lietuvas un Igaunijas parlamenta deputātus, kuri izmanto platformu. Melnā kleitā, ko papildina spilgti rozā nagu laka, Grevcova trīs reizes uzrunā sēdi par COVID-19 ierobežojumiem, imigrāciju un valodas prasībām krievvalodīgajiem pedagogiem. Līdzīgas tēmas – cīņa par vienkāršo cilvēku un krievvalodīgo iedzīvotāju tiesībām – padarīja Grevcovu, līdz šim nezināmu, populāru “TikTok”. Viņa katru dienu dalās savos viedokļos platformā, taču slēpjas no žurnālistiem. Re:Baltica nav izņēmums – mums liek sūtīt savus jautājumus rakstiski. Mēs to darām, bet joprojām nesaņemam atbildes.

Grevcovas partijas “Stabilitātei!” vēlēšanas! (Stabilitātei!) parlamentā ir piemērs tam, kā “TikTok” pēdējos gados ir pārveidojies. No platformas, kurā jaunieši apmainās ar smieklīgiem video, tā ir kļuvusi par iespēju zemi populistiskajiem politiķiem un sazvērestības teorētiķiem.

Pirms parlamenta vēlēšanām 2022. gada oktobrī nebija nevienas īstas politiskās partijas, par ko runāt – “Stabilitātei!” bija saraksts ar dažām populārām sociālo plašsaziņas līdzekļu personībām, kam sekoja vārdi, par kuriem neviens nekad nebija dzirdējis. Taču bija atsaucīgs elektorāts, kuru iepriekš piesaistīja krievvalodīgo partija “Saskaņa”, kas zaudēja daļu vēlētāju, partijai nosodot Krievijas iebrukumu Ukrainā. Un sabiedrībā valdīja šķelšanās, ko pēc cīņām par COVID-19 ierobežojumiem vēl vairāk saasināja Krievijas karš Ukrainā un straujais dzīves dārdzības pieaugums.

“Stabilitātei!” bija veiksmīga kampaņa “TikTok” un Rīgas mikrorajonos. Rezultātā partija ieguvusi 11 no 100 deputātu vietām, galvenokārt pateicoties krievvalodīgajiem vēlētājiem Rīgā un Latgalē.

Partijas līderis Aleksejs Rošļikovs, agrāk no “Saskaņas”, savulaik tika saukts par iepriekšējā Rīgas mēra Nila Ušakova atdarinātāju. Pirms vēlēšanām Rošļikovs regulāri ievietoja telefona video, kuros kritizēja pašreizējos “režīma” ierobežojumus, dzīves dārdzības pieaugumu un padomju laika pieminekļu iznīcināšanu. Viņš nav nosodījis Krievijas iebrukumu Ukrainā.

Grevcova ir sešas reizes populārāka vietnē “TikTok” nekā Rošļikovs, un viņa ir īpaši iecienīta “TikTok” krievu pasaulē. Viņa arī nav nosodījusi iebrukumu.

Rokā turamajā video Grevcova sēž uz dīvāna un dalās neizpratnē par to, kāpēc Eiropai pēc iebrukuma Ukrainā būtu jāpārtrauc gāzes iepirkšana no Krievijas. “Vai jūs saprotat, ko tas mums nozīmē? Jā, karš, tas ir slikti. Bet mēs esam tie, kas cietīs. Un priekš kam?” Kādā citā video viņa saka Latvijas prezidentam un premjerministrei “at*isies”, bet citā ar sajūsmu stāsta par to, ka Valsts drošības dienests (VDD) lūdzis viņu ierasties uz nopratināšanu.

Populistiem uzaicinājums no VDD uz nopratināšanu ir kā medaļa, ar kuru var izrādīties. Sarunu saturu VDD nav publiskojis, taču zināms, ka gan Grevcovu, gan Rošļikovu dienests brīdinājis par interviju sniegšanu Baltkrievijas un Krievijas propagandas plašsaziņas līdzekļiem.

Grevcovai pret viņu ir uzsākti divi kriminālprocesi. Abas ierosinātas pēc viņas ievēlēšanas parlamentā – viena par nepatiesu ziņu sniegšanu vēlēšanu dokumentos, otra par Latvijas okupācijas noliegšanu. “Apskatījām visu izstādīto un sapratām – ak, kā mūs apmāna! Ja es agrāk domāju, ka šeit ir propaganda, bet tad, izejot cauri šim muzejam, saproti, kas ir īsta propaganda,” viņa sacīja pēc Latvijas Okupācijas muzeja apmeklējuma.

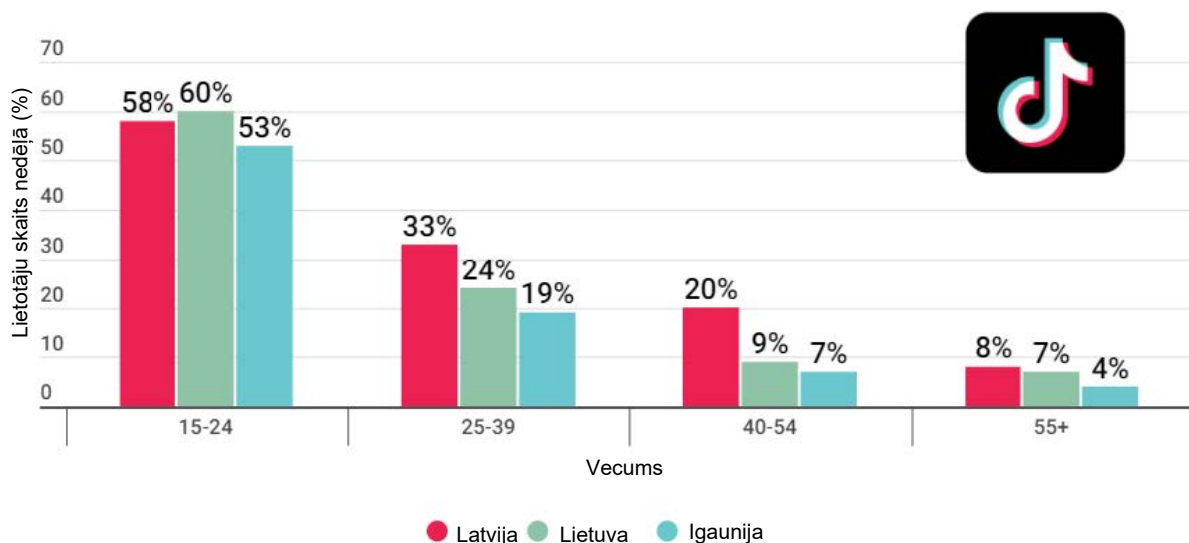
Kur viņa par to runāja? Protams, ka “TikTok”.

Kā “TikTok” tiek izmantots Baltijā?

Ķīnai piederošajā sociālo plašsaziņas līdzekļu platformā pēdējo gadu laikā lietotāju skaits pieaudzis četras reizes un to izmanto katrs piektais iedzīvotājs, liecina “Kantar Emor” dati. Lietuvā un Igaunijā ir līdzīgs lietotāju skaits, taču politiskiem mērķiem platformu gandrīz neizmanto, un, ja izmanto, tad liberālās partijās.

Salīdzinājumam, Grevcovas “TikTok” saturam ir trīs miljoni atzīmju “Patīk”, savukārt Lietuvā populārākajam “TikTok” deputātam Tomasam Vītautam Raskevičam (*Tomas Vytautas Raskevičius*) ir 108 tūkstoši atzīmju “Patīk”, bet Igaunijā Andresam Sutam (*Andres Sutt*) – 4,3 tūkstoši atzīmju “Patīk”.

“TikTok” lietotāju skaits Baltijas valstīs noteiktā vecuma grupā

*Pētījumā tika aptaujāti pilsoņi no Baltijas valstīm, kuri sasnieguši 15 gadu vecumu

4. attēls. “Infogram” momentuzņēmums no Re:Baltica. Datu avots: Eiobarometrs

Latvijā, atšķirībā no kaimiņvalstīm, “TikTok” intensīvi izmanto arī pusmūža vecuma cilvēki, kas konkrētajā vecuma grupā veido ap 20 % tā lietotāju, savukārt Lietuvā un Igaunijā to skaits ir uz pusi mazāks, liecina Eiobarometra aptauja 4. attēlā. “Facebook” joprojām ir populārākā platforma elektorāta sasniegšanai Baltijā.

Lietuvā tikai liberāļi

Lietuvā tikai 8 no 141 parlamenta deputāta ir “TikTok” konti ar vairāk nekā simts sekotāju. Trīs labākos kontus vada deputāti no Brīvības partijas – politiskās kustības ar liberālām vērtībām, kas ir arī jaunākā pēc deputātu vidējā vecuma. Populārākie “tiktokeri” ir MP Raskevičs (108 400 atzīmju “Patīk”), Aušrine Armonaite (*Aušrinė Armonaitė*) (107 900 atzīmju “Patīk”) – partijas dibinātāja un ekonomikas un inovāciju ministre, kā arī deputāte Morgana Daniele (*Morgana Danielė*) (49 800 atzīmju “Patīk”).

Visiem trim ir ļoti līdzīgs saturs: pārsvarā politiskās reklāmas, konferenču fragmenti un parlamenta runas. Piemēram, 2022. gadā Raskevičs publicēja 12 videoklipus, kuros akcentēja partijas dienaskārtību un vērtības: pilsoniskās savienības likuma pieņemšanu, kampaņu pret iebiedēšanu un naida runu, kaņepju mazā daudzumā dekriminalizāciju. Populārākajā video, kurā Raškevičs redzams uz parlamenta tribīnes, viņš skaidro, kā lietuviešu valodā izrunāt vārdu “narkomānija” – atbilde citam deputātam, kurš to pateicis nepareizi.

Armonaite platformā ir bijusi vēl mazāk aktīva. Viņa ir ievietojusi astoņus videoklipus par savu valdības darbu un lai parādītu savu atbalstu Ukrainai. Viņas populārākais videoklips (18 700 skatījumu) ir redzams, kad viņa stāv blakus Kirai Rudikai (*Kira Pyđuk*), Ukrainas “Holos” partijas priekšsēdētājai, un pauž atbalstu Ukrainas pievienošanās Eiropas Savienībai.

Trešā populārākā “TikTok” politiķe Lietuvā ir Daniele, kura 2022. gadā publicēja 15 reižu. Viņas populārākajam videoklipam ir 227 300 skatījumu. Tur viņa iebilst pret aromatizēto e-cigarešu aizliegšanu, apgalvojot, ka tas radītu papildu riskus veselībai (parlaments beigās tās aizliedza, un aizliegums tika ieviests 2022. gada 1. jūlijā).

Sabiedrisko attiecību speciālists Liutauris Ulevičs (*Liutauras Ulevičius*) saka, ka tendence nav pārsteidzoša: “Viņu vēlētāji ir “TikTok” lietotāji un tā viņi vēlas tos sasniegt (..) Politiķi īsti neizmanto “TikTok”, lai sasniegtu vecākus vai vecāka gadagājuma vēlētājus, jo tas nozīmē ieguldīt vairāk pūļu, nekā jūs varat no tā iegūt.” “TikTok” formāts – īsi video ar mazu tekstu – ir domāts emociju uzliesmojumiem, nevis nopietnām diskusijām, saka Ulevičs.

Šim viedoklim piekrīt arī jauniešu dibinātā politikas uzraudzības tīkla “Es zinu, ko es izvēlos” mentore Ruģile Andrejevskiete (*Rugilė Andrejevskytė*). “No vienas puses, politiķiem ir grūti sazināties, izmantojot “TikTok”, jo viņu saturs nevar viegli iegūt lielu skatījumu skaitu (..) Līdztekus tam visam ir arī pats “TikTok” formāts, kuru ir grūtāk izmantot, nekā vienkārši izveidot ziņu “Facebook”. Jums ir jāsasniedz tendence vai tā jāizveido. Laika un resursu [ieguldījums], lai izveidotu saistošu videoklipu, ir pārāk liels iegūto skatījumu skaitam. Turklāt daudziem joprojām šķiet, ka platforma ir neērta.”

Igaunijā gandrīz neviens

Igaunijā tikai divi no 101 deputāta sevi reklamē “TikTok”. Nevienam no viņiem nav liels sekotāju skaits un viņi pie tā aktīvi nestrādā. Viens no Igaunijas politiķiem vietnē “TikTok” ir Andress Suts no liberālās “Igaunijas Reformu partijas”, kas pašlaik ir valdībā. Viņš ir publicējis 30 video, kuros izskaidro aktuālos politiskos notikumus vai to, kāpēc opozīcija kļūdās. Viņš uzskata, ka “TikTok” ir labāka lietotne jauniešu sasniegšanai nekā citas sociālās platformas. “Video ir arī vairāk neaizmirstams nekā teksts, un ir diezgan jautri pašam izveidot īsus videoklipus,” viņš piebilda. Gaidāmajās parlamenta vēlēšanās statistika liecina, ka viņa galvenais elektorāts atrodas galvaspilsētā Tallinā. “Es arī domāju, ka mani personīgie vēlēšanu vēstījumi, kas runā par ekonomikas stāvokli, kibersdrošību, uzņēmējdarbības vidi un zaļo reformu, uzrunās jaunos vēlētājus. Es domāju, ka faktiskos rezultātus redzēsīm vēlēšanu dienā,” sacīja Suts.

Šis projekts ir saņēmis finansējumu no Eiropas Savienības DIGITAL-2021-TRUST-01. Dotācijas numurs: 101084073.

Tomēr bijušais biznesa un informācijas tehnoloģiju ministrs uzsver, ka savās darba ierīcēs neizmanto “TikTok”: “Kiberdrošība man ir ļoti svarīga, izmantojot “TikTok” lietotni”.

Ir arī politiķis Martins Repinskis (*Martin Repinski*), kurš savulaik pārstāvēja iepriekšējo opozīcijas partiju. Viņš ir publicējis tikai četrus videoklipus, un pēdējais bija apmēram pirms gada. Tikai viens no video ir veltīts politikai. Pārējais, šķiet, ir tikai izklaidei.

“TikTok” aktīvākā ir liberālā partija “Eesti200”: viņu oficiālais partijas konts saņēmis 23 000 atzīmju “Patīk”. “Eesti200” nav pārstāvēti parlamentā, taču jaunākās sabiedriskās domas aptaujas liecina, ka viņi patiešām varētu ieņemt vietu martā gaidāmajās vēlēšanās. Vai tas var būt pateicoties TikTok? “Viens no mūsu darbības virzieniem ir bijis jauniešu uzrunāšana. Viens no veidiem, kā to izdarīt, ir atrasties populārājās un viņu izmantotajās platformās,” saka Johanna Vēremā (*Johanna Veeremaa*), partijas “Eesti200” biedre, kura pārvalda “TikTok” kontu. “Mēs iegājām tajā, domājot, ka tas ir jautri un moderni, nevis kā līdzeklis tautas balsojuma iegūšanai.”

“TikTok” lietotāji Baltijā

Avots: KANTAR Latvia Digital, 2022. gada pavasarī

Kopējais “TikTok” interneta lietotāju skaits nedēļā vecumā no 16 līdz 74 gadiem.

re:baltica
THE BALTI CENTER FOR INVESTIGATIVE JOURNALISM

5. attēls. “Infogram” momentuzņēmums no Re:Baltica. Datu avots: KANTAR Latvija.

Arī citi sāk panākt. “EKRE”, lielākā konservatīvā partija valstī, savu pirmo “TikTok” publicēja pagājušā gada maijā. Tajā partijas vadītājs uzlika sev raksturīgo melno fedoru uz pakaramā un paziņoja, ka tagad viņi ir pievienojušies “TikTok”. Video bija vairāk nekā 80 tūkstoši skatījumu, bet nākamie nebija ne tuvu tik populāri (vidēji 2000–3000 skatījumu par vienu ierakstu).

Turpretim, kad viņu galvenais konkurents “Igaunijas Reformu partija” oktobrī kopīgoja savu pirmo videoklipu, tas ieguva tikai nedaudz vairāk par 4000 skatījumiem. Video bija redzams, kā viņu populārākie politiķi gatavojas vēlēšanu fotosesijai. Tomēr viņu [otrajā video](#) redzams, kā premjerministre pie parlamenta sniedz stingru atbildi vienam no opozīcijas līderiem uz jautājumu, kas saistīts ar nodokļiem, un tas kopumā ieguva 230 tūkstošus skatījumu. Līdz šim partija kopumā ir uzņēmusi trīs video.

Šis projekts ir saņēmis finansējumu no Eiropas Savienības DIGITAL-2021-TRUST-01. Dotācijas numurs: 101084073.

2023. gada marts, versija 2.0.

3. IZPĒTE UN ANALĪZE

DP3 pārskats

Trešajā darba pakā BECID komanda strādā pie uz pierādījumiem balstītiem uzlabojumiem dezinformācijas apkarošanā un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes attīstīšanā Igaunijā, BECID tīklā, Baltijā un citos EDMO. Pētnieku sadarbība ir bijusi auglīgāka, nekā gaidīts: sākotnējais plāns 2023. gadam bija līdz gada beigām publicēt vienu ziņojumu, pamatojoties uz sistemātisku literatūras apskatu par faktu pārbaudes epistemoloģiju un metodēm (T3.1); Baltijas faktu pārbaudes prakses, procesu izpēti, izmantoto rīku salīdzinošā izpēti (T3.2); uzsākt izpēti par neaizsargāto mērķa grupu reakciju un izpratni par dažādām faktu pārbaudes formām (T3.3); un analizēt dažādus plašsaziņas līdzekļu un platformu noteikumus un politikas dezinformācijas apkarošanas jomā Baltijas valstīs (T3.4).

Mēs esam pārsnieguši sākotnēji plānoto šīs darba paketes rezultātu apjomu: sākotnējiem diviem ziņojumiem un divām publikācijām zinātniskajos žurnālos tagad, kad ir veiktas primārās pētniecības darbības, vajadzētu radīt vismaz **sešus ziņojumus** un **četras publikācijas** zinātniskos žurnālos. Papildu sākotnējiem pētījuma mērķiem komanda ir veikusi arī smilškastes izpēti ar pētniekiem un MIL koordinatoriem becid ietvaros, kā rezultātā tika izdota cita publikācija; manuskripts par mikrointervenču izmantošanu izglītībā kā līdzekli plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes attīstīšanai jau ir pabeigts (tiek pārskatīts). Rezultāti tika iepazīstināti ziņu plašsaziņas līdzekļos, četrās konferencēs un četrās apmācību sesijās pilsoniskās sabiedrības organizācijām, atbalstot vietējās iniciatīvas, kas cīnās pret dezinformāciju, piemēram, tās, kas redzamas komentāru sadaļās vai sociālo plašsaziņas līdzekļu ierakstos (daži piemēri ir #NAFO un #minasiin), ko vadīja NVO "Vox Rationis". Mēs atstājam vietu **smilškastes izpētei starp pētniekiem un faktu pārbaudītājiem**, taču projektu nebijām rakstījuši, paturot prātā smilškastes izpēti starp pētniekiem un MIL koordinatoriem – rezultāts tika iegūts, virzoties uz pārējo projektu, tomēr pievienojot vēl vienu (pārsteiguma) publikāciju sarakstam. Šo iespēju ir vērts paturēt prātā arī 2024. gadā.

Standarta metodika, lai analizētu faktu pārbaudes reakciju uz dezinformācijas ietekmi uz attiecīgajām mērķa grupām, tiks izstrādāta 2024. gadā. Tiks iesniegts arī priekšlikums vadlīnijām BECID faktu pārbaudītājiem.

Tomēr 2023. gadā BECID komanda centās uzlabot faktu pārbaudes metodes BECID tīklā, Baltijā un EDMO faktu pārbaudes centros, padarot to efektīvāku un lietderīgāku, lai sasniegtu un novērstu dezinformāciju neaizsargātām auditorijām. Lai to paveiktu, BECID projekts noteica virkni pētniecības mērķu: pārskatīt akadēmisko literatūru un automatizētus rīkus, sagatavot salīdzinošus rakstus par faktu pārbaudes praksi un sagatavot ziņojumus par dažādiem faktu pārbaudes aspektiem, tostarp par regulējošiem pasākumiem un auditorijas reakciju uz informāciju traucējumu intervencēm. Nekas no tā nebūtu noticis bez sadarbības starp mūsu pētniecības partneriem: Tartu Universitāti, Tallinas Universitāti, Vidzemes Augstskolu un Vītauta Dižā universitāti.

3.1. Četras universitātes, kas strādā kopā

Četrām universitātēm ir līdzīgas prasmes un resursi, bet arī dažādas stiprās puses, ar kurām dalīties, lai papildinātu viena otru. Tas ļauj konsorcijs strādāt ar pieredzi dažādās saistītās jomās, piemēram, komunikācijā, sociālajās un politikas zinātnēs, tiesībās, ekonomikā, tīklu zinātnē un datu un datorzinātnēs. Katru pētniecības paketes uzdevumu vada cita universitāte.

Tallinas Universitāte (TLU) ir viena no trim lielākajām Igaunijas universitātēm. Tā ir integrēta pētniecības un attīstības, radoša, izglītības un kultūras iestāde, un tā ir īpaši spēcīga izglītības inovāciju, digitālās un plašsaziņas līdzekļu kultūras, kultūras kompetenču, veselīga un ilgtspējīga dzīvesveida, kā arī sabiedrības un kultūras jomās. Darbu BECID ietvaros veiks Baltijas Filmu, mediju un mākslas skola, kas kalpo kā komunikācijas un audiovizuālo zināšanu un kompetenču centrs, bet ir arī pazīstama ar inovatīvām pieejām.

Tāpēc nav pārsteigums, ka TLU ir atbildīga par **T3.1**: esošo zināšanu un rīku novērtēšana: sistemātisks zinātniskās literatūras apskats, esošo faktu pārbaudes rīku un multimodālo informācijas pārbaudes rīku novērtējums. Viens no pētījuma kritiskajiem elementiem ir jaunu rīku izmēģināšana, lai veiktu sistemātiskus literatūras apskatus. Tādējādi tas sniegs arī metodisku atbalstu citiem kolēģiem EDMO tīklā. Papildus pētnieciskā uzdevuma vadīšanai TLU ir piedalījies visos DP3 pētniecības uzdevumos. Attiecībā uz T3.2 viņi ir palīdzējuši pētījuma izstrādē un rediģēšanā un turpinās atbalstīt analīzi ar savu atspoguļojumu.

Tartu Universitāte (UTARTU) ir vadošā universitāte Igaunijā, īpaši spēcīga plašsaziņas līdzekļu un komunikācijas pētniecībā. Tā ietilpst 1 % pasaules visvairāk citēto universitāšu un pētniecības iestāžu sarakstā. Darbu BECID ietvaros veiks Sociālo pētījumu institūts (ISS), kas ir ievērojams komunikācijas un informācijas zinātņu, sociālā darba un politikas kompetences centrs. QS pasaules universitāšu reitings pēc tematikas ir ierindojis mūsu plašsaziņas līdzekli un komunikācijas pētījumus starp labākajiem pasaulē 150–200. vietā sešus gadus pēc kārtas. Tāpēc nav pārsteigums, ka UTARTU un mūsu VP, prof. Andra Sībaka, ir atbildīgi par BECID pētnieku grupas pētījumu kvalitāti.

UTARTU piedalījās faktu pārbaudes pētījumu literatūras pārskata grupā (**T3.1**), lai ieskicētu pētītās tēmas un izpētes nepilnības faktu pārbaudes pētniecības jomā. **T3.2** uzdevumam, par kuru atbild UTARTU, komanda veica intervijas ar Igaunijas faktu pārbaudītājiem (N=11). Intervijās piedalījās visas organizācijas, kas Igaunijā veic faktu pārbaudes. Pamatojoties uz to, UTARTU analizēja visu Baltijas valstu intervijas un sintezēja provizoriskos rezultātus. Pamatojoties uz visu trīs valstu pētījuma protokolu, intervijas aptver faktu pārbaudītāju pieredzi, darba praksi, rīku izmantošanu, tirdzniecības regulējošos aspektus un viņu lauka novērtējumu. Rezultāti tiks publicēti zinātniskajā žurnālā 2024. gadā. Šie rezultāti tika prezentēti konferencē par Baltijas studijām Eiropā (CBSE) "Pagrieziena punkti: vērtības un konfliktējošā nākotne Baltijā", no 2023. gada 15. līdz 17. jūnijam (autore Marju Himma-Kadaka un Maija Klāsena). Rezultāti tika arī pārrakstīti igauņu rakstā Igaunijas Akadēmiskās

žurnālistikas biedrības gadagrāmatā ar nosaukumu “Faktikontroli artiklitest Eesti praktikas” (“Par faktu pārbaudes rakstu praksi Igaunijā”). Rakstā sniegts pārskats par iepriekš veiktajiem pētījumiem par faktu pārbaudi un vispārīgs pārskats par faktu pārbaudi Igaunijā (arī Marju Himma-Kadaka un Maija Klāsena). Mēs arī pārstāvējām un pārbaudījām provizoriskos interviju rezultātus sanāsmē ar BECID faktu pārbaudītājiem 2023. gada 8. septembrī saskaņā ar mūsu solījumiem attiecībā uz **T2.2**: regulāra Baltijas faktu pārbaudītāju darba izvērtēšana un labākās prakses apmaiņa.

Papildus dalībai visos DP3 pētījumos, tostarp **T3.3** un **T3.4**, UTARTU arī vadīja jau esošo datu analīzi jaunā pētnieciskā darbā; šis ir papildu manuskripts, kas minēts arī iepriekšējā nodaļā. **T3.5** (ja izvēlamies to tā saukt) mērķis ir uzlabot zinātniskās zināšanas par MIL un raksta manuskriptu “Sociālo plašsaziņas līdzekļu mikrointervences: informācijas aktīvisma kā plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmes rīka testēšana”, tiek pārskatīta un gaida publicēšanu.

Vītauta Dižā universitāte (VDU) ir plaši pazīstams žurnālistikas un plašsaziņas līdzekļu/komunikāciju izglītības un pētniecības centrs. VDU vienmēr ir bijusi atvērta savas zināšanas paplašināšanai starptautiskā, nacionālā un reģionālā sadarbībā, reaģējot uz aktuālākajiem funkcionējošās (politiskās, ekonomiskās, sociāli kultūras) vides jautājumiem. Politikas zinātnes un diplomātijas fakultātes Publiskās komunikācijas katedra ir atbildīga par BECID projekta īstenošanu, kas ir labi pazīstams kā progresīvs žurnālistikas un plašsaziņas līdzekļu/komunikāciju izglītības un pētniecības centrs ne tikai Baltijas valstīs, Centrālajā un Austrumeiropā, bet arī starptautiskā mērogā. Tāpēc nevajadzētu būt pārsteigumam, ka VDU ir atbildīgs par **T3.3**: konceptuāls ietvars, kas balstīts uz pētījumu par to, kā auditorija uztver faktu pārbaudes žanrus un formātus. VDU un partneru komanda strādāja pie digitālās ievainojamības noteikšanas konceptuālā modeļa izstrādes un aptaujas jautājumu shēmu izstrādes, lai noteiktu sabiedrības atbildes faktu pārbaudes darbībās. Modelis tiek prezentēts kā pētījuma ziņojums “dezinformācijas ievainojamības mazināšana ar riska apzināšanos un uz cilvēku vērstām pieejām”.

Protams, visās pētniecības aktivitātēs piedalās arī VDU. Attiecībā uz **T3.1** viņi ir piedalījušies trijos no četriem veiktajiem literatūras apskatiem, būtiski iesaistoties visās darbplūsmās. Kas attiecas uz **T3.2**, VDU bija atbildīgs par Lietuvas datiem, aptaujāja vietējos faktu pārbaudītājus analīzei un piedalījās rezultātu publicēšanā. **T3.4** piedalās arī VDU pētnieki, kuriem jāpateicās par doktorantūras studentu jēgpilnu iesaistīšanu. 2024. gadā VDU uzmanības centrā būs nacionālo žurnālistu ētikas kodeksu izpēte.

Vidzemes Augstskola (ViA) ir publiska augstskola, starptautiski atzīta mikrouniversitāte ar lielu fokusu uz fundamentālajiem un lietišķajiem pētījumiem un starptautisko sadarbību. ViA misija ir veicināt ilgtspējīgu zināšanu sabiedrības attīstību reģionālā, nacionālā un starptautiskā līmenī, nodrošinot privāto un publisko sektoru ar augsta līmeņa profesionāliem un veicot pētījumus sabiedrības izaicinājumu risināšanai. ViA joprojām koncentrējas uz faktu

pārbaudes (un informācijas pārbaudes) regulējumu Baltijas valstīs un sadarbojas ar EDMO Politikas izpētes un analīzes darba grupu, kas pievēršas izšķirošajām politikas izpētes tēmām cīņā pret dezinformāciju.

Tā kā ViA ir spēcīgs spēlētājs stratēģiskās komunikācijas, dezinformācijas, plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmi un pilsoniskās līdzdalības jomās, viņi ir atbildīgi par **T3.4:** faktu pārbaudes regulējošo aspektu analīzi, tai skaitā Baltijas plašsaziņas līdzekļu dalībnieku dezinformācijas prakses kodeksa ieviešanu. Ir pabeigta sākotnējā informācijas vākšana par faktu pārbaudes regulējošajiem elementiem, kas ietver likumus, politikas un pašregulācijas mehānismus. Tas ir ļāvis pētnieku grupai iepazīties ar iepriekšējiem prakses kodeksa dezinformācijas ieviešanas novērtējumiem un dalīties informācijā ar citiem BECID dalībniekiem. Tā rezultātā izstrādātais ziņojums tiks publicēts 2024. gada maijā.

ViA arī piedalījās **T3.1** literatūras pārskatā par faktu pārbaudes pētījumu un rīku stāvokli. Attiecībā uz **T3.2** ViA veica un analizēja astoņas intervijas ar faktu pārbaudītājiem, tostarp žurnālistiem un tiem, kas pēta dezinformāciju kādas NVO uzdevumā. Intervijas aptver lielāko daļu faktu pārbaudes organizāciju Latvijā, un tajās tika apkopota informācija par faktu pārbaudītāju izcelsmi, darba praksi, rīku izmantošanu, tirdzniecības regulējošiem aspektiem un viņu vērtējumu šajā jomā. Attiecībā uz **T3.3** ViA piedalījās pētniecības instrumenta izstrādē, lai pētītu neaizsargāto grupu plašsaziņas līdzekļu lietošanu un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes līmeni.

Turklāt ViA ir veicinājis **T4.1** palīdzot tiešsaistes semināru sagatavošanā Baltijas valstu skolotājiem, kā arī **T4.3** palīdzot organizēt starppaaudžu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes aktivitātes.

Tā kā ir sniegts vispārējs pārskats par pētniecības organizāciju lomu sadarbībā, tālāk mēs iepazīstinām ar apkopotiem sākotnējiem literatūras apskatiem, kas veikti **T3.1**.

3.2. Esošo zināšanu un rīku novērtēšana un analīze

Tālāk ir sniegts 3.1. uzdevuma pārskats.

T3.1 mērķis BECID sistēmā ir sniegt informāciju par visu attiecīgo akadēmiskās pētniecības literatūru, kas pieejama šajā jomā, kas saistīta ar faktu pārbaudes epistemoloģijām un praksi, kā arī uzņemšanas un intervences pētījumiem, kas attiecas uz faktu pārbaudi un informācijas traucējumiem. Tomēr sākotnējie plāni ir vairākkārt pārsniegti. Papildus vienam ziņojumam, kas solīts kā šī uzdevuma rezultāts, mēs sagatavosim trīs papildu ziņojumus un mēģināsim tos publicēt arī zinātniskos žurnālos – atklātās izpētes nepilnības sniedz vērtīgu ieskatu mūsu kolēģiem EDMO tīklā. Tas bija viens no mūsu pētniecības darba paketes mērķiem: iesaistīties sadarbībā, kas ir identificējusi esošās zināšanu nepilnības, pozicionējot mūs kā ekspertus uz starptautiskās skatuves.

Turklāt tiks pārskatīti rīki, ko var izmantot profesionāļi un personas, kas vēlas pārbaudīt saturu. Papildus pētījumam par neaizsargātām mērķa grupām tiks izdots attiecīgs ziņojums, lai rezultātus ātri izplatītu tiem, kam tie ir nepieciešami. Turklāt papildus ziņojumam ir gaidāms raksts, kura pamatā ir faktu pārbaudi regulējošo aspektu analīze.

Lai sasniegtu šo mērķi, konsorcijs dalībnieki veica sistemātisku literatūras apskatu, koncentrējoties uz konkrētām EDMO BECID projekta apakšsadaļām, kurām ir lielāka nozīme:

1. BECID centrs pēta sabiedrības noturības, neaizsargātības un riska izpratnes tēmas. Jo īpaši, kā novērtēt un izmērīt šādas norises sabiedrībā. Ņemot vērā iepriekš minēto, pētnieku grupa DP 3.1 mēģināja izpētīt, kā šī tēma ir aplūkota attiecīgajā pētniecības literatūrā. Atbilde uz šādu pētījuma jautājumu: “Kādas pētniecības metodoloģijas ļauj mums aprakstīt šo atšķirīgo pētniecības jomu?”
2. Jādomā, ka visās trīs Baltijas valstīs jau ir noturības kultūras, jo sabiedrības spiediens tikt galā ar dezinformāciju pastāv jau kopš 2000. gadu beigām. BECID ieinteresētajām pusēm (t. i., visām trim Baltijas valstīm) trūkst sistemātisku zināšanu par šajā ziņā paveikto. Tāpēc pie DP 3.1 strādā atsevišķa pētnieku grupa, kas ir iedziļinājusies gan akadēmiskajā literatūrā jau publicētajā, gan dažādu valsts institūciju apkopotajos dažādos valsts dokumentos (ziņojumos, politikas dokumentos).
3. Šķiet, ka vispār trūkst zināšanu par svarīgām tēmām, kas pētītas faktu pārbaudes pētniecības jomās. Kādi ir kategorizēšanas kritēriji, kas raksturo šo pētniecības jomu? Kā arī – kādus ieteikumus var sniegt, balstoties uz tematiskajiem/aktuālajiem un pētījuma kategorizēšanas kritērijiem, lai uzlabotu pētījumu faktu pārbaudē? Runājot par iepriekšējo punktu, ir atsevišķi vērts pievērst uzmanību: kāda veida uz auditoriju vērstas intervences pastāv informācijas traucējumu risināšanā? Cik lielā mērā auditorijas dalībnieki piešķir aģentūru intervences dienas kārtības noteikšanā? Un kāda veida uz auditoriju vērstas intervences tiek uzskatītas par veiksmīgām? Ja tā, kas padara intervenci veiksmīgu?
4. Skaidrs, ka plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes mācīšana skolā ir starpdisciplinārs mērķis. Tāpēc šķiet būtiski aplūkot plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes mācīšanas zinātnisko argumentāciju no daudzdisciplīnu perspektīvas, ietverot dažādus metodoloģijas fokusus. Šķiet, ka ir arī svarīgs apakšuzdevums, lai kartētu citus lietošanas gadījumus ML mācīšanai no starpdisciplināra perspektīvas.

Faktu pārbaude un informācijas pārbaude ir nozīmīgas plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes sastāvdaļas. Plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes mācīšana skolā ir starpdisciplinārs mērķis. Tāpēc ir ļoti svarīgi pievērsties plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes mācīšanas zinātniskajai

argumentācijai no daudznozaru perspektīvas, ietverot atšķirīgu uzmanību metodoloģijām. Tāpat ir svarīgi kartēt citus lietošanas gadījumus MIL mācīšanai no starpdisciplināra perspektīvas.

Lai gan šī darba rezultāts būs ziņojumi, kas apraksta pašreizējos pētījumus jautājumos, kas identificēti fokusa jomās, dalībnieki arī vienojās turpināt darbu pie rezultātu publicēšanas akadēmiskās literatūras apskata formātā. Tas ļaus mūsu projekta rezultātus prezentēt plašākai auditorijai.

Visi ziņojumi **T3.1** ietvaros tiek veikti, sistemātiski pārskatot starptautiski atzītas akadēmiskās datu bāzes, piemēram, “Scopus”, “Web of Science”, “EBSCO” un “Google Scholar”. Principā mēs neizslēdzām zināšanas, kas tika publicētas ārpus oficiālajiem akadēmiskajiem kanāliem un formātiem, kas var ietvert darba dokumentus, politikas dokumentus, ekspertu ziņojumus utt. Tomēr vairumā gadījumu vaicājumi tika veikti ar akadēmisku uzmanību, un mēs visvairāk interesējamies par zinātniski recenzētiem pētījumiem. Tālāk ir sniegts konceptuāls pārskats par svarīgākajiem konstatējumiem iepriekš uzskaitītajās izmeklēšanas jomās.

3.2.1. Noturības, neaizsargātības un situācijas riska izpratnes līdzsvarošana: komunikācijas nevienlīdzības mazināšana Baltijas valstīs

Autores: Aukse Balčītiene, Andra Sibaka, Signe Ivaska

Ir veikti daudzi zinātniski mēģinājumi, lai noskaidrotu dezinformācijas fenomena neskaidrību un to apkarošanas pasākumu efektivitāti, sākot no strukturālajām un tiesiskās aizsardzības sistēmām valdības līmenī līdz faktu pārbaudei un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes centieniem, ko veic dažādas organizācijas, tostarp ziņu plašsaziņas līdzekļi, pētniecības iestādes, radošās nozares un NVO. Tomēr joprojām pastāv ievērojams skaits neatrisinātu pieprasījumu.

Viens no izaicinājumiem ir apziņa, ka elastīgas sabiedrības izveide ir atkarīga no stratēģiju niansēm, kas formulētas atsevišķos politiskajos un kultūras kontekstos. Šis novērojums liek pievērst lielāku uzmanību “kontekstu centrētiem faktoriem”, tostarp uzticībai iestādēm un līdzpilsoņiem. Iedziļinoties kultūras un kontekstuāli fokusētā analīzē, aktuāls ir jautājums ne tikai par to, kā antidezinformācijas sistēma ar pretdarbības pasākumiem darbojas konkrētā valsts vidē (praksē), bet ir svarīgi arī izprast dažādu ieinteresēto pušu attieksmes uztveri un domāšanas modeļus (no vienas puses politiskā un plašsaziņas līdzekļu elite, no otras puses ziņu plašsaziņas līdzekļi un izglītības darbinieki, kā arī parastie pilsoņi), kam ir nozīme ikdienas viedokļu veidošanā un komunikācijā (skatiet, piemēram, [šeit](#)).

Šis atklājums pievērš uzmanību kontekstam specifiskām noturības iezīmēm, kas nosaka dažādas noturības kultūras pētītajās valstīs. Tam vajadzētu būt par pamatu, lai īstenotu jebkuru politiku vai citus pasākumus, piemēram, reglamentējošus, žurnālistikas un plašsaziņas līdzekļu izglītojošus pasākumus, kas vērsti uz tiešsaistes dezinformācijas apkarošanu.

Šis projekts ir saņēmis finansējumu no Eiropas Savienības DIGITAL-2021-TRUST-01. Dotācijas numurs: 101084073.

Kā liecina pieredze no sadarbības partnerībām starp BECID partneriem Lietuvā, Latvijā un Igaunijā, visnozīmīgākās bažas efektīvas politikas veidošanā trijās Baltijas valstīs ir saistītas ar obligātu pāreju no atsaucīgas un reakcionāras uz aktīvāku nostāju, lai paaugstinātu “riska apzināšanās” starp dažādām ieinteresēto personu grupām.

Šeit jāņem vērā vairāki faktori. Tādējādi ir skaidrs, ka “digitālās noturības” spējām stratēģiskā (makro), organizatoriskā (mezo) un individuālajā (mikro) līmenī ir jāattīstās, lai tās atbilstu digitālās komunikācijas vides sarežģītībai un mainīgajām ziņu ekosistēmām (skatiet, piemēram, [jaunākais ziņojums šeit](#)). Baltijas valstis ir piemērs, kas parāda augstu riska apzināšanās līmeni politiski stratēģiskajā domāšanā, veidojot strukturālās noturības sistēmas, ko papildina ieviešanas prakse gan makro, gan organizatoriskā līmenī. Iedzīvotāju līmenī tas liek domāt, ka ne tikai atbalstot “kritiskās domāšanas” stratēģijas (visās plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes politikās izplatīta tēma), bet arī nepieciešams uzlabot un pilnveidot izpratni par “efektīvas komunikācijas” praksi. Tas būtu jāapvieno ar kultūru, kas ietver “neaizsargātu grupu” iekļaušanu un “situācijas apzināšanās” un “dialogiskās ētikas” veicināšanu komunikācijā.

“Digitālo ievainojamību” identificēšana ir selektīva visās sabiedrībās, tomēr maz ticams, ka kāda valsts varētu atbrīvoties no ievainojamībām. Tradicionāli ievainojamība bieži vien ir saistīta ar sociāli maznodrošinātām grupām: nepilsoņiem, cilvēkiem ar invaliditāti, gados vecākiem cilvēkiem, cilvēkiem, kas piedzīvo nabadzību un tā tālāk, savukārt ar informāciju saistītā ievainojamība ir saistīta ar digitālo izmantošanu un “komunikatīvo nevienlīdzību”. Uz informāciju balstīta izmantošana var izpausties dažādos veidos, piemēram, konspiratīvās domāšanas veicināšana, kas var izraisīt konkrētu kvalitatīvu informācijas resursu vai pamattiesību atņemšanu starp grupām.

Tas savukārt izgaismo pētniecības nepilnības reģionā. Ja dokumentu analīze parāda, kā plašsaziņas līdzekļu lietotprasme dažādos veidos mēdz būt “pelēkā zona”, kas tad finansē plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes apmācību un kā šīs iestādes sadarbojas? Kā tiek plānots finansējums?

Kurš ir atbildīgs par tēmu “Plašsaziņas līdzekļu lietotprasme”? Kā iestādes to sadala? Datu analīze liecina, ka to var uzskatīt par drošības, kā arī izglītības un kultūras problēmu. Pētniecībā lielāka uzmanība būtu jāpievērš uz dezinformācijas apkarošanu no komunikatīvās nevienlīdzības perspektīvas, īpaši Baltijas reģionā.

3.2.2. Konceptuālās un metodoloģiskās pieejas sabiedrības noturības pētījumos

Autori: Kristina Juraite, Dmitro Jarovijs (Дмитро Яровиў), Stens Torpans, Ragne Koutu-Klemma (Ragne Kõuts-Klemm)

Sistemātiskais literatūras apskats, kura mērķis ir sabiedrības reakcija un spēja tikt galā ar pieaugošajiem informācijas izaicinājumiem un riskiem, ko rada dezinformācija un citi ar plašsaziņas līdzekļiem saistīti traucējumi, ir balstīts uz 150 rakstiem, kas publicēti kopš 2010.

Šis projekts ir saņēmis finansējumu no Eiropas Savienības DIGITAL-2021-TRUST-01. Dotācijas numurs: 101084073.

gada. Konceptuāli pētījumi sabiedrības noturību pret dezinformāciju definē galvenokārt kā sociālās spējas, kompetences un resursus, kas ir pieejami indivīdiem un dažādām sabiedrības grupām, lai saskatītu dezinformācijas kaitīgo ietekmi un pretoties tai.

Pētījumi liecina, ka sabiedrības noturība un spēja tikt galā ar dezinformāciju ir katrai valstij specifiska un lielā mērā atkarīga no sociāli politiskās un informācijas vides. Pamatojoties, no vienas puses, uz strukturālajiem apstākļiem (tīkli, iestādes un diskursi), un, no otras puses, sociālo dalībnieku (individuālās spējas un aģentūras) pieeju, šie pētījumi izgaismo dažādus faktorus, tostarp sociālkultūras (vērtības, zināšanas, uzticēšanās un prakse) un kontekstuālās (sociālie, politiskie un ekonomiskie apstākļi, institucionālā vide un varas attiecības).

Literatūras pārskatā iekļautie pētījumi un politikas pētījumi ilustrē visus trīs analīzes līmeņus: makro, mezo un mikro, sniedzot pierādījumus par starptautisko/nacionālo, institucionālo un gan kolektīvo, gan individuālo risku apzināšanos, tostarp veidus un pasākumus, kā tikt galā ar tiem.

Literatūras apskata izmēģinājuma laikā tika uzsvērtā sabiedrības noturības un spēju nozīme, lai tikt galā ar pieaugošajiem izaicinājumiem un riskiem, ko rada dezinformācija un citi ar plašsaziņas līdzekļiem saistīti traucējumi. Pētījumos šī noturība ir definēta kā sociālās spējas, kompetences un resursi, kas ir pieejami indivīdiem un sabiedrības grupām, lai saskatītu dezinformācijas kaitīgo ietekmi un pretotos tai. Mums virzoties uz priekšu, ir ļoti svarīgi turpināt šo daudzlīmeņu analīzi un izstrādāt efektīvus pasākumus, lai uzlabotu sabiedrības noturību pret dezinformāciju dažādos kontekstos.

Pilns ziņojums par to tiks publicēts BECID tīmekļa vietnē 2024. gadā.

3.2.3. Plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes mācīšana skolā kā starpdisciplinārs mērķis

Autori: Andress Konno, Külli-Riina Tigasone (Külli-Riin Tigasson)

Plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes mācīšana skolās ir starpdisciplinārs uzdevums un metalīmeņa jautājums. Tas ir tāpēc, ka plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes pārsniedz informācijas patērēšanu. Tas ietver kritisku domāšanu, aizspriedumu izpratni, avotu novērtēšanu un faktu un viedokļu izpēti. Starpdisciplināra pieeja ir būtiska, jo plašsaziņas līdzekļi ir daudzpusīgi, un to mācīšana skolā prasa visu skolotāju pūles, nevis tikai dažu, kas vada kādu noteiktu dzīves jomu (literatūru, valodas, filozofiju vai jebko citu).

Mūsu retrospekcija par šo pētījumu jomu aizsākās 2010. gadā, un ir aptuveni 200 rakstu, kas atbilst šiem kritērijiem. Protams, dažādi risinājumi plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes mācīšanai starpdisciplinārā skatījumā ir specifiski kultūrai. Taču joprojām ir vērts pieminēt, ka ne tikai plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes definēšanai kā daudzdisciplīnu uzdevumam, bet arī daudzi šī temata skaidrojumi paplašina mūsu sākotnējo izpratni par starpdisciplināritāti.

Visu šo aspektu atklāšana ir sarežģīts uzdevums, un šķiet, ka tas nav tik izplatīts ML zinātnieku vidū. Pārskatītajos pētījumos diezgan bieži atsevišķi tiek apskatīti vairāki plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes aspekti, un šķiet, ka trūkst kopīgas izpratnes par kompleksu un vienotu pieeju, kas varētu vienlīdz kalpot dažādās valstīs un kultūrās.

Provizoriskais saraksts ar vairākiem aspektiem, kas būtu jāņem vērā plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes mācīšanās starpdisciplinārā skatījumā norādīts tālāk.

1. Tehnoloģiskā ietekme: izpētīt tehnoloģiju lomu plašsaziņas līdzekļu izplatīšanā un tās ietekmi uz sabiedrību.
2. Kritiskā domāšana: attīstīt prasmes kritiski analizēt plašsaziņas līdzekļu saturu un saskatīt ticamu informāciju.
3. Multimodāla mācīšanās: atzīstot, ka plašsaziņas līdzekļu lietotprasme ietver dažādus plašsaziņas līdzekļu veidus (vizuālos, tekstuālos, audiālos utt.), un dažādu pieeju izmantošana, lai tos risinātu.
4. Digitālā lietotprasme: attīstīt prasmes orientēties digitālajā vidē, tostarp novērtēt tiešsaistes avotus un izprast algoritmus.
5. Maldinoša informācija un dezinformācija: nepatiesas informācijas izplatības izpēte un stratēģijas tās apkarošanai.
6. Neobjektivitāte un stereotipi: izpēte, kā plašsaziņas līdzekļi saglabā aizspriedumus un stereotipus saistībā ar dzimumu, rasi un citiem aspektiem.
7. Algoritmi: izpratne par to, kā algoritmi veido satura piegādi un ietekmē informācijas patēriņu.
8. Kultūras identitāte un reprezentācija: analizējot, kā plašsaziņas līdzekļi veido kultūras identitātes un reprezentācijas sabiedrībā.
9. Ētiska plašsaziņas līdzekļu prakse: ētiska satura radīšanas, patēriņa un dalīšanās problēmu risināšana.

Noslēgumā jāsaaka, ka plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes mācīšana skolās ir sarežģīts, starpdisciplinārs uzdevums, kam nepieciešama visaptveroša pieeja un liels skolotāju atbalsts. Mūsu sākotnējais literatūras apskats atklāj vienotas pieejas trūkumu, ko varētu vispārēji piemērot dažādās valstīs un kultūrās. Tomēr tajā ir arī uzsvērts, cik svarīgi ir ņemt vērā dažādus aspektus, piemēram, tehnoloģisko ietekmi, kritisko domāšanu, multimodālu mācīšanos, digitālo lietotprasmi, maldinošu informāciju un dezinformāciju, neobjektivitāti un stereotipus, algoritmus, kultūras identitāti un reprezentāciju, kā arī ētisku plašsaziņas līdzekļu praksi. Šie aspekti ir neatņemami, lai izstrādātu spēcīgu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes mācību programmu. Virzoties uz priekšu, ir ļoti svarīgi turpināt pētīt šos aspektus un censties panākt kopīgu izpratni un pieeju plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes mācīšanai, ko var pielāgot dažādiem kultūras kontekstiem. Tas nodrošinās, ka mūsu studenti ir labi sagatavoti, lai orientētos 21. gadsimta daudzpusīgajā plašsaziņas līdzekļu vidē.

Pilns ziņojums par to tiks publicēts BECID tīmekļa vietnē 2024. gadā.

Šis projekts ir saņēmis finansējumu no Eiropas Savienības DIGITAL-2021-TRUST-01. Dotācijas numurs: 101084073.

4. MIL DARBĪBU IZVEIDE UN VEIKŠANA

DP4 pārskats

Ceturtajā darba paketē BECID plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmes (MIL) komanda 2023. gadā ir veikusi visaptverošu darbu, lai palielinātu izpratni un prasmes Baltijā. Komandas aktivitātes ir vērstas uz dažādām grupām, tostarp bērniem, skolotājiem, jauniešiem, politikas veidotājiem un plašākai sabiedrībai. Formālās izglītības kontekstā mēs koncentrējamies uz atjauninātu apmācību programmu piedāvāšanu skolotājiem, lai uzlabotu viņu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi (**T4.1**).

Lai gan Igaunijā plašsaziņas līdzekļu lietotprasme ir obligāts 35 stundu modulis 11. klasē, daži skolotāji neuzskata sevi par pietiekami kompetentiem, kā rezultātā tēma tiek ignorēta. Latvijā un Lietuvā, kur MIL nav obligāta un tā mācīšana formālajā izglītībā, tāpēc ir atkarīga no pedagoga, vēl jo svarīgāk ir nodrošināt darbam gatavus materiālus. Tādējādi 2023. gadā **T4.1**. ietvaros izstrādājām **MIL apmācību programmas esošajiem un topošajiem skolotājiem**. 2024. gadā mēs izlaidīsim ieteicamo mācību programmu, rakstiskos materiālus un stundu plānus, kas būs pieejami BECID un EDMO krātuvēs un plašākai sabiedrībai.

BECID izstrādāja metodi un materiālus un apmācīja šādus pasniedzējus starppaaudžu digitālo prasmju apmācībai jauniešiem un vecāka gadagājuma cilvēkiem (**T4.3**). Kā BECID komanda mēs savu misiju neredzam kā sevis, EDMO vai savas organizācijas paaugstināšanu, bet gan noturības attīstīšanu, atbalstot esošās organizācijas ilgtspējīgu finansēšanas modeļu izveidē. Tāpēc mēs arī ierosinājām papildu projekta finansējumu, lai atbalstītu vidusskolēnu aktivitātes ar viņu pirmajiem uzņēmējdarbības centieniem (tagad reģistrēti "Alesper OÜ"), mācīt digitālās prasmes veco ļaužu aprūpes centros sadarbībā ar Igaunijas lielāko telekomunikāciju operatoru "Telia". **T4.3** rezultātu kopīgošana ar citu vienību (bez personīga labuma) ļauj mums nodrošināt, ka šī uzdevuma darbības turpinās arī pēc BECID projekta beigām. Kamēr BECID loma bija projekta izstrādē un materiālās atbilstības nodrošināšanai pētījumiem, "Telia" izcilais darbs pie Ziemassvētku kampaņas sasniedza daudzas Igaunijas mājsaimniecības (statistika tiks kopīgota BECID gala ziņojumā ar partneru piekrišanu).

Viens no mūsu galvenajiem principiem ir bijis MIL mācīšanas integrēšana ar katru pasākumu, komunikācijas aktivitāti un dalību darba grupās. Iepriekš uzskaitītie notikumi un atspoguļojumi plašsaziņas līdzekļos ir guvuši ieguldījumu, impulsu un zināšanas no ceturtais darba paketes. Tā rezultātā MIL pētnieki ir spējuši dalīties ar sava darba rezultātiem ar sabiedrību ātrāk, salīdzinot ar tradicionālās zinātniskās publicēšanas tempu.

Ne viss darbs, ko darām DP4, ir formulēts kā uzdevums. Piemēram, esam arī aktīvi iesaistījušies interešu aizstāvībā Igaunijas MIL tīklā un starptautiskajos tīklos. Piemēram, BECID PC nesen tika uzaicināts būt UNESCO MIL alianses Ziemeļamerikas un Eiropas darba grupas līdzpriekšsēdētājs. Nākamajā gadā tiks turpināts 2023. gada vasarā uzsāktais

darbs pie MIL intervences standartu un kvalitātes novērtējumu izstrādes sadarbībā ar citiem EDMO ekspertiem. Pabeigtais rīks nekavējoties tiks izmantots, lai novērtētu Igaunijas MIL rīcības plānu un tā operatoru darbību.

2023. gadā BECID MIL komanda tikās arī ar pārstāvjiem no “TikTok”, “Meta” un “Google”, kā arī Valsts kancelejas, lai izpētītu viņu plānus MIL aktivitāšu finansēšanai (Dezinformācijas prakses kodekss, 17. saistība), kā rezultātā Igaunijas debašu biedrībai tika piešķirts vēl viens jauna projekta priekšlikuma finansējums plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes aktivitātēm. (argumentācija un kritiskā domāšana neapšaubāmi ir plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes pamats.)

VDU un partneru komanda ir strādājusi pie mācību materiālu sagatavošanas, ko izmantot digitālās informācijas verificācijas apmācībās (T4.2). Pieredze un materiāli no pilotprojekta “DIGIRES” [“Plašsaziņas līdzekļu lietotprasme bez mītiem: kā atpazīt patiesību un pretoties meliem”](#) (ir pielāgoti izmantošanai jaunās mācību situācijās, īpaši paredzētas, lai mācītu atbildīgu informācijas lietošanu identificētām grupām ar dažādu dezinformācijas ievainojamību. Materiāli – 5 paplašināti piemēri – tiek pārveidoti, lai pielāgotos konteksta/valsts īpatnībām, tulkoti angļu valodā un prezentēti projekta partneriem. Nākamajos mēnešos 2024. gada pavasarī katrā valstī notiks mērķtiecīgas apmācības. T4.2 sasniegumi ietver: zinātniskas publikācijas par informētas informācijas izmantošanu (iesniegts OBS: “Observatorio” un “EKOME” rediģētie žurnāli, “UNESCO MILID” rediģētā grāmata), konferenču prezentācijas (CBSE Kauņā, DMD Dubrovnikā) un avotu pārbaudes apmācības ar skolotājiem un bibliotekāriem.

Turklāt ar kopīgi veidotām plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes kampaņām (T4.4) centīsimies palielināt informācijas noturību un veicināt pilsonisko aktivitāti Baltijas krievvalodīgo iedzīvotāju vidū. Sākot gatavošanos efektīvu MIL hakatonu kopradīšanai Baltijas jauniešiem (T4.5), plānojam arī rakstīt projekta izvēršanu, lai pārliecinātos, ka varam motivēt studentu dalībniekus ar balvām (dotāciju nolīgums neļauj mums par izciliem rezultātiem apbalvot ar stipendijām). Bet vispirms vairāk par mūsu MIL komandas paveikto darbu 2023. gadā.

4.1. BECID locekļu darbs pie MIL 2023. gadā

Ceturto darbu paketi vada **Baltijas Mediju izcilības centrs** (BMIC), bezpeļņas NVO, kas darbojas kā biedrība ar 13 dibinātājiem (Baltijas sabiedriskās raidorganizācijas, plašsaziņas līdzekļu asociācijas, universitātes un citas). Kopš tās pirmsākumiem kā Baltijas žurnālistu kopienas tautas iniciatīva BMIC ir kļuvis par spēcīgu centru. Tas veicina profesionālo izaugsmi, plašsaziņas līdzekļu inteliģenci un kritisko domāšanu, cenšoties panākt pozitīvas pārmaiņas kopienās, kurām tas kalpo.

BMIC ir aktīvi uzlabojis digitālo un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi, izmantojot dažādas iniciatīvas 2023. gadā, kas arī ir bijis noderīgs ieguldījums BECID uzdevumos un rezultātos. Pirmkārt, viņi [vadīja jauniešu apmācību sesijas](#) 24. un 25. novembrī, lai sagatavotu jaunākos dalībniekus atbalstīt savus vecākus ģimenes vai kopienas locekļus. Otrkārt, viņu

projekta “Noturīga Baltija” mērķis ir stiprināt plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmi, īpaši reģionos, kas ir neaizsargāti pret dezinformāciju, izstrādājot detalizētu metodiku, izglītojot vietējos aktīvistos, vadot kursus “Apmācīt treneri” visās Baltijas valstīs un veidojot plašsaziņas līdzekļu klubus kā pastāvīgus resursus kopienām. Treškārt, sadarbībā ar “TechSoup” un “Civic Resilience Initiative” BMIC kartē Baltijas NVO izaicinājumus saistībā ar dezinformāciju un digitālo drošību, lai uzlabotu to izturību pret šiem draudiem. Turklāt BMIC pievēršas Latvijai ar savu iesākto projektu “Plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes sektora izvērtēšana, politikas ieteikumi un ML integrācija izglītības sistēmā”. Pēdējais ietver izglītojošu materiālu izveidi, semināru vadīšanu vidusskolu skolotājiem, ieguldījumu Latvijas plašsaziņas līdzekļu politikas projektā un praktisko darbnīcu organizēšanu skolotājiem.

Viena no BMIC fokusa jomām ir plašsaziņas līdzekļu attīstība, kuras mērķis ir sasniegt ilgstošus rezultātus, tādējādi padarot plašsaziņas līdzekļus noturīgākus un spējīgākus cīnīties pret dezinformāciju un citiem vārda brīvības apdraudējumiem. Tāpēc ievērojama daļa no BMIC nodrošinātajām apmācībām ietver plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi, atmaskošanu un faktu pārbaudi, veicot darbības, kas pielāgotas dažādiem auditorijas segmentiem. Tas atspoguļojas arī viņu darbā BECID.

BMIC uzsāka “Digimentor” uzdevuma (**T4.3**) oficiālu uzsākšanu 16. novembrī, lai iepazīstinātu ar tā visaptverošo koncepciju un daudzveidīgajām aktivitātēm. Pirmkārt, viņi aicināja visas attiecīgās ieinteresētās puses piedalīties šajā pasākumā, un, otrkārt, viņi iesniedza īpašu lūgumu Tartu Universitātes komandai prezentēt savu sadarbības plānu ar “Telia Estonia”. Paplašinot uzdevuma (**T1.3**) horizontu, BMIC decembra vidū organizēja īpašu pasākumu Rīgā. Apmeklētājus gaidīja svarīgākais: personīgais “Digimentor” konts, kura pieredze bagātināja BECID kolektīvo izpratni un iedvesmoja turpināt centienus šajā **jomā**.

Vītauta Dižā universitāte (VDU) pārrauga **T4.2**: faktu pārbaudītāju un sociālo plašsaziņas līdzekļu aktīvistu apmācību par faktu pārbaudes darbību, balstoties uz ES finansētā projekta “DIGIRES” pieredzi. VDU un partneru komanda ir strādājusi pie mācību materiālu sagatavošanas, ko izmantot digitālās informācijas verificācijas apmācībās. Pieredze un materiāli no pilotprojekta “DIGIRES” “Plašsaziņas līdzekļu lietotprasme bez mītiem: kā atpazīt patiesību un pretoties meliem” (https://digires.lt/wp-content/uploads/2023/04/Methodologinis_leidynys.pdf) ir pielāgoti izmantošanai jaunās mācību situācijās, kuru mērķis ir mācīt atbildīgu informācijas izmantošanu identificētas grupas ar dažādu dezinformācijas ievainojamību. Materiāli – 5 paplašināti piemēri – tiek pārveidoti, lai pielāgotos konteksta/valsts īpatnībām, tulkoti angļu valodā un prezentēti projekta partneriem. Turpmākajos mēnešos 2024. gada pavasarī katrā valstī notiks mērķtiecīgas apmācības.

Kas attiecas uz **Tallinas Universitāti** (TLU), tā ir atbildīga par **T4.1** un ir arī nacionālā institūcija, kas atbild par skolotāju apmācību. 2023. gada martā tika uzsākta gatavošanās MIL kursu programmai, kas ir 28 stundu pilotprogramma, kas paredzēta skolotājiem Igaunijā. Kurss ietver sesijas par MIL nodarbību plānošanu un turpmāko studentu testēšanu. Eksperiments, kas norisinājās no 13. līdz 14. aprīlim un 2. maijam, uzņēma 25 reģistrētus skolotājus, no kuriem 19 pabeidza programmu un ieguva sertifikātu. Turpinot iniciatīvu, 18.

Līdz 19.septembrī 24 skolotāji Igaunijā uzsāka otro rediģēto 3 dienu, 28 stundu, MIL programmas iterāciju. Tallinas Universitāte ir arī uzsākusi savu otro pārskatīto kursu [skolotāju MIL programmai](#).

Visās BECID MIL iniciatīvās piedalās arī **Vidzemes Augstskola (ViA)**, kas ir devusi savu ieguldījumu **T4.1**, apkopojot datus par līdzšinējiem MIL centieniem iestādē, izvērtējot to piemērotību skolotāju iekļaušanai rīku komplektā un sadarbojoties ar citiem DP biedriem. ViA izvērtēja esošos plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes resursus un apzināja skolotāju prasības. Turklāt viņi kopīgi vadīja tiešsaistes semināru angļu valodā Baltijas valstu pedagogiem, koncentrējoties uz plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi. Attiecībā uz **T4.3** ViA piedalījās starppaaudžu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes apmācības programmas plānošanā.

Kas attiecas uz **Tartu Universitāti (UTARTU)**, viņu ieguldījums “Digimentor” (**T4.3**) ir bijis ārkārtīgi svarīgs, jo viņu pieredze ar iepriekšējo izmēģinājuma projektu ir arī BECID intervences izstrādes avots. UTARTU 2023. gada oktobrī uzsāka pēcsagatavošanās aktivitātes **T4.3**, lai savienotu tehnoloģiju lietpratīgus jauniešus ar gados vecākiem pieaugušajiem, kuri meklē atbalstu digitālās lietotprasmes jomā. Lai gan BECID projekts galvenokārt koncentrējas uz mācību materiālu atjaunināšanu, UTARTU aktīvi vada centienus izveidot nacionālo “Digimentor” tīklu, nodrošinot jauniešu līdzdalību visā Igaunijā sistemātiski un ilgtspējīgi. Šajā darbā Ingera Klesmente no UTARTU veicināja sadarbību starp bijušā skolēnu uzņēmuma “Digiabi” jaunajiem dalībniekiem no Luunjas skolas un “Telia”. Ar “Telia” finansējumu viņi māca senioriem datorprasmes dienas centros visā valstī.

Turklāt UTARTU izveidoja segmentu par digitālo prasmju mācīšanu senioriem, kas tika rādīts “Telia” lapā [“Palīdzība”](#) 2023. gada Ziemassvētku kampaņas “Prasme ir dāvana” ietvaros. Turpinot apņemšanos, 11. decembrī sadarbībā ar “Back to School” e-nodarbību komandu “UTARTU” sagatavoja izglītojošu video par šo tēmu. 2024. gadā UTARTU plāno proaktīvi paplašināt “Digimentor” (**T4.3**) tīklu, sadarbojoties ar skolām, jauniešu centriem un Igaunijas Nodarbinātības biroju. Sākotnējās diskusijas ar attiecīgajām ieinteresētajām pusēm jau ir notikušas, un projektu varētu paplašināt valsts līmenī kā iniciatīvu “Mans pirmais darbs”.

Lai veicinātu **T4.1** rezultātu sasniedzamību, UTARTU, kopā ar visu DP4 komandu ir organizējusi trīs [Balts TeachMIL seminārus](#), lai pieejamā un ērtā veidā uzlabotu Baltijas valstu izglītības darbinieku plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes zināšanas. Zoominārs ir risinājis galvenās problēmas, piemēram, meklēšanas prasmes un pieejamos materiālus, faktu pārbaudi un problemātisku saturu sociālajos plašsaziņas līdzekļos. Turklāt UTARTU izveidoja [kopīgu telpu universitātēm](#), lai demonstrētu savas mācību programmas un dalītos ar labākajiem uzdevumiem un materiāliem ar citu aktīvu darbu, kas atsāksies 2024. gadā.

Kā kampaņa, kas tika izveidota, sadarbojoties smilškastes centrā, UTARTU vadīja arī praktiskas intervences, kas savieno tīmekli un fizisko pasauli, bieži vien kopā ar studentiem. Piemēram, Gretela Juhanso koordinēja plašsaziņas līdzekļu lietotprasmei veltītu fizisku intervenci ar nosaukumu “TikTok māja” 2022. gada beigās, kurā galvenā uzmanība tika pievērsta platformas algoritmam. Intervence notika Tartu Gaismas ciematā no 2022. gada

27. novembra līdz 2023. gada 8. janvārim, kur tika veidots stikla paviljons. Projekts tika izveidots kā grupas darbs Marijas Murumā-Mengelas kursa “Plašsaziņas līdzekļu dezinformācijas laikmetā” ietvaros. TikTok māju apmeklēja aptuveni 80 tūkstoši cilvēku. Mutiskas atsauksmes liecināja, ka zināšanas, kas iegūtas no mājām, ir jaunas un aizraujošas.

Turklāt interence bija saistīta ar Igaunijas Republikas valdības biroja “TikTok” konkursu, kas mudināja dalībniekus demonstrēt intervencē iegūtās zināšanas savos “TikTok” video iesniegumos. Konkurssam tika iesniegti gandrīz 70 videoklipi, un 2023. gada novembrī 40 publiski pieejamie videoklipi ir uzkrājuši aptuveni 1,2 miljonus skatījumu.

Paides viedokļu festivālā no 11. līdz 12. augustam tika izveidota vēl viena TikTok māja, kurā tika saņemtas pozitīvas atsauksmes. Projektu atzinīgi novērtējusi “TikTok” uzticības un drošības komanda, ar kuru sazinās Gretela Juhanso un attīsta iespējamo turpmāko sadarbību. Skatiet ieteikumus par šī projekta atkārtošānu nākamajā nodaļā.

4.2. Tiktok ievietošana mājā: bezsaistes MIL interence par mūsu tiešsaistes dzīvi

Autore: Gretela Juhanso, “TikTok mājas” projektu vadītāja un Tartu Universitātes žurnālistikas un komunikācijas programmas bakalaura grāda kandidāte¹

“TikTok māja” ir fiziska telpa plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes interencei. Tā ir telpa, kurā “TikTok” atdzīvojas salīdzinoši mazā, mājīgā telpā. Apmeklētāji var ātri uzzināt par “TikTok” algoritmu, kā tas darbojas un kādus datus tas apkopo. Intervences galvenais mērķis ir parādīt cilvēkiem, ka “TikTok” algoritms atspoguļo pašus lietotājus un to, kādus riskus lietotājs uzņemas, tikai izmantojot “TikTok”. Līdz šim “TikTok māja” ir uzbūvēta divos dažādos gadalaikos un pilsētās Igaunijā diviem pilnīgi atšķirīgiem pasākumiem. Tas parāda, ka intervenci var pielāgot jebkuram formātam un laikam, atkarībā no tā, kas ir relatīvs un vajadzīgs.

Kā jau norāda termini “fiziskā telpa” un “TikTok māja”, lai sāktu, jums ir nepieciešama māja. Mums paveicās ar pirmo “TikTok māju”, jo ideja radās tieši pirms Ziemassvētkiem, kad mūsu dzimtajā pilsētā Tartu Rātslaukumā tika uzbūvētas nelielas (2x4 m) siltumnīcas Ziemassvētku ciematam. Jaunākā “TikTok māja” tika uzcelta Igaunijas Viedokļu festivālā

---

¹ Autoru piezīme: tālāk tiks paskaidrots, kā izveidot “TikTok māju”. Jūs varat pielāgot un modificēt šīs darbības vai izmantot mājas elementus jebkurā fiziskā telpā. Visas attiecīgās saites un attēli ir iekļauti; jums ir vajadzīgas tikai dažas papildu idejas, printeris, šķēres, neliels līmes un laminēšanas iekārta (apšaubāmi labākais pirkums, ko jebkad būsiet veicis).

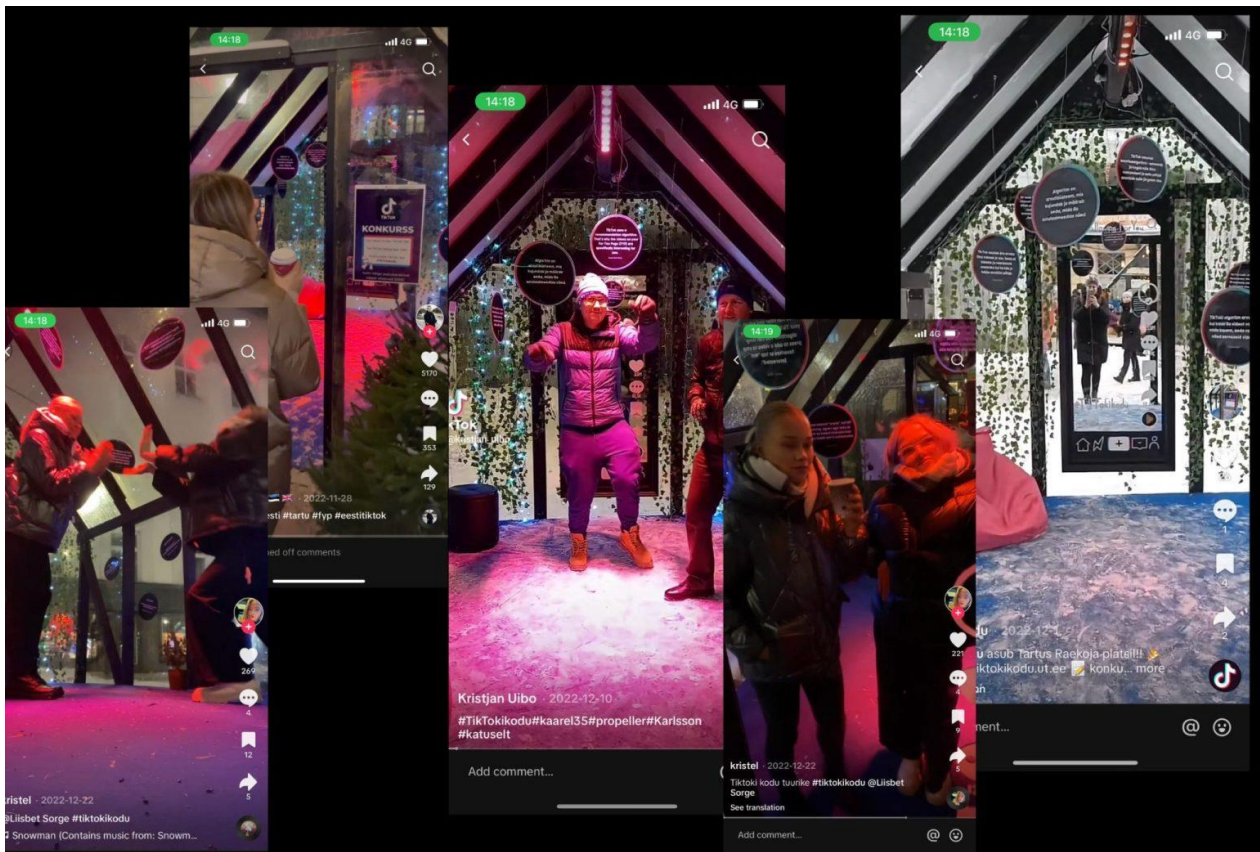

gandrīz divu stundu attālumā no Tartu. Šeit izpaužas tīklošanās un sadarbības meklējumu nozīme starp izglītības nodrošinātājiem. Mēs sazinājāmies ar vietējo profesionālās izglītības centru, lai noskaidrotu, vai viņi nevēlas mums uzcelt māju. Pateicoties entuziasma pilnam cilvēku barām, mēs ieguvām savu sapņu māju. Tāpēc mēs iesakām noskaidrot, vai kādus pasākumus/projektus ar telpām varētu izmantot kā "TikTok māju", vai sazināties ar cilvēkiem, kas varētu jums to uzcelt.

Kad "zilonis istabā" (māja), proti, eksterjers, ir pabeigts, ir laiks domāt par interjeru. Process ir sadalīts divās daļās: izpēte un izveide. Apspriedīsim (ne pa visam nogurdinošos) pētījumus. "TikTok mājas" galvenā ideja ir aizvest cilvēkus piedzīvojumā. Viena ir vieta, kur viņi var izpētīt, kas ir algoritms, iegūt vairāk informācijas par "TikTok" algoritmu un pēc tam saņemt padomus par to, kā lietotnē "TikTok" ietekmēt funkciju "Jums paredzētā lapa". Informācija karājas no griestiem uz apaļiem informācijas burbuļiem iepriekšējā secībā. Tādā veidā tā ir viegli lasāma un pamanāma, jo visticamāk, kāds ieies avīzēs. Mēs esam apkopojuši septiņus dažādus faktus par "TikTok" algoritmu. Ikreiz, kad notiek izmaiņas vai ziņas, varat mainīt faktus vai pievienot jaunu informācijas burbuli. ([Lejupielādējiet informācijas burbuļus un jautrus faktus šeit](#)).

Ziemas izdevums

Mēs arī esam pievienojuši papildu informāciju abās mūsu uzbūvētajās “TikTok mājās” atkarībā no tā, kādam notikumam māja ir veidota, kas būtu auditorija vai kas ir aktuāls. Tā kā pirmā “TikTok māja” tika uzcelta Igaunijas Ziemassvētku ciematam, jūs varat tikai iedomāties, ka laiks ārā bija auksts, pat ja ne ledains. Turklāt mums bija jārēķinās, ka gandrīz divu mēnešu laikā māju apmeklēs daudzas dažādas vecuma grupas.

6. attēls. “TikTok mājas” apmeklētāju videoklipu ekrānuzņēmumu kolāža, 2023. gada decembris.

Mēs nolēmām pielīmēt “interesantus faktus” uz mājas sienām. Mēs zinājām, ka ekstremālās temperatūras nekaitēs laminētajam papīram un ka ikvienam, kas apmeklēs māju, būs grūti to sabojāt. Ar fiziskās telpās intervenci, jums ir jāpārdomā viss, sākot no laikapstākļiem un beidzot ar to, kas ir jūsu apmeklētāji.

Vasaras izdevums

Otrā “TikTok māja” tika uzcelta vasarā un tikai divas dienas, lai mēs varētu vairāk eksperimentēt. Tā kā daudzi cilvēki runāja par viltīgiem veidiem, kā reklāmas izpaužas sociālajos plašsaziņas līdzekļos, mēs nolēmām pievienot piemērus tieši par to. Izmantojot plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes intervenci, jums ir jābūt tuvu tēmai, lai tā būtu aktuāla neatkarīgi no informācijas sniegšanas laika. Ir svarīgi izmantot jauniešu perspektīvu, īpaši

runājot par “TikTok”, lai saprastu, ko viņi saskata platformā. Nav jēgas minēt detaļas par to, kas cilvēkiem nerūp / par ko nezina.

Mēs pievienojām informāciju faktiskajiem fiziskajiem priekšmetiem, kas atspoguļo piemērus, lai padarītu to atbilstošāku un interaktīvāku. Katrā piemērā mēs pievienojām ekrānuzņēmumus vai citus elementus, kas būtu pazīstami Igaunijas “TikTok” lietotājiem.

- Uzņēmumi veido “TikTok” video tā, lai izskatās, ka to veidojušas reālas personas.

Mēs bijām redzējuši šo parādību “TikTok”, tāpēc zinājām, ka mums ir jāpievērš ikviena uzmanība. Mēs koncentrējām piemēru uz faktu, ka, lai gan “TikTok” publicētie video ir vieglprātīgi, tie tāpāt satur reklāmas elementus.

- Tiešsaistes

Igaunijā daudzi “tiktokeri” pārdod loterijas biļetes lietotājiem. Ar šo piemēru mēs tikai vēlējamies, lai cilvēki padomā, kāpēc viņi ir gatavi pirkt biļetes, un atgādina viņiem, kā var izvairīties no krāpšanas tiešsaistē. Krāsainā propellera cepure un piezīmju grāmatiņa ir lietas, ko varat redzēt Igaunijas “TikTok” dzīvē, padarot piemēru daudz pazīstamāku.

- Gaišas mājas un dzīves romantizēšana

Pārlūkojot “TikTok”, mēs esam redzējuši daudzas gaišas mājas un padomus par mazo dzīves mirkļu iemīlēšanu. Daudzi cilvēki, tostarp arī mēs, reizēm saprot, ka ietekmētāji, kas veicina šādus dzīvesveidus, var nopelnīt naudu, veidojot gaišas drēbes vai reklamējot kaut ko romantizējošos video.

- Atdarinājumi

TikTok izplatīta tendence ir tā, ka cilvēki meklē lētākas alternatīvas dārgiem izstrādājumiem. Mēs gribējām atgādināt cilvēkiem, ka dažreiz izstrādājums nav nepieciešams, pat ja “tiktokeri” par to runā.

Projektēsim māju!

Tā kā mēs pieņemam, ka jūs vēlaties, lai cilvēki redzētu māju un ieietu tajā, mēs arī uzskatām, ka esat gatavs, ka māja kliegs “TIKTOK!” jau no tāluma. Katra detaļa telpā ir pārdomāta – no tikai melnā, zilā, rozā un baltā (“TikTok” logotipa krāsas) izmantošanas līdz dažu viltotu augu piekāršanai, kas ir stereotipiski Z paaudzes “TikTok” satura veidotāja istabā. Mājai ir jābūt aicinošai un bez jebkādiem paskaidrojumiem jāliek cilvēkiem justies tā, it kā “TikTok” ir daļa no tās.

Vissvarīgākā mājas daļa, mēs paši tā uzskatām, ir spogulis, kas uzkrāsota kā “TikTok” lietotnes funkcija “Jums paredzētā lapa” uz mājas dominējošās sienas. Mēs esam redzējuši simtiem cilvēku, kas ieiet “TikTok mājā”, lai ātri paskatītos spogulī vai uzņemtu pašbildi, taču

paliek daudz ilgāk, pateicoties visur pieejamajai informācijai. Spogulis ir arī lielisks veids, kā aicināt cilvēkus izmantot jūsu izvēlētu tēmturi un mājā izlikt attēlus ar sevi. Tas ir pazīstams, intriģējošs un (jo mums visiem ir neliels daudzums narcisa) aicinošs.

Visiem dizainparaugiem (īgauņu valodā) varat piekļūt [šajā](#) “Canva” saitē. Jūs varat tos pielāgot, izdrukāt, izmantot šķēres un laminēšanas iekārtu, un darīts!

Tāpēc iegādājieties lielu spoguļi un sāciet to krāsot, lai tas izskatās kā “TikTok” lietotnes funkcija “Jums paredzētā lapā”! Vēl svarīgāk ir izklaidēties; tādā veidā intervence ir vēl labāka.

4.3. Digitālo plašsaziņas līdzekļu lietotprasme Baltijā

Šī ir intervija, kas ir daļa no sērijas “Digital Media Literacy in EDMO Round Table”, kas tiek publicēta katru mēnesi, lai izceltu 14 EDMO centru darbu. Lasiet par EDMO un darbu pie citu centru [MIL Media & Learning tīmekļa vietnē](#).

KURI IR VADOŠIE SPĒLĒTĀJI BALTIJAS REĢIONĀ (LIETUVĀ, LATVIJĀ UN IGAUNIJĀ) PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻU VEICINĀŠANĀ??

Baltijas reģionā plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes veicināšana ir kolektīvs pasākums, kurā iesaistīts plašs dalībnieku loks. Valdības ministrijas un aģentūras ir šīs iniciatīvas priekšgalā. Viņi ir izveidojuši plašus tīklus, kuros ir dažādas valdības institūcijas un pārstāvji no Eiropas Komisijas.

Universitātes, skolas, bērnudārzi un jauniešu centri veicina šos tīklus. Universitātes piedāvā padziļinātas zināšanas un iesaistās praktiskās iniciatīvās, savukārt skolas un jauniešu centri nodrošina plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes izglītību, izmantojot obligātos kursus un digitālās lietotprasmes programmas. Izšķiroša loma ir arī žurnālistikas un plašsaziņas līdzekļu organizācijām, kas sadarbojas ar izglītības iestādēm, lai izveidotu un koplietotu izglītojošu saturu, īpašu uzsvāru liekot uz faktu pārbaudi un dezinformācijas izpratni.

Mazākām NVO, īpaši tām, kuras pārzina krievvalodīgo kopienas, plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes veicināšanā bieži ir lielāka ietekme nekā plašākiem tīkliem un korporācijām. Viņu specializētā izpratne un kultūras atziņas ļauj viņiem efektīvi risināt šo kopienu unikālās vajadzības. Starptautiskajiem telekomunikāciju uzņēmumiem ir arī izšķiroša nozīme, lai plašai auditorijai veicinātu pamata interneta drošību. Viņu sasniedzamība un resursi padara tos par ideāliem partneriem iniciatīvām, kuru mērķis ir izglītēt lielas un dažādas grupas par interneta drošības pamatprincipiem.

VAI JUMS IR KĀDAS IDEJAS PAR TO, CIK CILVĒKU, KURI PROT LIETOT PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻUS KOPUMĀ, IR ŠAJĀ REĢIONĀ? VAI IR KĀDI PASĀKUMI, KURUS VAR IZMANTOT, LAI TO NOVĒRTĒTU LAIKA GAITĀ?

Nemierīgās vēstures ir padarījušas baltus izturīgākus pret propagandu, taču mēs neesam maģiski imūni pret dezinformāciju. Informācijas noturības un dezinformācijas naratīvu notu-

rības attīstības kontekstā mums, protams, ir daudz līdzību. Bet jūs jau varat redzēt, pat pēc mūsu demogrāfiskā sastāva, ka būs dažas atšķirības. Piemēram, Igaunijā un Latvijā ir diezgan augsts krievvalodīgo vietējo iedzīvotāju skaits, bet Lietuvā tas ir mazāks par 5 %. Tomēr vēsture mūs saista – ikviens, kas ir bijis PSRS sastāvā, skatās uz propagandu, cenzūru un informācijas slēpšanu no tautas pavisam citādāk. Tas ir tieši saistīts ar mūsu brīvību. Piemēram, nemierīgie laiki vēsturē, iespējams, ir padarījuši mūsu žurnālistus, drošības spēkus, aizsardzības ekspertus un ikvienu patiešām izturīgāku. Bet Baltija noteikti nav maģiski imūna pret dezinformāciju.

Mums ir iemesls sevi uzslavēt, raugoties uz globālajiem rādītājiem. Igaunija ir 4. vietā 2023. gada Plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes indeksā (*Media Literacy Index*) (ar Latviju 18. un Lietuvu 20.). Latvija kopš 2016. gada ir pakāpusies vietās Plašsaziņas līdzekļu brīvības indeksā (*Media Freedom Index*), kur Lietuva šobrīd ieņem 7. vietu, kas ir visaugstākā Baltijas valstīs (2023. gadā Igaunija 8. un Latvija 16. vietā). Tā kā Igaunijā ir ļoti digitalizēta valsts, MIL (plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmes) ir nepieciešamas, lai sazinātos un saņemtu pakalpojumus no valsts, tāpēc mūsu ikdienas dzīve neļauj mums atslābināties un uzskatīt MIL par patīkamu līdzekli. Mums ir vajadzīga MIL, lai izdzīvotu.

Taču ir ļoti svarīgi negulēt uz lauriem, jo informācijas nozare strauji mainās tādā tempā, ka pat visnoderīgākie koordinatori nevarētu reāli turpināt ražot jaunus materiālus. Mēs saskaramies ar problēmu, ar kuru saskaras visas ES valstis: kā pēc gadu desmitiem ilgušiem vērtīgiem projektiem izveidot ilgtspējīgas materiālu krātuves, ko skolotāji varētu izmantot formālā vai neformālā vidē bez lielas plānošanas piepūles? Kā mēs varētu saīsināt ķēdi no uz pierādījumiem balstītas izstrādes un izpētes līdz MIL koordinatoru ikdienas lietošanai?

Mums ir nepieciešami pastāvīgi pastiprinātāji, ilgtspējīgi projekti un regulāra inokulācija pret informācijas traucējumiem. Šeit mums ir jāpateicas arī mūsu valdībām: sabiedrības noturība pret dezinformāciju un manipulātiem ārvalstu naratīviem nedrīkst palikt tikai izglītības un pētniecības jomas. Atsevišķu personu un organizāciju MIL ir arī valsts drošības jautājums, un mums kā MIL veicinātājiem vajadzētu būt drosmīgākiem, to paziņojot. Neatkarīgi no terminoloģijas, vai tā būtu psiholoģiskā aizsardzība, (informācijas) noturība vai sarunas par saliedētu sabiedrību ar augstām digitālajām kompetencēm, ideja paliek nemainīga: mūsu drošības spēku uzdevums plašā atvērtā drošības koncepcijā ir izglītēt sabiedrību par iespējamiem kaitīgiem naratīviem un varmākām. Mūsu uzdevums ir izpētīt, izstrādāt, pilotēt un sagatavot materiālus un plānus, lai pārliecinātos, ka mūsu sabiedrībām ir nepieciešamās prasmes izturēt informācijas manipulācijas vai vismaz zināt, kur pārbaudīt informācijas pareizību. Inokulācija pret dezinformāciju darbojas ļoti līdzīgi vakcinācijai pret vīrusiem: jūs varat iegūt vislabāko MIL apmācību vidusskolā, taču jums būs nepieciešams atjauninājums salīdzinoši drīz, jo rezistence izzudīs, parādoties jauniem celmiem (vai naratīviem, šajā metaforā).

AR KĀDIEM GALVENAJIEM IZAIČINĀJUMIEM JŪS SASKARĀTIES, VEICINOT PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻU LIETOTPRASMI ŠAJĀS TRĪS VALSTĪS?

Šis projekts ir saņēmis finansējumu no Eiropas Savienības DIGITAL-2021-TRUST-01. Dotācijas numurs: 101084073.

Plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes veicināšana Baltijas reģionā saskaras ar vairākiem galvenajiem izaicinājumiem. Galvenā problēma ir pastāvīga finansējuma trūkums, kas noved pie nekonsekventiem rezultātiem un resursu noslogojuma, jo tiek izmantota uz projektiem balstīta pieeja. Reģionā notiekošais informatīvais karš, ko pastiprina Krievijas iebrukums Ukrainā, vēl vairāk apgrūtina centienus, uzsverot nepieciešamību pēc efektīvām plašsaziņas līdzekļu programmām.

Vēl viens kritisks izaicinājums ir pievērsties dezinformācijas naratīviem no Krievijas. Lai gan šie naratīvi bieži aptver Baltijas valstis, mācību materiālu pielāgošana vietējām kultūras un valodu atšķirībām ir būtiska, jo universālas pieejas ir neefektīvas. Būtisks šķērslis ir krievvalodīgo iedzīvotāju iesaistīšana, kuri valodu un kultūras saišu dēļ ir vairāk pakļauti krievu dezinformācijai. Iniciatīvas pielāgošana šai demogrāfijai ir ļoti svarīga, lai cīnītos pret dezinformāciju.

Efektīvu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes tīklu, piemēram, BECID, izveide ir būtisks solis šajā virzienā. Lai gan BECID demonstrē sadarbības potenciālu starp universitātēm, plašsaziņas līdzekļu namiem un bezpeļņas organizācijām Baltijas valstīs, strādājot ar stabilu finansējumu, lai sasniegtu precīzi definētus mērķus, BECID izveide un darbības uzsākšana ir būtiski veicinājusi plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi un ir plaši integrēta valsts stratēģiskās komunikācijas komandu valdības kancelejā un dažādās ministrijās (piemēram, VM, KM, leM, EM un FM), kas savos stratēģiskajos plānos akcentējušas plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes attīstību.

KĀDU VĒRTĪBU, JŪSUPRĀT, EDMO UN JO ĪPAŠI EDMO CENTRU TĪKLS SNIEDZ IZAICINĀJUMAM CĪNĪTIES AR DEZINFORMĀCIJU UN VEICINĀT PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻU LIETOTPRASMI LIETUVĀ, LATVIJĀ UN IGAUNIJĀ?

BECID ir devis iespēju savienot plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes veicināšanas pasākumus Baltijas valstīs. BECID mums ir parādījis, kāpēc ir svarīgi strādāt kopā. Kaitīgie naratīvi nelīp pie vienas vietas – tie izplatās pāri robežām. Tādu notikumu laikā kā Krievijas rīcība Ukrainā dažādās valstīs parādījās līdzīgi viltus stāsti, parādot, ka tie ir vērsti uz visu mūsu reģionu. Tas prasa komandas darbu. Kad mēs sadarbojamies, mēs dalāmies idejās un stratēģijās, padarot cīņu pret šiem naratīviem vieglāku visiem iesaistītajiem. Pateicoties partnerattiecībām ar Eiropas Digitālo mediju observatoriju (EDMO) un citiem līdzīgi domājošiem centriem visā Eiropas Savienībā, BECID sniedz ieguldījumu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes materiālu, pētījumu un faktu pārbaužu apmaiņā visā Eiropā. To darot, BECID mērķis ir veicināt vietējo plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes cēloni un strādāt pie izcilākas savienojamības un ilgtermiņa ilgtspējības šajā jomā.

KĀDUS PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻU LIETOTPRASMES PASĀKUMUS BECID IR ORGANIZĒJIS KOPŠ TĀ IZVEIDES?

Mēs esam organizējuši dažādus pasākumus un tiešsaistes seminārus visā Baltijā. Piemēram, Latvijā mēs pētījām plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi un mākslīgā intelekta krustošanos, bet Lietuvā koncentrējāmies uz demokrātisko noturību. Mūsu “BaltsTeachMil” zoominārs ir īpaši atzinīgi novērtēts, jo esam koncentrējušies uz aktuālu plašsaziņas līdzekļu

lietotprasmes problēmu risināšanu visā Baltijā, piedāvājot ieskatu, kā palīdzēt bērniem orientēties dezinformācijā klasē un vadīt faktu pārbaudes meistarklasi.

Viens no mūsu unikālajiem projektiem ir “TikTok māja”, kuras mērķis ir izprast platformas algoritmu un novērst dezinformācijas izplatību. Tas ietvēra uzstādīšanu divos dažādos Igaunijas nacionālajos pasākumos, kopā piesaistot vairāk nekā 80 000 apmeklētāju. Intervence tika integrēta Valsts kancelejas “TikTok” konkursā un ieguva aptuveni 1,2 miljonus skatījumu. (Vairāk par to varat lasīt 5.1. nodaļā).

Izglītības jomā esam aktīvi izstrādājuši plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes apmācības programmas Tartu Universitātes un Tallinas Universitātes skolotājiem. Šīs programmas sniedz skolotājiem plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes un dizaina domāšanas prasmes, ļaujot viņiem pašiem izstrādāt un pārbaudīt savas plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes stundas. Turklāt mūsu “Digimentor” projekts, kas savieno tehnoloģiju lietpratīgus jauniešus ar senioriem, ir vērsts uz to, lai Igaunijā paaudzēs uzlabotu digitālo lietotprasmi. Lai veicinātu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi jau no mazotnes, esam uzsākuši iniciatīvu, kas ietver zinātniski pamatotas lomu spēles un kustību spēles bērniem no piecu gadu vecuma. Šīs aktivitātes, kas paredzētas digitālās, informācijas un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes attīstīšanai, kopš 2022. gada ir iesaistījušas vairāk nekā 5000 bērnu.

KĀDI JUMS IR BECID PLĀNI ATTIECĪBĀ UZ PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻU LIETOTPRASMI NĀKAMAJIEM 12 MĒNEŠIEM?

BECID mūsu mērķis ir paplašināt “Digimentor” tīklu dažādās nozarēs, piemēram, skolās, jauniešu centros visā Baltijā un Igaunijas Bezdarba apdrošināšanas fondā. Plānos ietilpst arī kursa “Rotaļīga plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes attīstīšana” uzsākšana, kas ir paredzēta skolotāju izglītības un jaunatnes darba studentiem, kā arī profesionāļu, kas strādā ar maziem bērniem, pamatprasmju veicināšana plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes jomā. BECID iesaistīšanās Tartu Universitātes maģistra programmā dezinformācija un sabiedrības noturība, kas tiks uzsākta 2024. gada februārī, ir būtisks solis ceļā uz starptautisku sadarbību un sadarbības padziļināšanu ar citām universitātēm, kas koncentrējas uz plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi. Organizētie pasākumi, piemēram, “DigiĀKK” pirmsskolas grupām, akcentē digitālo un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi, izmantojot rotaļīgas aktivitātes. Turklāt studentu vadītās iniciatīvas, piemēram, “Sociālie plašsaziņas līdzekļi atdzīvojas” un notiekošās apmācību programmas skolotājiem, nepārtraukti attīstās, pamatojoties uz atsauksmēm, kuru mērķis ir paplašināties, aptverot plašākas mērķa grupas, tostarp pirmsskolas skolotājus, jaunatnes darbiniekus, vecākus un gados vecākus pieaugušos.

4.4. Materiālu un intervences pasākumu izlase, ko 2023. gadā izveidoja BECID MIL komanda

- [Spēles, kas attīsta digitālo un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi 5–8 gadus veciem bērniem.](#) Praktiskas spēļu instrukcijas un drukājami materiāli 5–8 gadus veciem bērniem. Šie resursi palīdz viņiem iemācīt par digitālajām pēdām, kiberhuligānismu un dezinformāciju, izmantojot spēles.

Šis projekts ir saņēmis finansējumu no Eiropas Savienības DIGITAL-2021-TRUST-01. Dotācijas numurs: 101084073.

- [Spēles, kas attīsta digitālo un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi 9–10 gadus veciem bērniem.](#) Līdzīga praktiska un rotaļīga pieeja, bet vecākiem bērniem.
- [Rokasgrāmata skolotājiem un jaunatnes darbiniekiem par ietekmētāju satūra analīzi.](#) Izglītojošais ceļvedis ir vērsts uz sociālo plašsaziņas līdzekļu ietekmētāju izpratni un kritisku analīzi akadēmiskā vidē. Tajā ir iekļauts detalizēts raksts, stundu plāns ietekmētāju apspriešanai un 73 jautājumi ietekmētāju videoklipu analīzei. Pieejams [EE, LV, LT un RUS.](#)
- [Skolotāja palīgs – materiāli krāpniecības shēmu dekonstruēšanai.](#) Būtisks resurss skolotājiem, kas pievēršas Baltijas valstīs pieaugošajām bažām par surogātpasta sūtīšanas gadījumiem un plašāku informācijas traucējumu problēmu. Materiālā izklāstīti dažādi maldinošas informācijas veidi: maldinoša informācija, dezinformācija, kā arī uzsvērts, cik svarīgi ir uzlabot skolēnu un skolotāju informācijas lietotprasmi.
- [Informācijas karš un informācijas traucējumi – mācību objekts.](#) Šis resurss ir paredzēts tiem, kuru interese par dezinformāciju un informācijas traucējumiem pēdējā laikā ir izraisījis starptautisks konflikts.
- [Liela slaidu kolekcija par digitālo, plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmi skolotājiem.](#) BECID projekta sākumā mēs uzsākām mūsu materiālu un resursu pārskatīšanu, kā rezultātā tika izveidots šis milzīgs resursu ietilpīgais slaidis, kas paredzēts Igaunijas MIL skolotājiem.
- [Plašsaziņas līdzekļu lietotprasme un ielu māksla.](#) Iedvesmojošs gadījuma pētījums par to, kā jūs varat izmantot ielu mākslu jebkurā pilsētā kopā ar fiziskām aktivitātēm, lai apspriestu ar skolēniem plašsaziņas līdzekļu ietekmi, ziņojumu interpretāciju, informētību un daudz ko citu.
- [Plašsaziņas līdzekļu lietotprasme ķīmijas stundā.](#) Ķīmijas stundās ar skolēniem tiek izmantoti praktiskie uzdevumi, ko izstrādājis Igaunijā slavens ķīmijas skolotājs. Jā, plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi var saistīt arī ar ķīmijas stundām!

5. 2023. GADA STUDENTU PĒTNIECĪBAS BŪTĪBAS

Šajā nodaļā ir izceltas studentu pētniecības un darba ikgadējās zvaigznes. Visi pilnie teksti ir pieejami (to oriģinālvalodās) pēc pieprasījuma no BECID projektu vadības komandas.

5.1. Igaunijas skolotāju plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes viņu pašu vērtējumā un rīks tā mērīšanai

Autore: Anna-Līza Blaubrika (Anna-Liisa Blaubrück), Tartu Universitātes žurnālistikas un komunikācijas maģistra programmas absolvente

Pašreizējā maģistra darbā tiek pētītas iespējas un izaicinājumi, kas saistīti ar plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi, ietverot ar plašsaziņas līdzekļiem saistītās prasmes, zināšanas un attieksmes skolotāju zināšanu un darba kontekstā.

Šī maģistra darba mērķis bija noskaidrot Igaunijas skolotāju plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi viņu vērtējumā. Šī pētījuma sekundārais mērķis bija izstrādāt atjauninātu un derīgu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes pārbaudi, kurā galvenā uzmanība pievērsta konkrēta plašsaziņas līdzekļu aspekta, kas pazīstams kā ziņu lietotprasme, mērīšanai. Šīs apakšprasmes un zināšanas ir cieši saistītas ar mācību programmas prasībām un ir neatņemama skolotāju apmācības pienākumu sastāvdaļa.

Lai sasniegtu izvirzītos mērķus, tika veikti šādi uzdevumi: 1) pedagogu darbības principu izskatīšana mācību satura kontekstā; 2) pētot skolotāju plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi viņu vērtējumā; 3) pamatojoties uz šī pētījuma rezultātiem, tika piedāvāts vācu zinātnieku izstrādāts instruments testa veidā, kas tika pārtulkots un adaptēts igauņu valodā. Šis rīks kalpo diviem mērķiem: novērtēt prasmes un zināšanas, kas saistītas ar konkrētu plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmes (MIL) jomu, un darbojas kā mācību palīglīdzeklis klasē. Valsts izglītības programmu dēļ tās būtībā ir tās pašas apakšprasmes, kas skolotājiem ir jārisina mācību programmu prasību dēļ.

Vācu valodas pārbaude tiek izmantota, lai noteiktu pieaugušo iedzīvotāju ziņu lietotprasmi, tāpēc pielāgotu pārbaudi varētu izmantot visiem citiem pieaugušajiem, ne tikai skolotājiem vai viņu darbam. Turklāt tas pārbaudītu lietotprasmes atbilstoši vidusskolas kursa "Plašsaziņas līdzekļi un ietekme" mērķiem, kas attīsta skolotājus un skolēnus un, ja nepieciešams, apkopo starptautiski salīdzināmus datus.

Jaunā Igaunijas Nacionālā mācību programma (2023) piedāvā skolotājam vēl lielāku brīvību veidojot mācību saturu kursā "Plašsaziņas līdzekļi un ietekme", kas arī palielina skolotāja atbildību mācību programmā aprakstīto mācību rezultātu sasniegšanā. Tomēr mācību rezultātu skaits mācību programmās ir ievērojami pieaudzis, salīdzinot ar kursam atvēlēto laiku, un taksonomiskajām vienībām pievieno vēl vairāk nerasniedzamu mērķu. Tāpēc mums ir nepieciešams vēl vairāk mācību līdzekļu, lai atbalstītu skolotāju un vienlaikus

izpildītu vairākus mācību programmas mērķus. Acīmredzami, ka ar jaunās mācību programmas mācību rezultātiem atbildība par “pasaules glābšanu” vairākās jomās maksimāli un minimālā apjomā tiek uzlikta skolotājam.

Šajā maģistra darbā tika atklāts, ka Igaunijas sākumskolas un vidusskolas mācību programmām ir vienādi plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes mācību rezultāti. Šis mērķis ir atspoguļots mācību programmas visaptverošajās tēmās, kā arī valodas un literatūras mācību programmās. Vidusskolās ir iekļauti obligātie kursi, kas veltīti plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes attīstīšanai, savukārt sākumskolās un pamatskolās plašsaziņas līdzekļu lietotprasme tiek iekļauta izvēles priekšmetos, mācību programmu atbalstošajās aktivitātēs un pasākumos.

Pirms pētījuma nav bijuši mēģinājumi novērtēt Igaunijas skolotāju plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi. Tāpēc bija nepieciešams radīt skolotāju interesi par mācību priekšmetu un apkopot informāciju par viņu pašvērtējumu par savu lasītprasmi un pilnveidojamajām jomām. Šī informācija bija ļoti svarīga, lai ņemtu vērā skolotāju vajadzības, izstrādājot turpmākos vērtēšanas un mācību līdzekļus.

2020. gadā Vācijā tika veikts digitālo ziņu un informācijas lietotprasmes pārbaude pieaugušajiem (*Meßmer, Sänglerlaub, & Schulz, 2021*). Balstoties uz šīs pārbaudes kategorijām, šī pētījuma ietvaros skolotājiem tika veikta paša aizpildīta anketa ar vērtēšanas skalām – anketas mērķis bija novērtēt viņu zināšanas piecās ziņu lietotprasmes jomās. Tests tika pielāgots Igaunijas kontekstam un tika izplatīts skolotājiem vērtēšanai. Tika izmantotas pašregulētas izlases un anonīmas tīmeklī balstītās anketas.

Skolotāji savu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi kopumā novērtēja kā salīdzinoši labu. Vidēji viņu zināšanas dažādās kategorijās bija 6,89 balles no 10. Ziņu un informācijas lietotprasmes pārbaudes rezultāti uzrādīja vidēji 63 % pareizo atbilžu (vidēji 43 no 68 punktiem), lielākā daļa respondentu (32 no 39) ieguva no 50 līdz 79 % pareizo atbilžu. Lai gan nav skaidrs, cik lielā mērā šie rezultāti atspoguļo faktisko zināšanu līmeni, tie sniedz vērtīgu ieskatu par pārbaudes grūtības pakāpi un pārbaudes dalībnieku zināšanām.

Vērtējot plašsaziņas līdzekļu kanālu un avotu uzticamību dažādos plašsaziņas līdzekļu tekstos, skolotāji uzrādīja augstākus zināšanu vērtējumus. Viņi arī uzrādīja augstāku veiktspēju vai bija skeptiskāki, novērtējot avota uzticamību. Lai gan viņu zināšanas komerciālo tekstu, nepatiesas informācijas, ziņu un viedokļu atpazīšanā pauda augstus rezultātus, pārbaude nedeļa nemainīgi izcilus rezultātus. Tika sastaptas problēmas saistībā ar neskaidrību, ko izraisīja nosaukumi un attēli, un atpazīt marķēšanas stratēģijas, kas identificētas kā jomas ar zemu pašnovērtējumu. Tomēr neatbilstība zemākajā un augstākajā vērtējumā kategorijās liecināja par iespējamām grūtībām uztvert konkrētus plašsaziņas līdzekļu terminus un neskaidrības ar plašsaziņas līdzekļiem saistīto zināšanu novērtēšanā. Šo problēmu risināšana ir ļoti svarīga, ņemot vērā sabiedrības cerības pret skolotāju rīcību.

Būtiskākās praktiskās atziņas bija saistītas ar atvērtajiem jautājumiem, kas atklāja tēmas, kurās skolotājiem visvairāk nepieciešamas papildu zināšanas un apmācība. Populāras tēmas

bija sociālo plašsaziņas līdzekļu izmantošana, algoritmi, mērķtiecīga plašsaziņas līdzekļu izmantošana un izpratne par drošību un privātumu. Šīs tēmas var kalpot par sākumpunktu, lai atbalstītu skolotājus jaunās mācību programmas ieviešanā un tālākizglītībā.

Turklāt ir bijis lieliski klausīties skolotāju pieredzi, pildot testu: (1) kā pēc dažām minūtēm pēc testa aizpildīšanas skolotāji uzskatīja, ka kontroldarbs ir acīmredzami pārāk garš (lai gan parastie kontroldarbi skolēniem ilgst desmit reizes ilgāk), (2) kontroldarba kārtošana un zināšanu pārbaude nebija pazīstama skolotājiem, un viņi pārsteidzoši uztvēra šīs aktivitātes sarežģītību, (3) skolotājiem ir iedvestas lielas bailes izgāzties, nevis uztvert to kā bagātinošu pieredzi. Bet tā tas ir arī ar studentiem?

Pilns pētījums atrodams [Tartu Universitātes studentu darbu datubāzē](#).

Citētie avoti:

Meißner, A.-K., Sängeraub, A. ja Schulz, L. (2021). „Quelle: Internet”? Digitale Nachrichten und Informationskompetenzen der deutschen Bevölkerung im Test. Stiftung Neue Verantwortung. https://www.stiftungnv.de/sites/default/files/studie_quelleinternet.pdf

New National Curriculum for Higher Education (2023). Riigi Teataja. <https://www.riigiteataja.ee/akt/123042021011?leiaKehtiv>

5.2. Visaptverošai plašsaziņas līdzekļu izglītībai ir jābūt neatņemamai mācību programmas sastāvdaļai

Autore: Tīna Nemma (Tiina Nõmm), Tartu Universitātes žurnālistikas un komunikācijas maģistra programmas absolvente

Mūsdienu plašsaziņas līdzekļu pārsātinātajā sabiedrībā var teikt, ka gan no indivīda, gan sabiedrības viedokļa jautājums vairs nav par to, vai plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmes attīstībai jānotiek arī ar formālās izglītības palīdzību, bet gan par to, cik lielā mērā skolas var to izdarīt un kāds atbalsts tām ir nepieciešams.

Šis ir tikai viens no secinājumiem, pie kā nonācu savā maģistra darbā “Plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmes veicināšanas pašreizējās situācijas kartēšana Igaunijas vispārizglītojošajās skolās un attīstības iespējas”, kuru aizstāvēju šī gada pavasarī. Ar savu diplomdarbu vēlējos noskaidrot, cik Igaunijas skolu un kā tās attīsta plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmi skolēniem papildus nacionālajās mācību programmās paredzētajam, kuri ir plašsaziņas līdzekļu skolotāji un ārpusstundu aktivitāšu skolotāji no savas profesionālās pieredzes, ko viņiem nozīmē plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmes jēdziens un kas viņus skar darbā. Es arī vēlējos noskaidrot, kā plašsaziņas līdzekļi un informācijas lietotprasmes tiek risinātas galvenajos pamatdokumentos, teorijās un esošajās izglītības stratēģijās.

Plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmes Igaunijas skolēnu vidū visvairāk tiek attīstītas 11. klases dzimtās valodas kursā “Plašsaziņas līdzekļi un ietekme” un starpdisciplīnu valsts priekšmetā “Informācijas vide un plašsaziņas līdzekļu izmantošana”. Kā liecina analīze, plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmes tiek uzskatītas par būtiskām cilvēka kompetencēm, tostarp spēju kritiski analizēt plašsaziņas līdzekļu saturu un attīstīt sociālo izpratni, toleranci un aktīvu pilsoniskumu. Šajā kontekstā būtiska ir gan saņemtā, gan ģenerētā plašsaziņas līdzekļu satura analīze.

Lai kartētu plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmes attīstību Igaunijas skolās, es analizēju publisko informāciju skolu tīmekļa vietnēs, kodēju mani interesējošo informāciju un pēc tam analizēju rezultātus. Kā izrādījās, mazāk nekā puse (42 %) Igaunijas vispārizglītojošo skolu papildus valsts mācību programmai attīsta saviem skolēniem plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmes. Tas tiek darīts, izmantojot attiecīgo mācību priekšmetu moduli, neobligāto, brīvo vai izvēles priekšmetu, ārpusstundu aktivitāti vai skolas plašsaziņas līdzekļus. Skolas žurnāls turpina būt populārs Igaunijas skolās. Analīze parādīja, ka daudzas skolas koncentrējas uz audiovizuālo un multivides prasmju attīstīšanu, izmantojot neobligātos priekšmetus fotogrāfijā un multivides jomā, kā arī skolas plašsaziņas līdzekļus. Divas fokusa grupu aptaujas ar plašsaziņas līdzekļu skolotājiem un ārpusstundu aktivitāšu skolotājiem, lai apstiprinātu savāktos datus, parādīja, ka skolotāji un pasniedzēji mācībās pievērš lielu uzmanību plašsaziņas līdzekļu kritiskai analīzei un ka skolēniem tiek doti praktiski uzdevumi, lai attīstītu pašizpaušmes prasmes. Viņi saka, ka plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasme palīdz skolēniem tikt galā ar mūsdienu plašsaziņas līdzekļu bagāto un informācijas piesātināto pasauli.

Šis projekts ir saņēmis finansējumu no Eiropas Savienības DIGITAL-2021-TRUST-01. Dotācijas numurs: 101084073.

Plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmes attīstību parasti veic tās pašas vai citas skolas pedagogi. Daudziem ir profesionāla pieredze audiovizuālajā jomā (piemēram, fotogrāfija), plašsaziņas līdzekļos, komunikācijā vai mārketingā (piemēram, strādā vai ir bijušais žurnālists). Intervijas ar skolotājiem un pasniedzējiem atklāja, ka visvairāk viņiem pietrūkst iespējas satikties, lai kopīgi smeltos idejas, dalītos pieredzē un tādējādi stiprinātu savu plašsaziņas līdzekļu izglītotāju identitāti. Skolotājiem un koordinatoriem būtu arī izdevīgi, ja viņiem būtu plāns, uz kura veidot savu mācību programmu. Kā bažas tika minēts arī laika trūkums, jo plašsaziņas līdzekļu skolotāja darbs galvenokārt tiek veikts pamatdarba pusē, izvēles priekšmetu un izvēles kursu skaits ir salīdzinoši neliels, un studentiem ne vienmēr ir laiks doties uz ārpusstundu aktivitātēm.

Maģistra darba rezultātā var teikt, ka ir sperti pirmie būtiskie soļi plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmes attīstībā. Tomēr tā attīstība Igaunijas skolās ir ļoti nevienmērīga. Galvenais ieteikums ir sākt attīstīt plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmi no pirmā mācību gada, jo plašsaziņas līdzekļi mūs aptver jau no agras bērnības. Tāpat skaidri jādefinē izejas punkts – ko, kam un kā mācīt – nodrošināt kvalitatīvu plašsaziņas līdzekļu izglītību. Treškārt, ir jāuzsver plašsaziņas līdzekļu skolotāju un veicinātāju kritiskā loma plašsaziņas līdzekļu izglītībā. Bieži vien šo darbu veic paralēli pamatdarbam, un daudziem nav pedagoģiskās izglītības. Tāpēc ir būtiski viņus atbalstīt un iedrošināt un, ja nepieciešams, attīstīt viņu pašu plašsaziņas līdzekļu un informācijas prasmes. Kopīgas sanāksmes un saskaņota mācību programma ir būtiski soļi šajā procesā. Uzmanība jāpievērš arī topošo igauņu valodas skolotāju sagatavošanai plašsaziņas līdzekļu mācīšanai, jo parasti viņi ir tie, kas skolā iesaistīsies skolēnu plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmes attīstīšanā.

Šāds pārskats par plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmes attīstību Igaunijas vispārizglītojošajās skolās ir unikāls. Tomēr, mainoties valsts noteikumiem un skolu mācību programmām, savāktie dati ir pastāvīgi jāatjaunina un jāatrod jauni veidi, kā tos analizēt. Pēdējie gadi ir bijuši raksturīgi krīzēm, kas rada reālus draudus mūsu dzīvībai un veselībai. Tas ir parādījis, cik svarīgi ir identificēt un kritiski analizēt informāciju no plašsaziņas līdzekļiem (un, ja nepieciešams, to izveidot). Tam pamatā ir kvalitatīva plašsaziņas līdzekļu izglītība.

Pilns pētījums atrodams [Tartu Universitātes studentu darbu datubāzē](#).

Ko sagaidīt 2024. gadā

Noslēdzot mūsu ziņojumu par BECID darbību 2023. gadā, mēs skatāmies uz 2024. gadu un jaunajiem uzdevumiem, ko tas nesīs. Protams, ka 2024. gadā BECID partneri turpinās darbu pie visām četrām darbu paketēm. 1. darba paketē partneri turpinās izstrādāt un publicēt BECID ilgtspējības un neatkarības stratēģijas galīgo versiju (**T1.6**), kurā būs iekļauts pārskats par iespējamajiem finansētājiem un līdzekļu devējiem nākotnē. **Viena gada angļu valodas maģistra programmas Dezinformācija un sabiedrības noturība (T1.6)** uzsākšana 2024. gada februārī Tartu Universitātē būs vēl viens notikums, ko gaidīt. BECID komanda centīsies iesaistīt virtuālos praktikantus saskaņā ar šajā ziņojumā izklāstīto modeli un turpinās rakstīt jaunus priekšlikumus, lai konsorcijs strādātu kopā ilgāku laiku.

Pēc pirmā gada pārskata publicēšanas 2024. gadā plānosim atvērto semināru angļu valodā visām Baltijas ieinteresētajām pusēm, kurām mūsu darbs varētu būt aktuāls (**T1.5**). Mēs turpināsim slēgtos seminārus un neformālās konsultācijas ar mūsu valsts aģentūrām un iestādēm, iepazīstinot ar BECID aktivitātēm un tīkla darbu un vajadzības gadījumā sniedzot ekspertīzi, tāpat kā 2023. gadā. Kā liecina šī ziņojuma 1. nodaļā aprakstītā pieredze, 2023. gada beigās tika izmēģinātas pārvaldības struktūras izmaiņas, un projekta vadības komandas (**T1.3**) uzmanības lokā joprojām būs spēja veikt izmaiņas, ja nepieciešams.

Faktu pārbaudes darba paketē partneri izstrādās standarta metodiku, lai analizētu faktu pārbaudes reakciju uz dezinformācijas ietekmi uz attiecīgajām mērķa grupām. Viņi arī iesniegs priekšlikumu vadlīnijām BECID faktu pārbaudītājiem (**MS6**). Sadarbībā ar pētniecības darbu paketi 2024. gadā tiks publicētas arī dezinformācijas analīzes procedūras (**MS9**).

Runājot par pētniecību 2024. gadā, visas dotācijas nolīgumā paredzētās pētniecības aktivitātes tiks pabeigtas līdz 2024. gada februārim. Tiks publicēti pilni ziņojumi par visiem četriem literatūras apskatiem, tostarp par izstrādāto un par trim veiksmīgas sadarbības rezultātā tapušajiem (**T3.1**) – tas ir TLU galvenais uzsvars uz pētniecību 2024. gadā.

UTARTU vadīs interviju ar Baltijas faktu pārbaudītājiem (**T3.2**) rezultātu publicēšanu un turpinās darbu pie smilškastes izpēti kā konsorcijs koordinators. Jauna sadarbība pētniecības projektos BECID var rasties no sadarbības starp:

1. Pētniekiem no dažādām universitātēm;
2. Faktu pārbaudītājiem un pētniekiem; un
3. Pētniekiem un MIL veicinātājiem.

Ir ļoti svarīgi pārliecināties, ka projektam virzoties un padziļinoties sadarbībai ar EDMO un citiem centriem, tam ir pietiekami daudz cilvēku un laika resursu, jo tas ļaus mums reaģēt uz

strauji mainīgo informācijas traucējumu jomu ar mazāku individuālo piepūli.

VDU koncentrēsies uz nacionālo žurnālistu ētikas kodeksu izpēti un faktu pārbaudes žanru auditorijas uztveri (**T3.3**). ViA vadīs faktu pārbaudes regulējošo aspektu analīzi, tostarp Baltijas mediju dalībnieku dezinformācijas prakses kodeksa ieviešanu (**T3.4**).

Partneri izstrādās un publicēs MIL mācību programmu skolotāju apmācībai ar materiāliem un stundu plāniem 2024. gadā (**T4.1**). Komanda sāks apmācīt Baltijas sociālo plašsaziņas līdzekļu ietekmētājus par faktu pārbaudes metodēm un rīkiem, lai viņi varētu izglītot jaunus sociālo plašsaziņas līdzekļu aktīvistus un viņu sekotājus par faktu pārbaudes darbību (**T4.2**). Mēs turpināsim strādāt ar iekšējās paaudzes MIL apmācības modeli "Digimentor" (**T4.3**) un paplašināsim projektu iestādēs un organizācijās ārpus BECID. Partneri kopīgi veidos plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes kampaņas, lai palielinātu informācijas noturību un veicinātu pilsonisko aktivitāti krievalodīgo Baltijas iedzīvotāju vidū (**T4.4**). MIL hakatona sērijas kopveidošanas pilotēšana sadarbībā ar jauniešiem aizsāksies 2024. gada rudenī.

Neviens no šiem plāniem nav saistīts ar sadarbību ar EDMO tīklu vai EDMO EUI, ko mēs uzskatām par mūsu darba pamata elementu. Lai uzzinātu, cik labi mums ar kolēģiem no Eiropas izdevās neplānotas vai plānotas Baltijas centra informācijas traucējumu apkarošanas aktivitātes, aicinām iepazīties ar mūsu **turpmāko gada pārskatu**, kas tiks publicēts **2024. gada decembrī**.